

๒๒๒๒๒๒๒๒

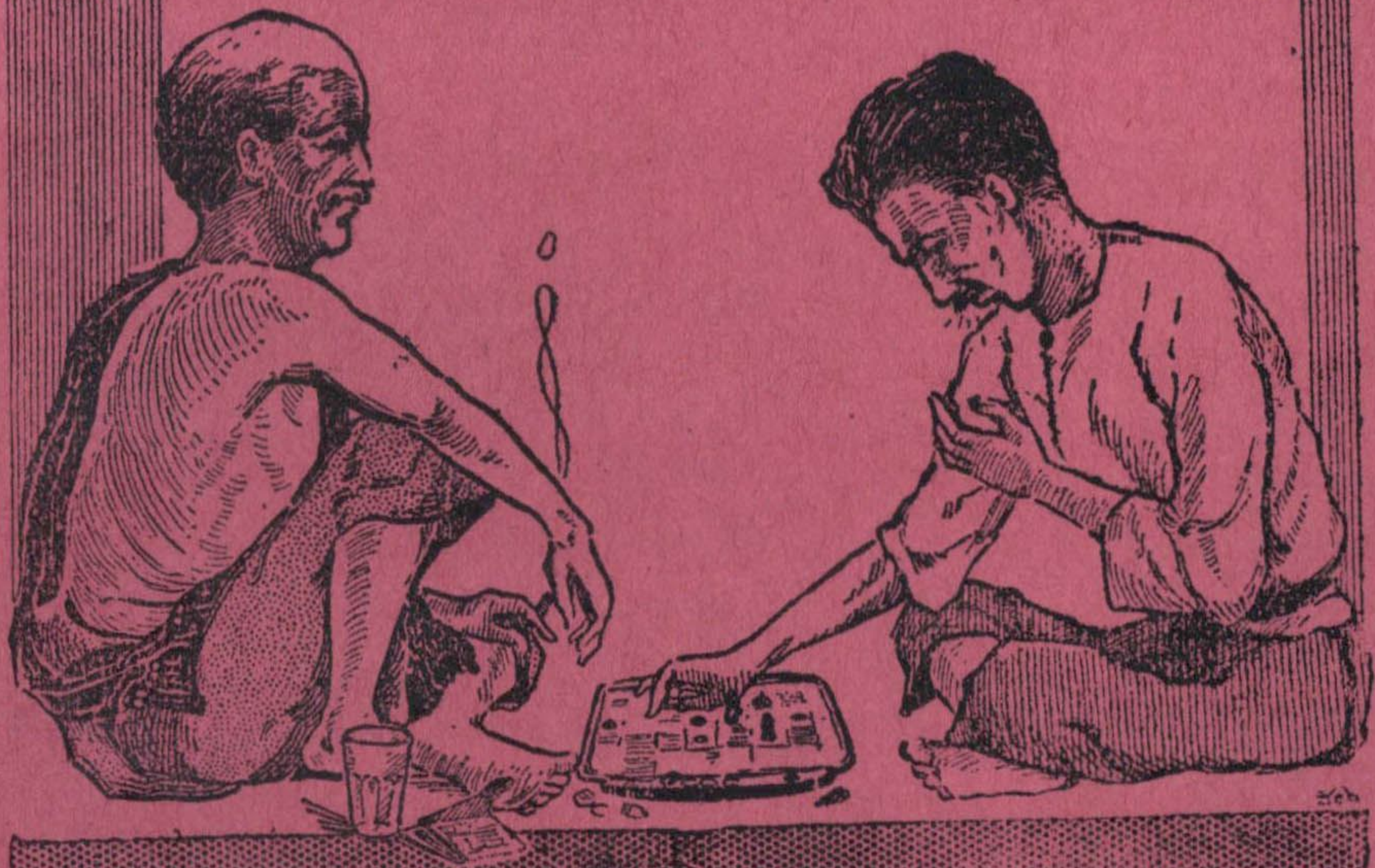

๒๒๒

มกราคม

๒๔๗๖

พ่อตี๋มเสียสละอีกเท่านั้น
หมากฝ่ายฉันเห็นตรงที่เป็นต่อ

สุคนธ์โอสถ ตราม้า !

บำรุงใจให้ป ลอดโป่ง

ทานที่หมกมุ่นในการใช้ความคิดทุก
อย่างควรมียานี่ประจำตัว ละลายน้ำ
ดื่มเพียงครึ่งเดียว จะหายสาบสูญ
ระเหยรู้สึกชื่นบานแล่มใส ทันที๐๐

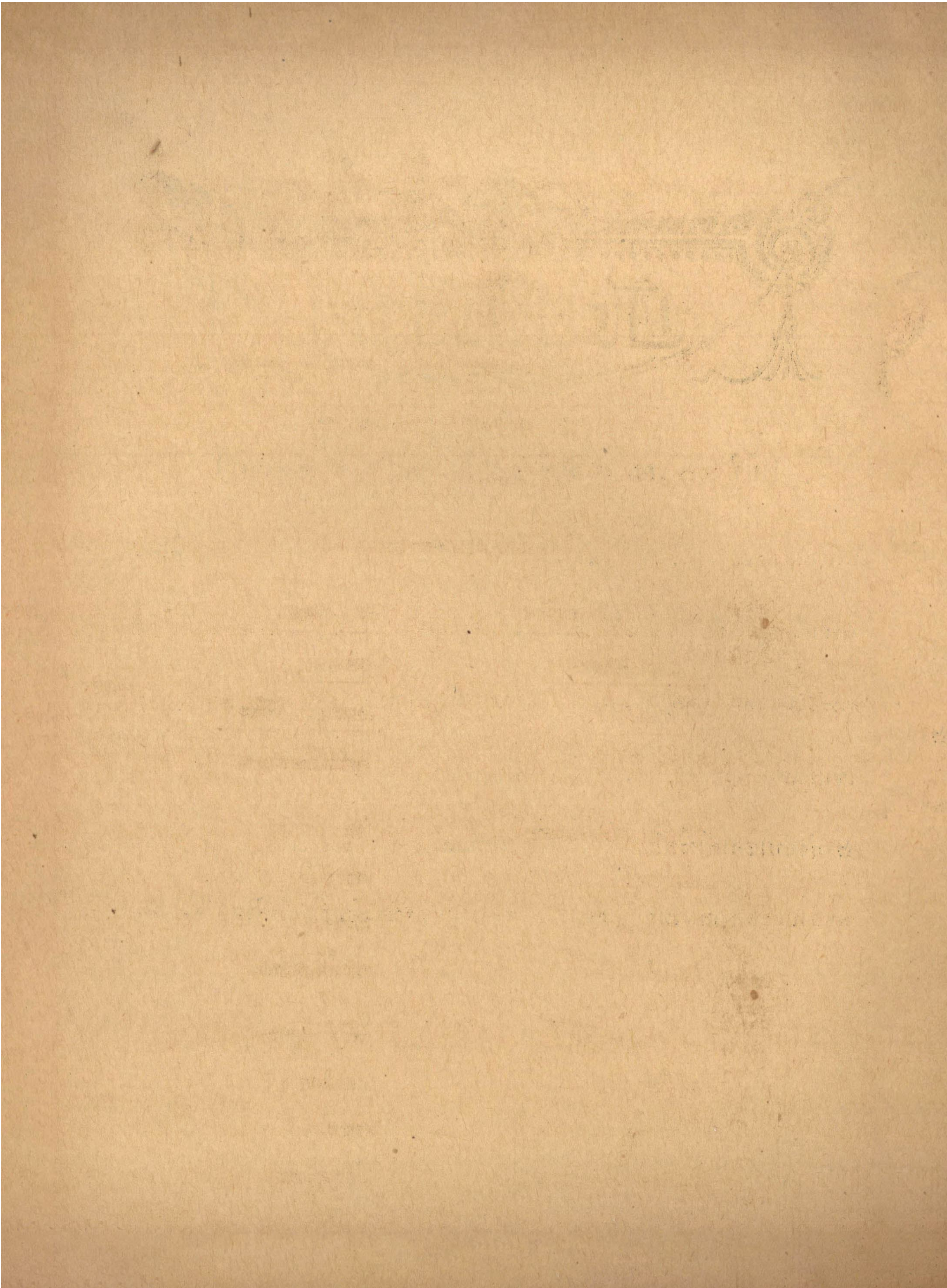
เบเนดิกโตเว

กนกประภา

บัญชีเรื่อง

(ปีที่ ๑๐ เล่ม ๙ วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๖)

มาตานุสสรณ์	หน้าพิเศษ
พระยาโศก (ต่อ) มรกต	„ ๕๘๕
พระรามชาดก (ต่อ) หลวงศรีอมรญาณ	„ ๖๑๓
เข้าดงเสือ ประภาศรี	„ ๖๔๑
เราบังคับโชคได้หรือไม่? วงศ์กมล	„ ๖๕๖
พจนานุกรม บาลี-ไทย (ต่อ) หลวงเทพรัตนาศิษย์	หน้าพิเศษ ๔๑-๔๘

ภาษาวิเศษ

“La loi ne saurait égaliser les hommes malgré la nature.”

(ภาษิตของปราชญ์ฝรั่งเศส ชื่อ โวเรนาร์คส์)

(โคลง มหานันทะทายี)

๑ “กฎระเบียบปฏิบัติให้	นรา กรแห
“ถ้วนทั่วเสมอหน้ากัน	ทมกไซร้
“ ^๔ ฝนธรรมะกาไป	ย่อมท่อน ไค้โดย”
ภาษิกอ่านให้เข้า	จิตต์แล้วครองคาม
๑ ความเห็นคนบุคนี้	มีอยู่ บ้างนา
ว่ามนุษย์หมู่โค	อิสสระ
ควรให้ทุกผู้คน	เสมอภาพ
การแบ่งชั้นละเล็ก	ทมกล้นเสมอกัน
๑ อันว่าลทอิน	กิจริง อยู่แถ
แต่อย่าลืมสิ่งธรรม	มะกาโลก
คือกิเลสหญิงชาย	นรชาติ
ย่อมประกอบโชคเคราะห์	ไปต้องสงสัย

๑ ใครง้อก็ยอมแพ้
ใครเกียจขี้อายชนะ
ใครถ่อยจะกาแ่ง
ใครอ่อนแรงไร้มิตร

ผู้ฉลาด
หมั่นได้
สัตบุรุษ ไถ่ญา
ยอมแพ้คนแรง

๑ ทุกแห่งทุกเทศทิศ
คนโง่ทรพย์พลันโถม
ไม่ทำทรพย์นั้นให้
จะมั่งมีได้อยู่

เช่นกัน
เสื่อมไชร
เงยอก
มันนั้นฉนโค

๑ อีกไม่เพียรเพิ่มทรพย์
หาแต่เข้ากินคำ
ฉนโคจักภิญโญ
จะกรอขอยุ่หมั่นแท้

พณสิน
เช่นนั้น
ยืนยง
เพราะเผื่อขาดขยัน

๑ ฉะนั้นแม้ว่าอยากให้
เสมอภาคผู้มีทรพย์
กอบกรณียะ
เชื่อเถิดคงจักสืบท

ทนก็
ยศศักดิ์
เพียรทุก เมื่อแล
มิได้กังวล ฯ

จากโคลงสุภาษิต

พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

“พระยาโคก”

ของ

มรกต

(ต่อจากหน้า ๕๕๔ ฉะบับ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖)

วันเสาร์! ละครเร้าเรอ! เป็นคำที่ตรง
และเตือนใจผู้ใดที่คิดไม่ให้ลืมเลย วันนเป็น
วันเสาร์ เขาจึงพากันไปละครเร้าเรอ การ
แสดงคนวนนกงคักกักใจผู้ใดก็ตามเคย รัคมี
นำห่มุระบ้าเต้นท่าแปลก ๆ ลีซอ พร้อมกัน
เต้นรำทำนองที่ตลกขบขันและงามน่าดู และ
เมื่อจะถึงฉากสุดท้าย สรรคก็ถูกขอให้ร้อง
เพลงพระยาโคก และรัคมีเป็นผู้เคียวเบโยโน
คินนสรรคใช้เนื้อพระราชนิพนธ์—รัชกาลที่ ๖
ในบทละครเรื่องพระยาราชวังสัน

“ โอวันไปมิได้ประสพพัทธร รวหวัอก
จะหักเสียให้ได้ หวานอราน้ำตากก็ตกใน
กลายเป็นไฟเผาอรอนรอนชีวิ ”

นี่ เป็นเพลงพระยาโคก ที่โคกเศร้า ของ
สรรค ลำเนียงร้องหน้าตาอาการของสรรค
โคกไปตามเพลง มันแสดงความโคกเศร้า
ของเขาจริง ๆ ตลอดจนทำให้ผู้ดูให้เศร้าสลด
ไปด้วย

เสียงเบโยโนดังขึ้น ทำให้หัวใจของทุกคน
ชุ่มชื้นน้อย รัคมีไม่สนทคเบโยโนเท่า
ไวโอลิน เขายังคิดไม่คเท่าคร คือ สามี
แต่ก็คคตามทางคร มีแว่วว่าจะคียงขึ้นอีก
เพียงเสมอขึ้นก็ทำให้ผู้ฟังต้องนั่งสนิท เงียบ
ไม่กะโตกกะตาก เกรงเสียงจะลุดหายไปเสีย
สรรคก็ตั้งใจตะแคงหูฟังฝีมือภรรยาเช่นกัน
พอสักหน่อย เขารู้สึกเสียงตะกุกตะกัก และ
จางลงบ้าง หนักขึ้นบ้าง ผิดปกติ คล้ายว่าผู้คค
กำลังจะหลงทาง สรรคหนักใจ ค่อย ๆ
ชำเลื่องคภรรยา เห็นหล่อนมิได้จับตาคเบโยโน
แต่หันหน้าแหงนขึ้นไปจับอยู่ที่ช็อกซ์ชั้นบน
แล้วเห็นหล่อนยิ้ม เป็นยิ้มกับใครคนหนึ่ง และ
มันไม่ใช่เพียงแต่ยิ้ม คงทำให้ใจหล่อนคค
คานึงอะไร ๆ ในขณะนั้นด้วย ลีหน้าหล่อน
จึงเปลี่ยนไปต่าง ๆ และทำให้เสียงเพลงไม่
สม่ำเสมอ สรรคค่อย ๆ เหลียวแลไปตาม
สายตภรรยา ไปยังช็อกซ์ชั้นบน มันมีค

มรกต

มกร

ชมุกชมวอยู่สักหน่อย แต่พอสักครู่ เมื่อ
สายตาชินแล้ว เขาก็เห็นฉันท เห็นจะแจ้ง ใน
ขอกชั้นนมผู้หนึ่งอยู่ด้วยกัน ๕ คน และคนหนึ่ง
ก็คือ จ้าวอนงค์ สรรคคำรามอยู่ในลำคอ
ว่า “ชะ, อดสำหตามมาเที่ยวหนอ”

พอที่เขาได้เห็นเจ้าอนงค์ดังคอกกุกหลาย
ทีก็วิ่งจากวังกุมเลื้อ เอามาจ่อที่ชมุก
เป็นทักม มันเห็นกุกหลายคอกโต กุกหลาย
เชิงใหม่ พลันกระลิกขึ้นได้ว่า วานชั้นนม
กุกหลายขอกอยู่ในแอกันที่บ้านช่อหนึ่ง คอกมัน
โต และสีสรรพรรณเคียงกันเอง ซึ่งขณะนั้น
เขามีได้คิดใจว่าเป็นกุกหลายอะไร และรำมีเอา
มาจากไหน แต่บัดนี้เขารู้ได้ทันทีว่ามันเป็น
กุกหลาย—เชิงใหม่!

รำมีมอย่างชะมดชะมอย เมื่อเห็นอาการ
เจ้าอนงค์กับคอกกุกหลาย แล้วหล่อนก็ยกตัวขึ้น
เงยหน้า คล้ายเป็นอาการพะยักโดยสัญญาณ
ในใจอย่างไร กลับหันมากับเขโนและเร่งมือ
ทำให้เกิดสำเนียงไฟเราะขึ้น ฝ่ายเจ้าอนงค์
ทอดแขนทั้งสองพาตพระนักษัตรออกชั ชะโงก
ตัวออกมาดังจะให้ใกล้เข้าอีกหน่อย และจ้อง
ให้ฉันท แล้วก็กำคอกกุกหลายไว้ในมือ ไม่
ช้าก็ค่อย ๆ ขยับมือขยับคอกกุกหลายจนแหลกลยับ
ไป แต่เห็นจะโดยไม่ตั้งใจ สรรคหันกลับมา

ดูกรรยาอีกครั้งหนึ่ง พอเพลงหล่อนหันไป
ผกคัระเป็นเชิงค่านับจำวน ๆ นึก ๆ เสียง
ปรบมือดังกราวขึ้น รำมีลุกขึ้นค่านับผู้ค
พร้อมกับสำอีกครั้งหนึ่ง ม่านเวทีก็คลง

◎ ◎ ◎

รุ่งขึ้นวันอาทิตย์ สรรคต้องไปสอนเขียโน
ถึง ๒ แห่ง เขากลับถึงบ้านเย็นมากแล้ว
มีเวลาเหลือสำหรับพักผ่อนนิดหน่อย ตกค่ำก็
จะต้องไปโรงละคร รำมีไม่อยู่บ้าน แต่จะไป
ไหนก็ไม่ทราบ ถึงเวลา สรรคคอยจะกินข้าว
แต่รำมีก็ยังไม่กลับสักที ถามคนใช้ไม่ได้
เรื่องราว เป็นแต่บอกว่าเห็นแต่งตัวออกจาก
บ้านไปแต่ย้าย จนเกือบจะสองทุ่ม ซึ่งเป็น
เวลาที่ควรไปถึงโรงละครแล้ว สรรคคิดว่า
กรรยาอาจไปกินข้าวที่อื่นแล้ว เห็นจวนเวลาจะ
เลยไปโรงละครที่เขยวกัใด เขาจึงรีบกินข้าว
แต่งตัวเสร็จแล้วก็ไปโรงละคร

ถึงโรงละคร ก็ยังไม่เห็นรำมีทั้งคาค เขา
จึงคิดต่อไปว่า หล่อนรู้เวลา คงจะรีบมาทัน
แล้วสรรคก็ทำธุระอื่น ๆ ต่อไป จนละครเริ่ม
แสดงแล้ว ไม่ช้าจะถึงคราวสลัฉาก ชุน
บ่าเรอ ๆ ดังตั้งมาถามสรรค ถึงรำมี

“รำมีไปไหน ยังไม่มาหรือนี่?”

“ยังไม่มารี——” สรรคตะลึงกล่าว

พ. ศ. ๒๔๓๖

พระยาโคก

ออกไป แล้วความคึกเขาก็กึกขึ้นใหม่ทันที
“ง่า—ง่า—อ้า หล่อนจะมายังไงได้ หล่อน
มาไม่ได้ เพราะหล่อนบอกว่าวันนี้ไม่ค่อย
สบาย”

“มาไม่ได้ ทำไมแกไม่บอกเสียแต่แรก
เล่า อะไรเพิ่นมาบอกเอาเดี๋ยวนี้” ขุนบำเรอ ฯ
คุณ

“ก็—ก็ชั้นแรกนึกว่าบางทีจะพยายามมา
ได้ แต่เมื่อขยับยังไม่มาก็แปลว่ามาไม่ได้
แน่แล้ว” สรรคอีกอีก

“หล่อนเป็นอะไรไป?” ขุนบำเรอ ฯ
ถามอย่างสงสัย

“ที่แรกบอกว่าปวดศีรษะเหมือนจะเป็นไข้
แล้วทีหลังบอกว่าดูเหมือนมีกระดูกขยับ”

“ถ้าเป็นเช่นนั้น ก็ต้องรู้ว่ามาไม่ได้แน่ ๆ
ทำไมแกจึงไม่รีบบอกกันนะ”

“ก็นรออยู่กันกว่าหล่อนอาจพยายาม”
สรรคอีกอีกใจเต็มทน

“เฮ้ย, อย่าพูดมากไปเลย แกเตรียม
จัดการพวกสลัดฉาก แกไขให้ดิ อย่าให้
เสียชอกแล้วกัน จะเอาอย่างไรตามใจแก”
ขุนบำเรอ ฯ สิ้นแล้วก็ไปทางอื่น

สรรครู้สึกหนักใจ เกรงว่าถ้ารัศมีพรวด
พรวดมาชน ขุนบำเรอ ฯ ก็ต้องจับโกหกเขาได้

เขากะสับกระส่าย วุ่นจิตพวกระบำ เพื่อไม่ให้
เสียการได้ และการก็ดำเนินไปเรื่อยเรื่อย
แต่เมื่อพวกสลัดฉาก ออกแสดงสองครั้งแล้ว
มิได้ปรากฏรัศมี พวกคนดูก็ส่งคำถามเข้ามา
ขุนบำเรอ ฯ ต้องออกไปประกาศว่า รัศมีช่วย
มาแสดงไม่ได้ แต่สรรคจะแสดงทดแทนให้
คุ้มกับที่ขาดรัศมี หวังว่าผู้ดูจะลืมความบก
พร่องเสียได้ ดังนั้น สรรคจึงต้องทำงานมาก
ในคืนนี้ และจึงเหนื่อยทั้งกายทั้งใจ ใจนั้น
กลัวว่าขุนบำเรอ ฯ จะจับโกหกได้ เพราะรัศมี
อาจพรวดพรวดมากก็กลัว แต่สำคัญยิ่งไปอีก
และที่ทำให้ใจคอเขาขุ่นขื่นมาก ก็คือที่ไม่
รู้แน่ว่ารัศมีไปอย่างไร มันทำให้เขาฝันเห็น
ลางร้ายไปต่าง ๆ นานา สติจึงไม่ค่อยจะอยู่
กับตัว

ชุดหนึ่ง สรรคออกเต็นรำเคาะเท้า พร้อม
ทั้งสซอด้วย ซึ่งเป็นการประดึษที่จะให้เป็น
พิเศษยิ่งขึ้น แต่เพราะเขาเหนื่อย เหนื่อย
ทั้งกายทั้งใจ และสติไม่เป็นอารมณ์ การ
เต้นจึงผิดจังหวะ เท้าชกกันหลายครั้ง และ
เสียงซอกก็หมดรสไพเราะ พลาดจังหวะ และ
ถึงสลัดสาย แต่อาการกระอักกระอ่วนของเขา
ทั้งนี้ ทำให้ผู้ดูซึ่งเชื่อในความสามารถของสรรค
อย่างมั่นคงแล้ว กลับเห็นไปว่าเป็นการตลก

มรกต

มกร

ของเขาไป การจึงกลายกลายเป็นตรงกันข้าม คือ แทนที่จะถูกตีถูกโห่ กลับได้รับความชมเชย และเลี้ยงหัวเราะคยมือเป็นรางวัล

ชุดที่สุด ขุนบำเรอฯ ให้สรรคออกร้องเพลงพระยาโคก และเคี้ยวเบย์โนด้วยตนเอง เพื่อให้สมคำที่ประกาศไว้แก่คนๆ ว่าสรรคจะทำเพลงนอย่างกที่สุด และให้เป็นอย่างกที่สุดที่จะทำจะมีให้ฟัง ฉะนั้น พอสรรคออกไปนั่งที่ตงหน้าเบย์โน คนๆ ก็คยมือกราวขึ้นเป็นการต้อนรับ ขณะนี้หัวใจของสรรคเกือบไม่อยู่กับตัวแล้ว รู้สึกเหมือนร่างของเขาปราศจากหัวใจ เขาเห็นออย่อนเพลีย เพราะออกแรง

มาก และใจคิดมาก คิดถึงรำมี คิดไปต่างๆ นานา โดยไม่รู้วามรำมีไปอย่างไร หรือเป็นอย่างไร แต่เมื่อใดเย็นเสียงผู้คยมือต้อนรับ ทำให้เขาเกิดมานะ ตั้งอกตั้งใจให้กระปรกระเปร่าแข็งแรงขึ้น พอวางนิ้วลงเลี้ยงเบย์โน คาเขาก็แลขึ้นไปยังยอกชั้น ยอกชั้นจ้าวอนฯ นิ่งเมื่อคนวันก่อน แต่คนนั้นไม่มีจ้าวอนฯ มีแต่คนอนนึ่งแทนอยู่ เขาได้กวาดตากูไปทั่วๆ อีกครั้งหนึ่ง แต่ก็ไม่เห็นบุคคลที่เขาตั้งใจดู สรรค คงเหม่อแล่งไป อากาของเขาออกจะแปลกตาคนๆ และเขายังไม่ได้แสดงอะไรเลี้ยงคยมือจึงคยขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เป็นการเตือน

สรรคกลับสำนึกตัวอีก เขาก็เริ่มร้องเพลง “โอเจ้าไปมิได้แจ้งประจักษ์ หัวอกพิจะหักเสียให้ไค ข้าอราน้ำตาตกใน”

สรรครู้สึกขึ้นว่าเขาตั้งใจร้องบทพระราชนิพนธ์แต่อย่างไร คำมันเปลี่ยนไปได้เช่นนั้น มันก็เช่นด้วยเขากำลังคิดกำลังโคกเศร้าถึงภรรยาวันอยู่นั่นเอง เขาจึงรบเขาเนอเพลงตามบททันที “กลายเป็นไฟเผาอรอนรอนชีวิ” แต่คนฟังหาได้รู้สึกในความผิดพลาดของสรรคไม่ คิดเสียว่าเขายอมเปลี่ยนถ้อยคำเพื่อให้เหมาะสมตามธรรมดา และฟังดูก็ไม่ขัดเขินอย่างไร

เพลงร้องของสรรคยังเกิดเป็นความเศร้าแก่หัวใจผู้ฟังอย่างยิ่ง เพราะด้วยหัวใจเขากำลังเบย์มอยู่ด้วยความโคกอันแท้จริง ทั้งเพลงทั้งสำเนียง ทั้งกิริยาผู้ร้อง จึงเป็นอาการที่โคกไปหมดทั้งตัว ความเงยส่งตเกิดขึ้นตลอดโรงละคร ทำความเยือกเย็นให้สมกับ ความโคก อย่างแท้จริง

เลี้ยงเบย์โนคราวขึ้นเมื่อร้องจบ แต่มิได้คราวอย่างรำคาญโลศ เป็นเลี้ยงคราวควญ และหวนโหย ตั้งแต่ท้มๆ และจังหวะห่างจนกังวานขึ้น และถเรวด้วยนวลอันแข็งในความสามารถชำนาญ แต่อ่อนนุ่มในมธุรส และ

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

คลองไว้ในหวี ๒ สรรคเล่นทั้งคู่ ๔ คู่ ๘
ทั้งทางซีกทางคอก ฟังดูประจักษ์คนทวิทั้งวง
บรรเลง เสียงซีกวุ่นไม่มีขาดมีบอกเลย
มันฟังดูโคกจริง โศกแสนโคก และเป็นโคก
แกมอร่อย ย้อยหยด อย่าง จะหาเพลงใดเทียบ
ไม่ได้แล้ว สรรคเตือนใจตนเองว่าการร้อง
เพลง ทำให้คลาไคลทางไปทีหนึ่งแล้ว จึงตั้ง
หน้ารักษาชื่อในการคิด มิให้มีตำหนิขึ้นได้
เขามุ่งอยู่แต่เพียงโน มีใจให้ลืยวเลไปทางอื่น
ซึ่งความจริงเขาควรจะรู้สึกได้ว่า มีผู้คิดเขา
ไม่แพ้ที่ศรัทธาเหมือนกัน เขาได้รับอาณัติ
มาหลายครั้งแล้ว ทั้งที่รู้จักตัวและไม่
รู้จัก แต่สรรคไม่มีหัวใจ เขาหันไปทางอื่น
นอกจากจอจออยู่ทวารวยาของเขา เพราะเขา
ไม่รักใคร่เท่าไรกับศรัทธา ขณะนั้นถ้าสรรครู้สึก
ก็จะประหลาดใจ เพราะเพศตรงกันข้ามที่
กำลังดู กำลังฟังเขาอยู่นั้น บางคนมีความ
สังสารและเมตตาเขา จนถึงอยากจะเข้ามา
ทักทายสรรค มาพูดกับสรรค และให้สรรค
ประคองหล่อน หรือถ้าหากสรรคจะเข้าไป
มอบกาย มอบชีวิตให้หล่อนบางคน ผู้มีศรัทธา
ทวิทั้งวงแล้ว สรรคก็จะได้รับความ
กรุณาและเป็นสุขไปตลอดชีวิต โดยมีต้องมา
หากินเช่นนั้นเลยทีเดียว แต่สรรคไม่คิดอะไร

นอกจากศรัทธา เขาถือหัวใจเขาเป็นใหญ่จึง
ไม่มีอะไรมากระเทือนใจเขาได้ ฉะนั้นเมื่อเขา
มีหน้าที่คดเบี่ยงโน ก็ตั้งหน้าคิดไปด้วยหวังแต่
จะให้ติดใจผู้ฟังเท่านั้น และก็จบลงด้วยได้
ความจรุสระคนโคกติดไว้กับดวงใจผู้ฟังทุก ๆ
คน อย่างจะไม่ลืมเขาได้ เมื่อลูกขุนเคา
รับการสรรเสริญแล้ว สรรคก็สิ้นกำลังด้วย
ความโคก ซบลงกับเบี่ยงโนนั่นเอง

เมื่อละครเลิกแล้ว สรรคกลับบ้านโดย
อาการโง่เงา ไกลจะถึงบ้าน ใจหนึ่งนึกว่า
ภรรยาคงกลับมาแล้ว และกำลังนอนสบาย
อย่างสุข แต่อีกใจหนึ่ง ก็หวาดไปว่าหล่อน
จะไม่กลับมา เขาค่อย ๆ เข้าบ้าน ล่ายตา
ดูแสงไฟ เห็นมีคมมืด เงยหูฟังว่าจะมีเสียง
ไต่ย่าง แต่เปล่า เงียบ—เงียบสงัด ขึ้นไป
บนระเบียงบันได ร้องเรียกให้เปิดประตู เสียง
เปิดไฟแล้วก็เห็นแสง มีเสียงถลอกกลอนต่อมา
ขณะนั้นเขาภาวนาให้เป็น เมีย—เมีย แต่ไม่
กล้าทักถามขึ้น พอประตูเปิดออก ผู้ที่ยืน
ประจันหน้ากับเขา ก็คือ ย่าจิบ คนใช้เก่าแก่
คนเดียวของเขานั่นเอง

“นายผู้หญิงยังไม่กลับรึ?” เป็นคำ

ถามก่อนอื่นของสรรค

“ยังไม่เห็นนี่ค่ะ” ย่าจิบตอบ

มรกต

มกร

“มีใครมาข้างหรือเปล่า?”

“ไม่มีอะไรมาเลยคะ”

สรรพคถามเท่านั้น ก็เดินเข้าห้องของเขา แล้วหยิบประตูเงียบ ต่อมาเขาตรวจพิจารณาทั่วทั้งเรือน ว่าจะมีสิ่งใดผิดปกติแปลกปลอมบ้าง แต่ก็มิได้มีร่องรอยอย่างใดที่จะทำให้ความเข้าใจสว่างเลย

สรรพค นอนคิดเรื่องภรรยา อย่าง วุ่นวาย บังเกิดความร้อนใจกะสับกะส่าย ไม่หลับลงได้ สรรพค รวมความคิดของเขาแยกเป็นหลายประเด็น อย่างหนึ่งว่า รัชมีอาจไปสนุกเลี้ยวกับเพื่อนจนเกินพอดีไปเลยกลับไม่ได้ หรือไปเที่ยวไกลจนกลับไม่ทัน อาจต้องนอนค้างที่อื่น ซึ่งนิสัยของรัชมีย่อมเป็นไปได้เช่นนั้น หรือหล่อนอาจจะกลับมาใกล้ ๆ สว่างนิกโก หูเขาคอยตะแคงฟังเสียง อยู่เสมอ แล้วอะไรจะโศกกระทากก็ลุกขึ้นส่ายพวง อีกทางหนึ่ง รัชมีอาจไปเกิดเอกสิเต็ม ต้องไปนอนโรงพยาบาล หรือตายเลย เขาคิดถึงตอนนั้น ก็เลี้ยวใจวาว แต่ถาเป็นเช่นนั้น เพื่อนฝูงก็ต้องมาบอกข่าวเป็นแน่ หรืออีกที่หล่อนอาจไปต้องอันตราย โดยลำพัง จึงไม่มีใครรู้ ใครมาบอก และอีกทางหนึ่ง ที่สรรพคออกจะมั่นใจมาก คือ รัชมีไปกับจ้าวอนงค์ ตามกันไปฐานชู้สาว

เขาคงนึกกัน และมารบกัน จ้าวอนงค์ จึงได้ไปที่โรงละคร และรัชมี จึงได้ช็อกหลายชั่วระลอกขึ้นได้ว่า วันนี้เป็นวันอาทิตย์ มีรถด่วนไปเชียงใหม่ สรรพคก็แน่ใจที่เคียวว่า บ้านนี้เขากำลังคลอเคลียกันอยู่บนรถไฟ ซึ่งกำลังแล่นอย่างสบาย

สรรพค ต้องหลับตา พยายามสะกดใจไม่ให้นึกเห็นภาพบนรถไฟ แต่ก็ออกทนอยู่ไม่ไหว เขากะโศกลุกออกจากเตียง หยิบชุดห่มมาจุกสุบเปิดหน้าต่าง โผล่หน้าออกไปดูความมืด ได้รับลมเย็นโชยมาทอตัว ทำให้ใจค่อยค่อยแข็งแรงขึ้นสักหน่อย สรรพคยืนรำพึงเหตุผลตามอารมณ์ที่พุ่งซ่านไปต่าง ๆ

รัชมีรักจ้าวอนงค์ แน่ๆ? หรือว่าหล่อนถูกยั่วด้วยทรพยสมบัติ ก็เลยเห็นดีเห็นงามไป เพราะเขาแน่ใจว่ารัชมีมีความซื่อสัตย์ต่อเขาอยู่ หล่อนจะเป็นคนประพฤติชั่วอย่างฟรีเกินไป จนน่าเกรงอันตรายก็ได้อีก แต่รัชมีก็ยังมิหวัหวับริสุทธินั่นนอน นี่หล่อนจะตามจ้าวอนงค์ไป ด้วยเหตุผลประการใด หรือว่าหล่อนแค้นใจเขา ว่าเขาเอาใจออกหากจากหล่อนโดยไปใฝ่ใจกับหญิงอื่น? ตอนนั้นสรรพคระลึกขึ้นได้ว่า เมื่ออาทิตย์ก่อน เขาไปสอนเบ๊โน คุณสมชัย บุตรเจ้าคุณสมภพ วันนั้นอากาศ

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

ร้อนอบอ้าว เขาคิดเบียดโนจนเหงื่อไหล
ครั้นคลำหาผ้าเช็ดหน้าในกระเป๋าสีก็ไม่มีพบ
เป็นด้วยเขาเปลี่ยนเสื้อใหม่ แล้วล้มใส่ผ้าเช็ด
หน้าไป คุณสมัยเห็นเช่นนั้นจึงส่งผ้าเช็ดหน้า
ของเธอให้แก่เขา เป็นผ้าทบกกอกษรย่อนาม
เจ้าของด้วยฝีมือเธอเอง สรรคปฏิเสธไม่
สำเร็จ เขาจึงต้องรยผ้านั้นไปซับเหงื่อ เมื่อ
เวลาจะกลับเขาคืนให้เจ้าของ แต่เธอไม่รับ
และบอกให้เขาเลย สรรคก็ต้องเอามันใส่
กระเป๋ากลับบ้าน และเขาก็ลืมมันแต่ขณะนั้น
รำลึกพบผ้านั้นเขาจึงถามสรรค ซึ่งเขาก็เล่า
ให้ฟังตามความจริง ทั้งนั้นรำลึกจึงเคยถาม
สรรคว่า ถ้าหล่อนไม่อยู่กับเขาแล้ว สรรค
จะมีเมียใหม่ๆ? และคงเป็นของตนเองรำลึก
ทั้งเขาไป เพื่อเปิดโอกาสให้เขา แต่คิดไป
อีกทีก็ไม่น่าจะเป็นได้ เพราะเรื่องนั้นได้พบ
กันเป็นที่เข้าใจดีแล้ว ความจริง มีสตรี
หลายคนทูลกรรทอสรรค ทั้งที่เขารู้ตัวและ
ไม่รู้ตัวก็มี รำลึกก็เข้าใจในเรื่องนี้ด้วย แต่
สรรคได้ปฎิญาณว่า แม้เขาจะต้องจากกับรำลึก
ก็ตั้งใจว่าในชาตินี้จะไม่มีเมียใหม่อีกเลย ใน
ที่สุด สรรคก็คิดขึ้นได้ว่า เขาเองได้บอกกับรำลึก
หลายครั้งหลายหน ว่าเขาประสงค์ให้รำลึกได้
ไปสู่ความสุข เขาจะไม่เสียใจอย่างใด และ

ทั้งจะคลายทุกข์เพราะความเป็นห่วงลงด้วย
ตนเอง ขอนแน่แล้ว รำลึกทั้งเขาไป
หล่อนไปเพื่อให้ผัวเห็นว่าได้เป็นสุขแล้ว เขา
จะได้คลายทุกข์เพราะหล่อน และเขาอาจ
ได้มีความสุขต่อไป สรรคคิดได้เช่นนั้นก็พึมพำ
กับตัวเองว่า “เราเอง เราเป็นผู้บอกทางให้
หล่อน หล่อนก็ปฏิบัติตามเราปรารภนา
แล้วเราจะมาปรารภอันใดเล่า หล่อนไป
เป็นสุขแล้ว ต้องเป็นสุขแน่ๆ เพราะจำวนๆ
เป็นคนดี มีมโนเล่ห์ ข้าเขารักกับหล่อน
มาก่อนเรามาก เขาคงต้องรักหล่อนยิ่งกว่า
เรา หากไม่เขาคงจะยังพยายามตามรักหล่อน
อยู่ทำไม ฉะนั้น เขาคงได้เล็งดูหล่อนด้วย
ความตั้งใจให้เป็นสุขจริงอย่างแน่ๆ”
สรรคคิดได้เช่นนั้น แล้วก็กลับขึ้นเตียง
นอนอีก เขาคงจะหลับสบายแล้ว ด้วย
เหตุการณ์ก็เช่นไปตามแนวประสงค์ของเขา
แต่สรรคก็ยังหาหลับลงไม่ เขานอนพลิกไป
พลิกมา หวาดว่ารำลึกมีนอนอยู่ข้างๆ ตัว
บ่อยๆ บางทีก็แหว่ว่าเล็งหล่อนขึ้นบนโต๊ะ
และเปิดประตูเข้ามา เขาได้สติก็ตำหนิตัวเอง
ว่าใจไม่สมเป็นลูกผู้ชาย กลับกลอกไม่มั่นคง
แต่แล้วก็กลับหลับไปอีก โอ้อ๊ย! เคยนอน
ร่วมกันมาถึง ๘ ปีแล้ว เขาไม่เคยแยกกัน

มรดก

มกร

นอนเลย แต่คืนนี้ สรรคต้องนอนคนเดียว
ความอ้างว้าง เปล่าเปลี่ยว ก็ต้องเกิดขึ้น เป็น
ธรรมดา เขาคิด ๆ แล้วก็น้อยใจตนเอง
ที่อย่างหนึ่งก็แข็งขันว่า ขอให้หล่อนได้เป็นสุข
เถิด เขาจะไม่ระทมใจเลย จะยอมสละ
ทุกอย่างเพื่อความรักอันสุดยอก ยักเขา
น่าจะหวั่นหายคลายทุกขแล้ว เพราะประกาย
แน่นว่า เมื่อรักต้องไปเป็นสุข สุขยิ่งกว่าเมื่อ
หล่อนอยู่ด้วยเขา แต่ไหนเขากลับวุ่นวาย
ไปทุกขยิ่งขึ้นจนละแล้ว แต่ก็น่ากรณาออก
น้แหละความรักจริงของผัวเมีย น้แหละเยอ
สัมพันธ์ของผัวเมีย ผัวเมีย ก็คือ เพื่อนอยู่
เพื่อนกัน เพื่อนนอน และเพื่อนตาย ยิ่งร่วม
ความเป็นเพื่อนกันนานเท่าใด สายสัมพันธ์
ก็ยิ่งผูกมัด และ แน่นเหนียว มากขึ้น เท่านั้น
เหตุฉะนั้นแม้ใครจะมีสติ มีความคิดดี และมีใจ
เข้มแข็งปานใดก็ตาม แต่เมื่อต้องถูกเข้า
กั้สรรคน ก็ระหนความโศกเศร้าเหงาใจเสีย
มิได้เลย

เสียงกู่เหว้า ร้องปลุกเพื่อนโลกให้ลุกขึ้น
ประกอบกรณีในวันใหม่ และฝูงกาที่จะออก
จากรัง ร้องส่งลูกเมียเมื่อจะไปหากิน สรรค
ก็ทรมานกายและหัวใจ จนได้รับความเหนื่อย
อ่อนมาอย่างยิ่งแล้ว ตลอดคืนนี้ ก็หมด

กำลังพล้ง และรงขยับลงได้ เมื่อตอนใกล้
รุ่งนเอง

๐ ๐ ๐

รุ่งขึ้น สรรครู้สึกคล้ายเป็นไข้ เขาจึง
นอนชมอยู่กั้บ้าน ไม่ไปไหน ตอนบ่าย
ข้าบาง คนคนแลผลประโยชน์ของเจ้าของบ้านที่
เข่านมาหา พอเริ่มพูดกัน แกก้อ่อยเอา
เรื่องที่เคยว่า

“คุณนายให้ดิฉันมาเตือนตามที่บอกไว้
เมื่ออาทิตย์ก่อน ว่าสิ้นเดือนนี้ท่านจะเอาบ้าน
คืน เพื่อให้คนเช่าใหม่อยู่ต่อไป เพราะอีก
๓-๔ วัน ก็สิ้นเดือนฝรั่งแล้ว เกรงว่าคุณ
จะลืมเสีย”

สรรคเกือบขันคาลโทษะ เขากำลังไม่
สบาย และมีทุกขอยู่ท่วมหัวใจ แต่ยายนึ่ง
มาซ้ำความขาดใจให้อีก เป็นประหนึ่งว่า
พระศุกรเข้า พระเสาร์แทรกเอาจริง ๆ

“ข้าบาง, ดิฉันเป็นคน ดิฉันจึงรู้ว่าจะต้อง
ปฏิบัติอย่างใด และดิฉันยังจำได้ว่าพวกกันไว้
อย่างไร บ้านน เมื่อก่อนดิฉันมาอยู่ก็ทราบว่า
ได้ค่าเช่าเพียง ๑๐ บาท ๓ ตำลึงเท่านั้น ครั้น
ดิฉันมาอยู่ก็ขึ้นให้ถึง ๑๘ บาท แล้วต่อมาไม่
เท่าใด ก็มาขึ้นเอาอีกดิฉันเป็น ๒๐ บาท ดิฉัน
ก็ยอมให้โดยดี ยักเห็นจะเป็นเพราะได้ใจ

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

“จึงจะมารักเธออีกฉันเป็น ๒๕ บาท ฉันเห็น เชอ จิน ต่างหาก”

“ทำเสียแล้ว ถ้าฉันให้และคงอยู่ไป ไม่ช้าก็ทองทวีเป็น ๓๐—๓๕ และ ๔๐ เป็นแน่ ๆ”

“ฉะนั้นฉันจึงตกลงใจแล้วว่าไม่ขอสู้รบ และอยู่ให้ยาอีกต่อไปละ ไปหาเช่าอยู่ใหม่ถูก ๆ กว่านี้ และคิดเท่ากันก็มีถมไป”

“ไม่ใช่เช่นนั้นนี่คอกคะคุณ มีคนเขามาว่าเช่าให้ ๒๕ บาทจริง ๆ เป็นธรรมดาการหาประโยชน์ เจ้าของท่านจึงได้ตกลงกับเขา” ข้ายางแกตัว

“แล้วเจ้าของคิดข้างหรือเปล่านั้น ว่าที่ฉันได้เข้ามาโดยเรียบร้อยนั้น ควรเป็นเหยื่อต่อกันบ้าง และถ้าหากคนมาอยู่ใหม่เขาติดค้าง หรืออยู่เพียงสองเดือนสามเดือนก็ไป แล้วเจ้าของจะหาประโยชน์ไหม?”

“ไม่เช่นนั้นนี่คอกคะ เขาว่าจะอยู่คงบ ๆ ที่เดียว”

“ก็แล้ว, ฉันยินดีด้วย แต่ก็อครู้สึกไม่ไถ่ว่า นายของบ้านนี้มีลักษณะเป็นเชอียว”

“เชออะไรนะคะ?”

“ยิว!”

“ยิวเป็นยังไงคะ?”

“เป็นคน, เป็นฝรั่งชาติหนึ่ง”

“อ้อ, ไม่ใช่คอกคะ คุณนายท่านเป็น

“นั่นแหละ จินก็เป็นยิวได้เหมือนกัน”

“ไม่ได้แน่ ๆ ละคุณ ก็คุณเคยท่านเป็น

เจ้สวตั้ง มาจากเมืองจีนแท้ ๆ แต่มาได้เมียเมืองไทย เป็นแม่ของคุณนาย และคุณนายก็เป็นเมียเก่าแก่เดียว ลูกจีนเกิดเมืองไทย ยิ่งจะว่าเป็นเชอียวยังไง”

“นั่นแหละ เขาลักษณะแน่ ๆ ที่เดียว”

“อ้าว, ก็เคยวนเจ้สวตั้งก็ตายแล้ว และเก่าแก่เดียวก็ตายแล้ว คุณนายเป็นลูกพ่อจีนแม่ไทย เคยวนอยู่คนเดียว ไม่มีพ่อ มีผัว ยิ่ง คุณยังจะว่าท่านเป็นเชอียว มีลักษณะเป็นยิวอีกฤ?”

สรรพคนก็ขำ จนทำให้หัวใจเขาที่เค้าร่ำร่ำมาแต่เมื่อคนนั้น ค่อย ๆ ขานเบิกขึ้นบ้าง

“อ้อ—ผัวตายแล้วรี?”

“คงบแล้วคะ”

“เคยวนอยู่กับใครเล่า?”

“ท่านก็อยู่ลำพังตัว ลูกเขาก็ไม่มี แต่งงานได้บ่เคย ๆ ผัวก็เป็นลมตาย ทั้งทรัพย์สมบัติไว้ให้จันทน์ไม่ถ้วน”

จะนึกอย่างไรไม่ทราบ สรรพถามต่อไปว่า

“คุณนายของบ้านช่ออะไร?”

“ช่อ ลำเนียง ค่ะ”

มรกต

มกร

“ลำเนียง?”

“ค่ะ”

“อายุเท่าใด?”

“๒๕-๒๖ กรมังค่ะ”

“เฮ้! ก็ยังไม่แก่”

“แก่อะไร, เนื้อตัวยังสาวพริ้ง เห็นตัว
จะคิดว่าอายุสัก ๑๘-๑๙ เท่านั้น”

“น่าจะหาสามีที่เป็นเจ้าสัวได้สบายๆ”

“เฮ้! เห็นจะไม่เอาแล้วเจ้าค่ะ”

“ทำไมไม่เอา?”

“เคยวนท่านประพาศิตัวอย่างไทย ท่าน
ว่าท่านเป็นคนไทย ทั้งแต่พ่อและแม่ตายแล้ว
วงศ์ญาติข้างจีนก็ไม่มีใครคิดต่อกันอีกเท่าใด”

“ท่านจะไม่มีสามีอีกเช่นนี้?”

“ขออนุญาตไม่ทราบ แต่ดิฉันรู้ว่าท่านจะไม่
เป็นจีนอีกเท่านั้น”

สรวลรู้สึกละอายที่จะพูดนอกเรื่องมากไป
แล้ว เขาจึงหวนกลับมาเรื่องใหม่ว่า

“ขอให้ข้าไปเรียนคุณนายให้เป็นท้าวใจ
เถิดว่า พอวันสิ้นเดือน ดิฉันจะย้ายออกจาก
บ้านนทเคียว รุ่งขึ้นก็ให้ผู้เช่าใหม่มาอยู่ได้
และค่าเช่าสำหรับเดือนนี้ ดิฉันจะชำระในวันไป
เพื่อให้เป็นการสมน้ำสมเนื้อกัน”

“เจ้าค่ะ” ข้าบางรับคำแล้วก็ลาไป

๕๕ ๕ ๕๕
บางบาง ชงนางพวงความอยู่ข้างล่าง ออกใจ

อยู่ไม่ได้ ก็ขึ้นมาหาสรวล

“นี่เราจะต้องย้ายบ้านหรือคะ?”

“ต้องย้าย ข้า, ขึ้นอยู่กับฤกษ์ฤกษ์ค่าเช่าสูง
ขึ้นไปอีก”

“คนมึงมีเป็นเศรษฐีจะถือหัวใจช่างโหด
ร้ายเหมือนกันหมด เราหาผลให้กินมาอย่าง
สบาย ยังไม่เห็นแก่เยื่อแฉะบ้างเลย เวลานี้
ใครๆ ก็รู้ว่าเป็นยามเศรษฐกิจตกต่ำ คน
มึงมีมันน่าจะเห็นอก มีความกรุณาสงสาร
คนจนบ้างแท้ๆ แต่นักกลับมารักเอาๆ คน
พรวณตายไปมันไม่ได้เห็นสรวลรักกับเขาละ
นรกสุกๆที่เคี้ยวเป็นท่อยู่” ข้าจึงเคียดแค้น
ไปตามประสา

“อย่าว่าเขาเลย ข้า ทุกคนเขาย่อม
กระทำไปตามหน้าที่และลู่ทางของเขา ยิ่ง
เศรษฐกิจตกต่ำ เขาต้องเลื่อมเสียดลลงไป
ก็ต้องคิดแก้ไข หาโชคเซຍจากทางหนึ่ง ทางใด
ที่จะทำได้ เราไม่พอใจที่มันไปหาที่อื่นอยู่ใหม่
ไม่ต้องคิดมากให้ร้อนใจ”

“นี่คุณคิดจะไปอยู่ที่ไหนล่ะคะ?”

“ฉันเห็นไวแล้ว ยังแต่จะไปทำความ
ตกลงกับเจ้าของท่าน และเชื่อว่าบางทีจะ
เสียถูกกว่านทเคียว นั่นก็เป็นทางกระทำใน

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

การเศรษฐกิจของเราเหมือนกัน เรียกว่าเรา
ต้องไปจากนั้นก็ไม่ใช่การขาดทุนดอก”

“นี่นายหญิงไปยังไง จนนานนี้ยังไม่
กลับ?”

คำถามนี้ ทำให้เรื่องซึ่งสรรคได้ล้มลง
ชั่วคราวนั้น กลับพบคนขึ้นมาอีก

“เห็นจะไม่กลับอีกละป้า”

“เอ๊ะ! ทำไมคะ?”

“เขาไม่อยู่กับเราแล้วละสิ เขาไปอยู่ที่
ใหม่ ซึ่งเป็นสุขกว่าอยู่กับเรา”

“หมายความว่านายหญิงทิ้งคุณไป”

“ก็ไม่ใช่ทิ้ง, ควรจะว่าเขาไปตามทาง
ฉันบอก ไปด้วยความประสงค์ของเรา”

“คืออย่างไรเจ้าคะ?”

“ก็ฉันเลี้ยงเขาให้เป็นสุขบริบูรณ์ ไม่ได้
เมื่อเช่นนั้น ก็เท่ากับเราเอาเขามาตกทุกข์ด้วย
ไม่เป็นทางที่ชอบที่ควร ฉันจึงอนุญาตเขาว่า
ถ้าเขาจะได้รับความสุขจากทางอื่นยิ่งกว่าอยู่
กับฉัน ก็ให้เขาเลือกเอาตามพอใจเถิด”

“อ้อ! ก็ฉันไม่เห็นเขามีทุกข์เลย แล้ว
จะว่าฉันเลี้ยงเขาไม่เป็นสุขอย่างไร ก็ฉัน
คิดว่าเขาเสียแต่เป็นสุขสบายเท่านั้นได้ยากนัก”

“เรามั่นใจป้า คนเรา เมื่อมีทุนไม่พอ
จะหยิบยืมมาใช้จ่ายในสิ่งจำเป็นได้ มันก็เรียก

ว่ามีทุกข์ เราเป็นอยู่เช่นนั้น เขาจึงตกอยู่
ในทุกข์”

“ถึงจะทุกข์ยากอย่างไรก็ดี วิสัยผมเมีย
กัน ก็จะต้อง ล้มหัว จมท้ายไปด้วยกัน มันจึงจะ
ชอบ ความจริง ก็ฉันเห็นแต่นายหญิงสนุก
เป็นสุขเสมอ ไม่เห็นเคยแสดงว่าเป็นทุกข์
อย่างใดเลย”

“ไม่เช่นนั้นดอกป้า ความทุกข์ความสุข
ของคนเรานั้น เป็นขึ้นเป็นขึ้นกัน ไม่เสมอ
เหมือนกันดอก เช่นฉันเอง ต่อไปแม้จะอยู่
ในฐานะเช่นเดียวกันนี้ แต่ก็อาจเป็นสุขขึ้นได้
คือ เมื่อเราคลายภาระ และหย่อนห่วงกังวลลง
เท่าใด ตาเค็งแห่งความสุข ก็ขยับสูงขึ้น
เพียงนั้น”

“ก็ฉันเชื่อนั้นตามใครไปล่ะเจ้าคะ?” ป้าจับ
ยอนเรื่องอีก

“ไม่ได้เห็นได้ตามอะไรดอกป้า ควรจะ
เรียกว่าไปด้วยความพร้อมใจทั่วกัน”

“ไปไหน, ไปกับใครล่ะคะ?” ป้าจับ
ซักอีก

สรรค ออกจะจ้านในปัญหานี้ ด้วยเขา
ก็ยังไม่รู้แน่ชัดว่ามีไปกับใคร ที่เข้าใจว่าไป
กับจำวอน นั้น ก็เพียงแต่นึกเอา

“จะเป็นทางไหน ใครแน่ ก็ยังรู้ไม่ชัดป้า

มรกต

มกร

แต่ก็ต้องเข้าใจเธอว่า เธอไปในทางที่เป็นสุข
ไปกับผู้ที่ทำให้สุขเธอได้จริง”

“ดิฉันอยากจะทำคุณน้าแล้ว แต่ไม่
กล้าพูด เพราะถึงดิฉันจะเป็นข้าเก่า เลี้ยงดู
คุณมาแต่เล็กแต่น้อย แต่คุณรศมิกเป็น
ภรรยาของคุณ ดิฉันเห็นเธอจู้จี้จ้านโกหกร้าน
นัก ยิ่งคุณรักคุณตามใจ เธอยิ่งเกลียดใหญ่
ดิฉันนึกทีเดียว่า เธอจะต้องเสียตัวลงวันหนึ่ง
ผู้หญิงสมัยใหม่ หล่อนฟรินัก ฟรินเห็นตัว
ของตัวไม่มีค่า ไม่คิดว่าเนื้อหนังนั้นเป็นของ
ตัวดอก ยิ่งเธอเป็นละคร เคยฝึกแต่ในทาง
สนุกคลุกคลีอย่างโลกโฉนด้วย มันก็ยิ่งเกลียด
ง่ายที่เดียว”

“เขาไม่เป็นอย่างนั้นน่ะ คอกข้า”

“ไม่เป็นอย่างนั้นอย่างไรคุณ ก็มัน—
เป็นอย่างนั้นแล้ว”

“เขาไปคอกอกนะ ไม่ใช่เกลียดไปอย่างข้า
คอกอก”

“คุณว่าไปคอก ๆ แต่คุณก็ไม่ว่าไปอย่าง
ไร”

“จริงอยู่ แต่ดิฉันรู้จักใจรศมิก ว่าเธอมี
คุณธรรมคอกอยู่”

“มีคุณธรรม, จะทำกับผิวเช่นนั้นอย่างไร
ผิวรัก ตามใจเอาใจสารพัด มันน่าที่จะ

รู้สึกกตัญญูต่อผิวข้าง ทุกข์ยาก เป็นตาย
อย่างไร ก็ต้องช่วยกัน กอดคอกันตาย จึงจะ
เรียกว่าเป็นผัวเมียที่รักกันจริง เธอไม่
ประพฤติเหมือนอย่างพวกดิฉัน ซึ่งเธอ—ถูก
ว่าเป็นคนคร่ำครวใจเก่าโบราณ เธอเป็นพวก
สมัยใหม่ ทำตัวให้ใหม่อยู่เสมอ แต่
หัวใจนั้นแสนสกปรก หาความซื่อสัตย์มั่นคง
มิได้ จริงนะละ ดิฉันไม่ได้ค้นหาเมียคุณคอก
แต่ดิฉันรู้สึกว่าคุณผู้หญิงสมัยใหม่ มักจะขายคน
ได้ง่าย ๆ ผิดกับคนสมัยเก่า”

“จู้-จู้, ข้าจิบ อย่าพูดเช่นนั้น มันเป็น
การสาธิตเสียทั่วไป ผู้หญิงสมัยใหม่ที่เขาคิด ๆ
ก็มีถมไป แม้รศมิกจะไม่คิดดังนั้นก็จริง แต่
คนอื่นก็ยังมีอีกมาก”

“ถูกแล้วเจ้าคะ ผู้หญิงสมัยใหม่ที่ท่าน
คิด ๆ มีถมไป และดิฉันก็เข้าใจแล้วว่าทุกวันนี้
ผู้หญิงมีความรู้สามารถ มีเกียรติคุณดีกว่า
แต่ก่อนยังชนทุก ๆ วัน แต่ที่ดิฉันว่านั่น คือ
หญิงที่ประพฤติตัวฟรี อยากเป็นสมัยใหม่ จน
ไม่มีความละอาย ไม่เสียกายเนื้อตัวของตน
เอง ชอบแต่แต่งตัวให้สวย แล้วก็เที่ยวหา
ความสนุกรื่นเริงไป งานการไม่ต้องทำ วิชา
ที่ลงทุนเรียนมาเป็นกายเป็นกองไม่ต้องใช้ ลิ้ม
หน้าตาของผู้หญิง หน้าตาแม่บ้านแม่เรือนและ

พ.ศ. ๒๔๓๖

พระยาโคก

แม่คนเลียบหมก ลืมตลอดจนผู้ซึ่งผู้หญิง
ทุกคนเกิดมากี่ครั้งใจเฝ้าหา เพื่อเป็นที่พำนัก
ปกครอง ร่วมเป็นร่วมตายกัน ที่สุดก็เลย
ไม่เป็นตัวเป็นตน เช่นนี้คอกคะ”

“ก็แล้ว, ทายาคิดเช่นนั้น แต่ก็ไม่ควร
พูดไป สำหรับพวกคุณนั้นไม่เป็นไร แต่
ถ้าพวกคุณผู้หญิงด้วยกันแล้ว ข้าจะถูกเกลียด
ถูกโกรธมากทีเดียว”

“คิดนั้นจะไปพูดกับเขาได้อย่างไร มันเป็น
คนละชั้น คนละสมัย แต่คิดก็ไม่กลัวใคร
โกรธใครเกลียด เพราะคิดไม่ได้หวังพึ่ง
ใคร อยู่กับคุณมาจนแก่ชราแล้ว ไม่ช้า
ก็ต้องตายไป เชื่อว่าคุณคงเผาศรีให้”

“แน่นอนละข้า ฉันก็หวังฝากฝังแก่ข้า
เหมือนกัน เพราะใครจะตายก่อนใครนั้น
รู้ไม่ได้ แก่ตายก่อนหนุ่ม หนุ่มตายก่อนแก่
ที่เจ็บกลีบหาย ที่ไม่ช่วยกลีบตาย มีถมไป
ไม่มีอะไรแน่นอนในโลกนี้ มันล้วนแต่เป็น
อนิจจังทั้งนั้น ความตายอย่างเคียวเท่านั้น
ที่เที่ยงแท้แน่นอน”

“คุณไม่ต้องตายก่อนคิด ฉันแก่แล้ว
และไม่มีประโยชน์อะไร คุณยังหนุ่มแน่น
ยังมีประโยชน์ได้อีกมาก”

“เราจะนึกเอาทั้งใจไม่ได้คอกคะ”

เป็นการตายต้องสุกแต่แต่บุญกรรมของใคร ๆ
เป็นชะเพาะตัวไป”

“นี่เราจะต้องย้ายที่อยู่แน่ลิคะ?” ข้าจับ
ยอนเรื่องเดิมอีก

“แน่ลิ”

“คุณคิดจะไปอยู่ที่ไหนคะ?”

“เห็นไว้แล้ว แต่จะต้องไปพุดจากกับเจ้า
ของเขาก่อน คงสยายเท่าที่นี้ และอาจจะ
ถูกกว่าด้วย เราจะได้ประหยัดลงอีกบ้าง”

“ก็แล้วละคะ คุณกำลังผดเคืองอยู่
คิดจึงขบถออกเสียทีเดียวว่า ในระหว่างที่
เศรษฐกิจยังตกต่ำอยู่นี้ คิดไม่ขอรับค่าจ้าง
จากคุณละ พออาศัยกินข้าวไปวันหนึ่ง ๆ ก็
เป็นพระคุณยิ่งแล้ว เอาไว้เมื่อคุณเงยหน้า
อาปากขึ้น จึงค่อยคิดให้คิดใหม่”

“ขอบใจละข้า แต่ไม่จำเป็นต้องคิดเช่น
นั้นคอก เพราะฉันยังมีพอหยิบฉวยอยู่ และ
เมื่อเราอยู่ชะเพาะสองคนเท่านั้น การใช้จ่าย
ก็ย่อมท่นขึ้นอยู่ในตัวแล้ว”

“ถึงอย่างนั้นก็เถอะคะ คิดยังไม่ขอรับ
จากคุณคอก คิดว่าเก็บไว้เป็นค่าเผาศรีให้
คิดก็แล้วกัน”

ข้าจับ พุดด้วยความกตัญญูอย่างจริงใจ
ซึ่งทำให้สรวลครื้นครั่นกันเป็นอันมาก คำพูด

มรกต

มกร

ของหญิงสมัยเก่า ย่อมไม่ไผ่เพราะเพราะพรัง
ไม่มีสายกล้านวนอันสละสลวย ด้วยไม่รู้จัก
ระเบียบไวยากรณ์และการเรียงความ แต่
ย่อมพูดไปซ้อ ๆ ตรง ๆ มีเนื้อแห่งความสัตย์
บริสุทธิ์ เป็นความที่ไม่ต้องพิเคราะห์ ไม่เป็น
การยากแก่ผู้ฟังจะต้องแปลความ เปรียบประ-
กษาว่าภาพธรรมชาติซึ่งสำแดงความจริงเด่นชัด
อยู่ในตัว มิใช่ภาพอันตกแต่งซึ่งมีสิ่งเคลือบ
ย้อมที่ชวนให้หลง ย่อมจะทักตาเห็นลักษณะ
อันแท้จริงได้ง่ายและชัดกว่ากัน ดังนั้น แม้
ข้าพเจ้าจะกล่าวเป็นเชิงปรกปรามรำลึก ซึ่งสรรพคุณ
ความดีคุณธรรมและน้ำใจบริสุทธิ์อยู่ก็ดี แต่
สรรพคุณหาได้ถือโทษแถมอย่างใดไม่ เพราะ
โดยนัยแห่งคำพูดของหญิงโบราณนั้น ย่อม
เกิดเป็นทางความคิดแก่สรรพคนมาก คิด
กุศล! ความประพฤติของสตรีทั้งนี้ แม้จะเป็น
ด้วยเจตนาคืออย่างใดก็ตาม แต่ถ้ามิเป็น
สตรีที่รู้จักภาวะแห่งสตรีถูกต้องแท้จริงแล้ว
หล่อนจะทำไปเช่นนั้นได้ฤ? แม้พฤติการณ์
นี้จะเป็นการทำคุณให้แก่สามี แต่มิเป็นคุณ
ที่บูชาโทษ และใครเล่าจะเห็นว่าเห็นคุณจริง
ทางที่ภรรยาจะแสดง กตัญญูคอยแทนคุณสามี
ยังมีทควร ทักจะทำได้อีกหลายประการ และ
ในทางที่สุดอันดียิ่ง ก็คือ การ กอดคอกันตาย

ทุกซีกทุกซัดด้วยกัน สุขก็สุขด้วยกัน การ
เป็นสามีภรรยา คือ เป็นคู่ชีวิต เป็นเพื่อนร่วม
ตาย แม้จะต้องมหันตภัยอย่างใด ๆ มันทัก
ต้องล้มหัวจมท้ายอยู่ด้วยกัน นั้นแหละจึงจะ
เป็นทางที่ถูกที่ควร แต่—สรรพค่านึงความนี้
สำหรับสาธารณะทั่ว ๆ ไป ฉะเพาะในส่วนเขา
หาได้ลงโทษหรือตำหนิรำคาน์แต่อย่างใดไม่ ด้วย
แม้พฤติการณ์เช่นนั้น โลกจะเห็นอย่างไรก็ตาม
แต่สรรพย่อมมีความเห็นแน่วแน่ไปทางหนึ่ง
และเขาเป็นคนถือความเห็นตามใจเขาเป็นใหญ่
สรรพคนคิดถึงความอันหนึ่งตาม
ข้าพเจ้าว่า สตรีสมัยนี้ได้เล่าเรียนศึกษาวิทยา
การ มีความรู้มากจริง และกล่าวสรุปได้ว่า
สิทธิและเสรีภาพทุก ๆ ประการ ทั้งในการ
บ้านและการเมือง สตรีย่อมมีสภาพเสมอ
บุรุษ และจนเป็นภราทรภาพแก่กัน สตรีได้
แสดงเกียรติคุณความสามารถให้เป็นที่น่าประจักษ์
แล้วมิใช่น้อย แต่ถ้าวางพฤติภาพอันเป็น
ภาวะของสตรีโดยแท้จริงแล้ว สรรพก็ถือว่า
มันออกจะเป็นดั่งข้าพเจ้ากล่าว คือ เป็นไป
ในทางผิดหน้าที่ผิดสภาวะ อันพระเจ้าแห่ง
ธรรมชาติได้ประกาศไว้ กล่าวเพื่อฟังง่าย ๆ
ก็คือ สตรี ล้มเพศ ล้มหน้าที่ ล้มพฤกษจริยา
อันเป็นคุณธรรมของสตรี สตรีมีแต่หวังผะกุง

พ.ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

สภาวะต่าง ๆ ทั้งแต่อิริยาบถ การปฏิบัติ
และความประพฤติ จรรยา ตลอดจนหน้าที่ จะ
ให้เหมือนบุรุษ เท้าบุรุษ และเป็นบุรุษ ด้วย
ความคึกขบเคี้ยว คือ ถ้อยสัทธิดี—อิสสระ และ
ภาพต่าง ๆ อันความจริง ถ้าพูดถึงคุณธรรม
ในความมานะ การทวิญญูทั้งนี้ย่อมมีสรวลเสริญ
ยิ่ง เพราะความมานะของมนุษย์ คือ ความ
เจริญของโลก แต่ทั้งกล่าวแล้วว่า มนุษย์
และสัตว์ มีเพศแบ่งเป็นสอง สำหรับเป็นคู่
และเป็นอุปกรรมแก่กัน หาใช่เพื่อแข่งขันกัน
มิได้ ประตูลายไฟฟ้าต้องมีลวด มีขด มีดิน
มีอากาศ จึงจะยังให้เกิดแสง เกิดเสียงขึ้นได้
ฉันใด สัตว์ และ มนุษย์ ต่างเพศก็มีหน้าที่
ต่างกันและเป็นอุปกรรมแก่กัน ฉะนั้น ถ้าหาก
ฝ่ายใดเข้าใจผิดในหน้าที่ ผลคุณย่อมจะมีขึ้น
ไม่ได้เลย แต่โทษย่อมจะมีเป็นแน่นอน สัตว์
ที่กระเหียนกระหือทุกว้น และที่มีพฤติกรรมการณ์
อัน เป็น สภาพ ซึ่ง นำ สัตว์ เวช สลค อยู่ ม ก ขึ้น
ทุกวัน ๆ นั้น ก็ด้วยความทะเยอทะยานใน
สิทธิภาพต่าง ๆ อันผิดภาวะและหน้าที่ตนเอง
จึงทำให้พลเมืองไทยที่มีอารยธรรม คือธรรม
คุณธรรม และธรรมประเพณีอย่างดีมาแต่กาล
ดึกดำบรรพ์นั้น เลี้ยวไปเป็นจำนวนมาก เพื่อ
ความเจริญของโลกและมนุษย์เอง พระเจ้า

ธรรมชาติจึง สร้าง มนุษย์ สัตว์ ตลอดจน พฤษชา
ชาติให้มีเพศผู้และเมีย ให้เป็นคู่กัน ประตูลาย
สิ่งทั้งหลายในโลก ฉะนั้น ถ้าขณะใดมนุษย์
ล้มเพศล้มหน้าที่เดิมของตน ชายจะเป็นหญิง
หญิงจะเป็นชาย หรือจะเป็นเพศเคี้ยว ทำหน้าที่
อย่างเดียวกันทั้งหมดแล้ว นั้นก็คอดึงสมัย
ศักราชนั้นแน่แล้ว แต่ศักราชนั้นจะเป็นสวรรค์
หรือนรก ก็ย่อมได้ทั้งสองทางกะมัง? และ
โลกก็อาจแตกขณะนั้นเอง ทำไม? เมื่อได้
รับการศึกษาอันสูง อารยะกลับเสื่อมลง คน
กลับชั่วมากขึ้น เหตุที่เห็นง่าย ๆ ก็คือการ
ศึกษาสูงจริง แต่สูงไปในทางเร้นรู้ ไม่สูง
ในทางเรียนทำ และประพฤติ การศึกษาของ
สัตว์ ก็คือ ทางเดียวกับบุรุษ ฉะนั้น เร้นรู้
แล้วจึงต้องไปทางเดียวกัน เราไม่ได้สอนให้
ผู้หญิงเร้นรู้หน้าที่ของผู้หญิง ที่พระเจ้าแห่ง
ธรรมชาติสั่งให้ทำ ผลที่ใดมนุษย์ต้องขัด
กันเป็นธรรมดา พฤติภาพก็ต้องผิดประเพณี
ไป แต่จารีตประเพณีนั้น เป็นหัวใจสำคัญ
ของมนุษยชาติทีเดียว ดังนั้น ถ้าเราเอาแต่
สอน ๆ สอน ๆ กันด้วยในกระดานและกระดาษ
ละความอบรมในเรื่อง ประเพณี ธรรมเสียแล้ว
จำนวนสัตว์ที่จะเป็นทั้งชั่วช้า ก็จะต้องทวีมาก
ขึ้นอีก และโดยเร็ว

มรกต

มกร

สรรพเพลินคิดไปจนง่วง ง่วงเพราะเมื่อก่อน
เขานอนไม่พอ และกำลังยังอ่อนเพลีย
ร่วงโรยมาก ฉะนั้นเขาก็เลยหลับลง

๐ ๐ ๐

สามวันมาแล้ว พอตกเวลาเย็น สรรพก็
นั่งคลาอยู่แต่ที่เบาะโน้ เขาคิดและร้องเพลง
ต่าง ๆ เพื่อเป็นการทำใจให้ลืมทุกข์คลาย
โศก แต่ไป ๆ มา ๆ ก็กลับหวนเล่นเพลง
พระยาโศก ที่ถนัดของเขานั่นเอง เขาร้องเอง
แล้วกรบเอง เนื้อทั้งสามบทที่เคยใช้ร้อง
เขานำมาร้องหมด ทั้งบทโศกแคน โศกรัก
และโศกเศร้า แต่บทใดก็ดูไม่สะกิดใจเขา
เท่าบทที่เขาฉนร้องเมื่อวันอาทิตย์ก่อน คือที่
แปลงคำจากบทพระราชนิพนธ์ มาเข้ากับเรื่อง
ของตัว

“โอเจ้าไปมีไฉ่แจ้ประจักษ์
หัวอกพี่จะหักเสียให้ไฉ่
ข้าอราน้ำตาที่ตกใน
กลายเป็นไฟเผาอรอนรอนชีวิต”

ซึ่งมันรู้สึกซึ่งชายหัวใจเขาเสียกระไร แล้วก็
คิดเบาะโน้เคยรรบี ด้วยความบรรจงยิ่งกว่าที่
แสดงณโรงละครเสียอีก ทั้งนเขาต้องการ
ฟังฝีมือตนเอง ฟังให้อย่างไพเราะจับใจ
ประการจะให้มันกล่อมเขาให้หายโศก แต่

ด้วยความบรรจงก็คอย่างจะให้ถูกใจตนเองนั้น
มันกลับทำให้เขาโศก โศกยิ่งขึ้นอีก โศก
อย่างไม่มีเพลงร้องหรือเครื่องใดจะทำให้โศก
ได้ เท่าโศกแห่งหัวใจเขา และผู้ไ้ฟังจะ
ต้องรู้สึกว่เพลงนั้นโศกจริง โศกซึ่งจับหัวใจ
เพราะประสาทของผู้ทำเพลง รับคำสั่ง คือ
ความโศก ออกมาจากหัวใจ โดยตรงที่เกี่ยว
นั้นแหละความโศก เพลงพระยาโศก อันผู้
ไ้ฟังแล้ว แม้จะรู้สึกหวานอร่อย แต่ก็
ต้องเว้นโศกสังสาร—สังสารผู้ที่ต้องโศกเสีย
มิได้เลย

สรรพมีไ้ล่านึกเลยว่า ขณะเขาร้องและ
เล่นเบาะโน้อยู่ นั้น ไ้มีผู้มาฟังมาเห็นและมา
พลอยโศกเศร้ากับเขาคด้วย สองวันมาแล้ว
คุณนายลำเนียง ไ้ออกมาเดินเล่นในส่วน
ปลายเขตตำบล ซึ่งติดต่อกับเรือนที่สรรพอยู่
คุณนายเศรษฐีนี้ไม่เคยมาสู่สวนเป็นเวลานานขย
และความจริงก็มีไ้ไ้ย่างเท้าออกจากบริเวณ
ตึก นับแต่สรรพมาเข้าอยู่ คุณนาย
ไม่เคยพบเห็นติดต่อกับเขา ด้วยมีคนจัดการ
แทนเป็นสัต์เป็นส่วนอยู่แล้ว ฉะนั้น คุณนาย
จึงไม่เอาใจใส่ แม้แต่ขอผู้ที่เขาบ้าน เขาคของ
ตน คราวนี้ถึงมีอะไรคดขันกาล จึงนำให้
คุณนายออกมาถึงปลายสวน วันแรกก็ไ้ยิน

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

เสียงร้องและเบย์โนที่เคียว พอสำเนียงกะทบ
โสต คุณนายก็ต้องชะงัก ประสาทสั่นเสียว
ซาบไปทั่วกาย สรวเสียงเข้าจับหทัย เป็น
เสียงที่คุณนายเคยไต่ฟัง และเคยคิดใจมาแล้ว
คุณนายสำเนียง เคยไปชม เร่รำเรอ สอง ครั้ง
คือ เมื่อคนวนเสาร์และอาทิตย์ทแลวมานเอง
คุณนายจึงจำเสียง และจำสรวกไต่ อย่างฝังอยู่
ในหัวใจ เมื่อยังเญมาไต่พบไต่ฟังเป็นพิเศษ
เป็นส่วนเฉพาะเช่นนั้น ก็ยังต้องรู้สึกซาบซึ้ง
ซึ้งเป็นธรรมดา ขยิบเดินเข้าไปให้ใกล้อีก
เพื่อไต่ฟังถนัด และให้ไต่เห็นชัด คุณนาย
อยากฟังเขาอยากเห็นเขา อย่างไม่ต้องอำพราง
กันเสียแล้ว แต่ก็ยังหลบขังไว้ มิให้เขาเห็น
คุณนายไต่ คนใช้ที่ไปด้วย ไม่คิดใจในกิริยา
อาการของนาย ทั้งนี้ ก็เพราะต่างมุ่งใจที่จะฟัง
เช่นเดียวกัน

เบย์โน ตั้งอยู่ที่ห้องระเบียงโถง จึงแลเห็น
ไต่ตลอด สรวคนนั่งหันข้างไปทางสวน แต่
เขาก็ไต่หันหน้าไปทางนั้นบ่อย ๆ เขาร้อง
เขาคิดเท่าใด คุณนายเห็นจะแจ่มหมก เห็น
ตลอดจนสีหน้าของเขาที่โคกเขี้ยว แต่ดวงตา
อันเหม่อละห้อยนั้น ยังมีน้ำหวานโอชะหล่ออยู่
เป็นประกาย คุณนายฟังเพลินและดูเพลิน
จนลืมตัวไปชั่วขณะ ลืมว่ากำลังยืนฟังตนไม่

ขาแข็งอยู่ในสวน ลืมว่าตนเป็นกรรมฐาน มี
อำนาจเงินอยู่ในกำมือ แต่ไม่ลืมที่จะเคลิ้มคิด
ไปว่า ประคูกำลังอยู่ในวิมานสวรรค์ ฉะเพาะ
ร่างรูปของสรว ก็มีสิ่งพอที่จะชวนใจให้คนที่
มีเมตตาคิดคิดปฏิบัติอยู่แล้ว แต่ยังมีผลมือ
และน้ำเสียงอันเป็นศิลปะแท้ของเขาเป็นที่ชวนใจ
เพิ่มขึ้นอีก ฉะนั้น จะไม่มีคนปฏิบัติอย่างใด
เล่า ยิ่งผู้มีเมตตาคิดคิดด้วยแล้ว ก็ต้อง
กรุณาเขามากแน่นอนที่เคียว

คุณนายสำเนียงไต่ตั้งใจไว้มั่นเหมาะแล้ว
ว่า เสาร์อาทิตย์นี้ จะต้องไปชม เร่รำเรอ อีก
และจะไปอีกเสมอ ๆ จนกว่าจะ———เบื่อ แต่
คุณนายมิได้มั่นหมายจะถูละครนัก หาก
ต้องการฟังเพลง และดูคนร้อง คนทำเพลง
นั้นคอก คุณนายเป็นคนใหม่แก่โลกละคร
คุณนายเพิ่งเคยดูเร่รำเรอ ฉะนั้น จึงเพิ่งไต่
ฟังและไต่เห็นสรวก และก็มีไต่คนกฝนเลยว่า
สิ่งที่ประสงค์ของตนนั้น ก็อยู่ในแดนในอาณา
ของตนเอง นี่เป็นอะไร ? บุญญา
วาสนาของคุณนายฤา ? จึงไต่มาบังเญไต่ฟัง
ไต่เห็นเช่นนั้น วันแรก คุณนาย เฝ้ารัง เฝ้ารู
เขาอยู่จนค่ำ จึงกลับเขายาน แต่ถ้าเขายัง
ไม่หยกเล่น ก็อาจยังไม่กลับ วันที่สองนก็
เป็นเช่นเดียวกันอีก สรวข้างไม่ล้าเลิกเสีย

มรกต

มกร

ข้างเลยเที่ยวหนอ เขาควรรจะมีหัวใจไว
กว่านี้สักหน่อย มันเป็นหน้าที่ของเขา
จะต้องเชิญคุณนายเจ้าของบ้านให้ขึ้นมาฟัง
สบายบนเรือนแท้ ๆ ที่เดียว แต่สรรพกัศคิ
ถึงจะเพาะรักมี รักมีที่เขาคิดให้หล่นไป
หาสุข เพื่อเขาจะได้หมดห่วงคลายทุกข์
แต่ครั้นหล่นไปไต่สุขเข้าจริง เขากลับทุกข์
ทวนกว่าเก่าอีก ฉะนั้นเขาจึงไม่มีสติที่จะ
เอาใจไปใส่กับอะไร ๆ ทางอื่นเลย

◎ ◎ ◎

รุ่งขึ้นยายมาหาสรรพกัศเข้า พอเขา
เห็นเขารู้สึกจะเดือดขึ้นทันที เพราะคิดว่า
ตัวเสน่หามาอีกแล้ว พอยายเอ่ยพูดว่า

“คุณนายให้ดิฉันมา————”

สรรพกัศทะลุกลางปล้องขึ้น “ฉันรู้
แล้วละ ให้มาเตือนว่าพรุ่งนี้เป็นวันสิ้นเดือน
เป็นวันครบสัญญา และฉันจะต้องไป ฉันไม่
ลืมเลย ๆ จำได้ก็ และจะไม่ลืมจนวันตาย
ฉันก็จะไปตามกำหนดล่ะ ไม่ต้องตกใจ”

“อาไรคุณ ไม่ฟังดิฉันเลยให้หมดคำ
ก่อนนี้ ผลุบลับก็โมโห คุณนายให้มาบอก
ไม่ได้ให้มาเตือนบอกคะ”

“ยะ ๆ บอกหรือเตือนก็อย่างเดียวกัน
ฉันคงต้องไปเสมอ”

“จะบอกหรือเตือน ก็ไม่ใช่ให้ไปบอกนะคะ
ความมั่นคงกันข้าม คุณไม่ฟังให้ตลอด
ก่อนนี้”

“ไหน? ย้ำว่ายังงี้?”

“ยังไม่ทันจะว่า คุณก็ว่าเสียใหญ่แล้ว”

“เฮ้, พูดไปเถอะ ว่ายังงี้?”

“คือ คุณนายให้มาเรียนคุณว่า——”

“คุณนายให้มาเรียน คุณนายจะให้มา
เรียนกับคนอย่างฉัน ย้ำมาเรียนเอาเองนะ?”

“มายั้, จริงนะเจ้าคะ คุณนายพูด
จริง ๆ ว่า ‘ยายบาง แกไปเรียนคุณสรรพ
กัศเถอะ’ ”

“เฮ้, ทำไมมาเรียน เรียนเรื่องอะไร
กัน?”

“ก็ฟังดิฉันสิเจ้าคะ คุณหยุดพูดเสีย
ประเดี๋ยวสิ”

“เฮ้, เชิญสิ”

“‘ยายบาง แกไปเรียนคุณสรรพกัศว่าเรื่อง
บ้านนั้น เป็นอันไม่ต้องย้ายแล้ว ให้คุณสรรพ
กัศอยู่ต่อไปอีกเถิด’ ยั้งแหละเจ้าคะ”

“อี, หมายความว่าอะไรกัน?”

“ก็หมายความว่าไม่ต้องไปเท่านั้น”

“แต่ฉันต้องไป”

“จะไปทำไมเจ้าคะ? ท่านไม่เอาบ้านนี้

พ.ศ. ๒๔๓๖

พระยาโคก

คืนแล้ว”

“ก็ฉันล่นวาทาออกไปแล้ว และได้ไปว่า
เข้าบ้านใหม่เขาเรียบร้อยแล้ว ฉันจะไม่ไปได
ๆ?”

“บอกคนเขาเสียก็ได้นะ?”

“เขาจะได้ปรียเขาฉันปะไร อีกประการ
หนึ่ง บ้านโน้นเขาเอาฉันเคื่อนละ สามตำลึง
เท่านั้น ถูกกว่าบ้านนี้เป็นกอง”

“ถ้าคุณว่าบ้านนี้แพงไป ท่านก็อาจจะ
ลตให้คนอื่นอีกได้”

“อ้อ, ออย่าเลย เสียประโยชน์ของท่าน
และคนที่เขามาเช่าต่อไว้แล้วเขาจะว่ายังง?”

“ท่านบอกเลิกเขาแล้วละคะ”

“เอ๊ะ! บอกเลิก ทำไมเป็นเช่นนั้น?”

“ก็ท่านคิดจะให้คนอื่นอยู่ต่อไป”

“งั้นก็ขาดทุนเปล่า”

“ท่านคงไม่เห็นสำคัญในข้อนี้”

“ดูความจะกลับกลายไปอย่างไร แต่
ยังงี้ก็ฉันอยู่ไม่ได้เข้า ต้องไปแน่ ๆ
ขอให้ไปเรียนคุณนายเถิด ว่าฉันรู้สึกบุญคุณ
ของท่านมาก”

“ข้าพเจ้าได้วิงวอนแก้ไขจนเห็นว่าจะฝนความ
ตกลงใจของสรรพคไม่เป็นผลแน่แล้ว ก็ลากลับ
ไป สรรพคนี้คิดถึงเหตุการณ์เรื่องนี้อย่างไร

ไหนเจ้าของบ้านจึงมาเกิดใจคิดขึ้น หรือ
จะท่วยยายบางเขาเรื่อง ‘ยิว’ ไปบอก ก็คิด
ละอายใจขึ้นมา จึงเปลี่ยนใจเช่นนั้น และก็
จัดการเทศขาค ถึงบอกเลิกกับฝ่ายผู้เช่าใหม่
แต่ก็ไม่น่าจะกลับใจคิดถึงเช่นนั้น เมื่อถูกว่า
เป็น ยิว มันน่าจะโกรธเสียอีก สรรพค คาค
คะเนใจนางสำเนียงไม่ถูก เพราะไม่เคยพบปะ
หน้าตากันเลย ที่สุดเมื่อถึงถึงเหตุผลไม่ได้
ก็ทอศอารมณ์ เพราะอย่างไร ๆ ก็จะต้องไป
อยู่บ้านใหม่แน่ ๆ

วันรุ่งขึ้น สรรพค กับ ข้าจิบ ช่วยกันเก็บรวม
ข้าวของ รอเวลาที่จะบรรทุการถไปอยู่ยังบ้าน
ใหม่ และรอยายบางมารับค่าเช่าที่ดินคืนไว้
สิ่งของเก็บรวมเสร็จ รถก็มาบรรทุกไปเที่ยว
หนึ่งก่อน ข้าจิบคุมของไปกับรถ สรรพค
ก็เตรียมตัวจะออกจากบ้านเสร็จแล้ว ยังรอ
อยู่อีกทอดจะมารับของอีกเที่ยวหนึ่ง และ
ยายบางจะมารับค่าเช่า

สรรพคยืนเอาแขนทั้งสองทาบลงบนหลังหีบ
เบียดโน หน้าจ้องไปทางช่องหน้าต่าง แต่
มิได้เจตนาจะดูสิ่งใดมิได้ มันเป็นอาการ
มองเหม่อเผลอคึก หรือฝนท่งกำลังตนของเขา
นั่นเอง

บ้านฉะนรคมีจะเป็นอย่างไรและไปทางไหน

พ.ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

เป็นการขึ้น

สรรพคัมภีร์ความเป็นลูกผู้ชายขึ้นมาบ้าง เขา
มองดูหน้าหล่อน ซึ่งหล่อนกำลังมองเขาอยู่
ต่างคนต่างมองกัน หล่อนมองเขาค้วย
อาการระห้อยวิงวอน ปรางค์ในแววตา แต่
สรรพพิจารณา ดวงพักตร์ อันงาม ของ หล่อน
งาม—เป็นสาวกว่าอายุคงยายบางแกบออกจริง
หล่อนเป็นหญิงสมัยใหม่ทั้งงามคนหนึ่ง เป็น
หญิงที่จะเข้าสมาคมชั้นสูงได้ แม้ริมฝีปาก
ขอบตา คิ้ว และผิวพรรณ จะแสดงว่าเป็น
เชอจีนอยู่บ้างก็จริง แต่หล่อนไม่ใช่ยิวแน่ ๆ
จริง—จริงของยายบางแก

“คุณนาย——” สรรพพูดด้วยอาการ
ของผู้ชายแท้แล้ว “ผมขอบพระคุณอีกครั้ง
ด้วยใจจริง แต่—ผมได้ลั่นวาจาและทำสัญญา
กับเขาทางโน้นเสียแล้วจึงต้องไป ที่แรก—
ฟังแต่คำยายบาง ผมไม่นึกเลยว่าคุณนายจะมี
น้ำใจก็เช่นนั้น ฉะนั้นหน้าที่ของผู้เข้าอาศัย
เมื่อเจ้าของท่านประสงค์แล้ว ก็จำต้องไป—
ไป—”

“ดิฉันก็ไม่ได้รู้เลยว่า คุณ เป็น ผู้ อยู่ ที่ นี้ ”
หล่อนพูดอย่างจริงใจ “ที่สัญญาไว้กับเขาไว้
ให้ค่าเสียหายเขาเสียจะเป็นไรไป”

สรรพรู้สึกว่่าน้ำใจอันดีของหล่อนกะทบ กติกาของพระผู้เป็นเจ้า”

หัวใจเขา “เสียเงินนะ ไม่เป็นไรออกครบ
แต่ไม่ควรเสียวาจา”

“งั้นคุณก็ตั้งใจไปแน่ ไม่อยู่ตามที่ดิฉัน
ชวน?” หล่อนพูดมีหางเสียงระห้อย

สรรพจึงพูดหล่อนอีกครั้งหนึ่ง ว่า ๆ จะ
รู้สึกว่าคุณกำลังอยู่ในวิมาน แต่เขาเป็นคน
ใจแข็ง ถือตัว เขารู้ดีว่าหล่อนเป็นเศรษฐี
เขาเป็นกระยาจก มันต่างกันไกล มันเข้ากัน
ไม่ได้ มันผิดฝาผิดตัว และมันจะข่มกัน
อย่างข่มขืน จะกลายเป็นเห็นกงจักรว่าคอก
บัว ทั้ง ๆ ที่เขามิมีตรรกะต่อหล่อนแล้ว
แต่เขาก็ทอขออกไปว่า

“ขอประทานโทษ ผมต้องไป แต่จะไม่
ลืมพระคุณเลย”

หล่อนนั่งชิง จ้องหน้าเขาเป็นทางพิจารณา
และแสดงว่าหัวใจกำลังตรองคิดอยู่ขณะหนึ่ง
แล้วจึงกล่าวว่า

“คุณอยู่ด้วยกับคนคนคะ?”

“เดี๋ยวนี้สองคนกับยายเจ้านั้น”

“เดี๋ยวนี้สองคน?”

“ครับ, แต่อาจจะสองคนจนตลอดชีวิต”

“ทำไมล่ะคะ?”

“เพราะมันเป็นอย่างนั้น บางทีจะเป็นโดย

มรดก

มกร

คุณนายสำเนียง มีอาการเชิงใคร่ครวญ
อยู่อีกครั้งหนึ่ง แล้วกล่าวด้วยสำเนียงอันอ่อน
เครือว่า

“คุณสรรพคะ คิดนั้งใจให้คุณอยู่ในที่
ของคิดนั้งต่อไปจริง ๆ และถ้าคุณไม่พอใจ
อยู่เรือนหลังนี้ ในบ้านคิดนั้งมีเรือนอกหลังหนึ่ง
ซึ่งคุณจะได้เป็นสุขสบาย คิดนั้งให้คุณ
เข้าไปอยู่ และไม่ต้อผูกคอตาย ค่าเช่า ค่าอน
อย่างใดเลย”

หล่อนกล่าวแล้วจึงพาเธอด้วยสายตาอัน
เป็นประกายหยาดย้อย เยี่ยมไปด้วยเมือกความ
เสนหา สรรพ ย่อมทราบได้ โดยวิญาณ
แห่งธรรมชาติอันเองว่าเจตนารมณ์หล่อนไปทาง
ใด สายไฟฟ้าอันแรงกล้า ส่อประสานกัน
สรรพรู้สึกเลี้ยวชานไปทั่วกาย ประสาท
ของเขาสั่นระริก เขาตะลึงหล่อนด้วย
ดวงใจอันปลานปลม ด้วยความขบถ เล็งเห็น
น้ำใจอันอ่อนหวาน เยี่ยมไปด้วยเมตตารมณ์ของ
หล่อน ทำให้หัวใจเขาอ่อนลง โอนไปใน
ทางปฏิพัทธธรรม เขาขยับจะเข้าไปคุกเข่า
โถมเข้าสู่วางหล่อนซบซนเป็นหลายครั้ง แต่
เพราะเขาเป็นคนใจแข็ง ถอดตัว จึงยับยั้งเสียได้
มโนคติเตือนเขาใน ข้อที่หล่อนเป็นเศรษฐี
ส่วนตนเป็นกะยากร มันเข้านักไม่ได้ มัน

เป็นวัตถุที่ฝ่าใหญ่กว่าตัว ย่อมจะต้องถูกกดทับ
อยู่ด้วยความขมขื่น มันผิดธรรมดา และมัน
เป็นทางทุกข์ ไม่ใช่ทางสุข หล่อนมีคุณสมบัติ
บริบูรณ์พร้อมสรรพ สมแก่ฐานะ นางพญา
เป็นหญิงที่น่ารัก น่าบูชา คนหนึ่งแท้ แต่
พิจารณาตัวเอง มันไกลกันนัก มันไม่คู่ควร
กัน หล่อนจะเสียใจภายหลัง และเขาก็
จะต้องเสียใจ เช่นเดียวกัน ความรักที่แท้
ความรักที่สัจจริงนั้น มิใช่ความรักที่
หวังแต่จะได้ หรือสักแต่ว่า รัก-รัก มัน
ต้องเป็นความรักที่คู่ควรกันจริง ๆ ด้วย นั้น
แหละ ความรักจึงจะเป็นความสุข ความรัก
ย่อมเกิดขึ้นง่าย แต่ผู้มีสติย่อมไม่ยอมให้
ความรักเป็นจ้าวหัวใจ และไม่ยอมให้ความรัก
นำไปในทางใดเปรียบ เสียเปรียบ ไม่เสมอส่วน
ความรักจะต้องอยู่ในคลองศีลธรรม นั้นแหละ
จึงจะเป็นความรักอันควรสรรเสริญ

สรรพรำพึงปลงอยู่เป็นครู่ใหญ่ จนเสียง
รถที่กลับมารัชของ ปลกให้เขาคืนจากภวังค์
อีกครั้งหนึ่ง เขาจึงคืนสมประที

“คุณสำเนียงครับ ผมกราบขอขอบคุณ
ด้วยดวงจิตอันบริสุทธิ์ ความปรารถนาของคุณ
นี้เป็นสิ่งที่ดีที่ผมเคยได้รับจากคนอื่น ๆ และ
ผมจักต้องจำใส่ใจไว้ ไม่ลืมจนวันตาย แต่

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

วัน—วัน ผมต้องจากคุณไปแน่แล้ว จะกลับ
เปลี่ยนแปลงเสียไม่ได้ ขอให้คุณคิดดู คน
เขาจะเห็นว่าอย่างไร แต่—แต่ขอให้คุณเชื่อ
เถิดว่า อย่างน้อย ยศคนก็มีผู้ทักท้วงต่อคุณจริง
อยู่คนหนึ่ง ซึ่งเขาจะคอยรับใช้สนองคุณคุณ
ทุกเมื่อ ผมไม่ได้จากไปไหน ไม่ใช่จากไป
หายเลย เราจะไปพบกันอีก แล้วผมจะ
ทรีตรองดู ถึงการที่จะปฏิบัติตามความกรุณา
ของคุณ”

หล่อนพักไม่ออก เลี้ยงอีกอ้ออยู่ในลำคอ
เพราะมีอะไรก้อนใหญ่ขึ้นมาจุกที่ทรวง รู้สึก
หวิวหวิว คงจะเป็นลมมืดหน้า แทบจะทรงกาย
ไม่อยู่ เนื้อตัวสั่นระริกจนแลเห็น หล่อน
ต้องเซ กาย พึงเข้ากับเสาพระนัฏกกรงระเบียง
นั่นเอง

สรรพ, ไม่รอช้า เพราะถ้าชนช้า เขาก็
จะไม่ชนะใจตนเองต่อไปได้ ‘เลี้ยงพาที่
กระนองคง แม่จะเป็นสิ่งที่น่าหวาดเสียวก็จริง
แต่แสงสว่าง แผลบปลาย เป็นประกาย อันเกิด
จากสายฟ้าอัน มันก็งามน่าดูอยู่’ เขารับ
ให้ชนของชนรต ชำระคำเข้าให้แก้ยายบาง
บอกให้แกตรวจตราเสียตามหน้าที่เสร็จแล้ว
เขาก็จะไปกับบรรดบรรทุกของ เดินไปที่ระเบียง
ทางจะลงบันได เข้าไปใกล้ที่คณนายสำเนียง

ยืนอยู่ เขายืนตรงหน้าหล่อน กลืนใจ เพื่อ
ระงับหวอกที่กำลังเต้นอยู่ตึก ๆ ดวงตาอัน
โศกเลห้อยของเขา จ้องอยู่ที่ดวงตาอันคลอ
คลอของอัสสสุลของหล่อน

“คุณสำเนียง ผมขอลาคุณด้วยความ
อาลัยยิ่ง แต่แล้วผมจะพยายามพบคุณใหม่”
ริมฝีปากหล่อนเต้นขมุขมิบ แสดงว่าจะ
พูดแต่เพียงไม่ขึ้น ดวงตาแข็งเขม็งไม่กะพริบ
เพื่อมิให้อัสสสุลที่ขยับอยู่ร่วงพรลงมา เป็นครู่
จึงพูดออกมาด้วยเสียงอันสั้นกระอว่า

“คุณ——จะไม่ลืม”

“แน่นอน, ตลอดชีวิตของผมเทียว ขอ
คุณจงเป็นสุข ๆ” สรรพพูดอย่างหนักแน่น
แล้วก็มีศีรษะลงน้อย ๆ คำนับลาหล่อน ลง
บันได ขึ้นนั่งไปกับบรรดบรรทุกของ หล่อนแล
ดูเขาจนรตแล่นลับตาไป

๐ ๐ ๐

สรรพได้บอกเรื่องรักมิให้ขุนบำเรอ ๑ ทราบ
เมื่อย้ายมาอยู่บ้านใหม่แล้ว และได้บอกขอ
งการแสดงของเขา จนกว่าจะตกลงใจใหม่
ต่อไป ดังนั้น ขุนบำเรอ ๑ จึงได้ไปหาสรรพ
ที่บ้าน

“กันบอกแล้วใหมละ ว่ามันจะต้องเกลียด
เบียด เบียด พอสังเกตเห็นอาการ ก็เข้าใจได้

มรกต

มกร

“ไม่ผิดทีเดียว” ขุนบำเรอ ๆ กล่าวพอ

“เห็นจะไม่เตลิดไปอย่างว่าดอกนะ หล่อน คงไปเป็นแห่งเป็นที่ และเป็นหลักฐาน” สรรค คำน

“ไม่เตลิด, แกรู้แน่หรือละ ว่าขันท่อน ไปอยู่กับจ้าวอนงค์”

“ยังไม่รู้แน่ จริงดอก แต่คาดว่าต้อง เป็นเช่นนั้นแน่”

“เฮาเถอะ, ต่างว่าขันท่อน หล่อนไปกับ จ้าวอนงค์ แต่ชั้นสอง ชั้นสาม ต่อไป ซึ่ง กันคาดแน่ว่าหล่อนต้องไป มันก็เขารอยเตลิด นั้นเอง”

“ทำไมจะมีชั้นสองชั้นสามอย่างนั้น? กัน เชื่อว่าคนอย่างรักมี ยังมีความรักเกียรติยศ อยู่”

“รักเกียรติยศ จริงละ, ใคร ๆ ก็รัก เกียรติยศ แต่เรื่องพรรคนี เมอลงไต่ออก เกินเสียก้าวหนึ่งแล้ว มันก็ก้าวต่อ ๆ ไป จนไม่ต้องคิดถึงเรื่องเกียรติยศ คูสิ, เมื่อ หล่อนก้าวจากแกไปยังจ้าวอนงค์ได้ ทำไม หล่อนจะไม่ก้าวจากจ้าวอนงค์ไปยังคนอื่น ๆ อีก นิสสัยผู้หญิง กันรู้ได้ ๆ ที่เดียว มักลงรอย เดียวกัน ไม่ค่อยต่างกันนักดอก”

“แกดูถูกผู้หญิงเกินไป”

“ไม่เกิน, กันพูดตามที่เป็นจริง”

“จริงละ, แม้จะมีผู้หญิงอยู่มากที่ประพฤติ ตัวชั่วช้า แต่ก็ยังมีผู้หญิงอีกมากที่ประพฤติ ตัวดี”

“นั่นแหละ เพราะรักมีต่างหาก ซึ่งกันว่า หล่อนเป็นไปในทางไม่ดี เห็นประจักษ์อยู่”

“นั่นแหละ ถึงรักมีก็ยังคงมีดีอยู่บ้าง คงไม่เหลวไปทั้งหมดดังที่แกคิดเลย เราเห็นว่า ใครเสียแค่ไหน จึงค่อยว่าเขาไม่ดีแค่นั้น ดีกว่า”

“เอ๊ะ! ผู้หญิงมีผู้คนเดียว กับมีหลาย ๆ คน จะต่างกันอย่างไร?”

“จริงละ, มันก็ขึ้นชื่อว่าผู้ และเสียชื่อ ด้วยกัน แต่การที่เขาไปเป็นหลักฐาน มัน ย่อมต่างกับที่เป็นล้ามะเร ฉะนั้น จะเหยียด ลงเป็นเลวทรามเหมือนกัน หากว่าไม่ อีก ประการหนึ่ง ยังควรต้องพิจารณาถึงเหตุที่เขา เป็นไปเช่นนั้นด้วย บางคนมีผู้ไปด้วยความ สุนทรียะของ ด้วยดีหาว่าคะ ด้วยนิสสัยอัน เลวเป็นสันดาน แต่บางคนเป็นไปด้วยมีเหตุ ผลความจำเป็น ดังนั้น โทษก็ย่อมต่างกันอยู่”

“อ้อ! แกใจคอดีมาก แต่แกเมื่อแก พอใจอยากให้มีไปได้สุข ทำไมแกจึงยัง เป็นทุกข์ห่วงใยถึงเขาอยู่ละ?”

พ. ศ. ๒๔๓๖

พระยาโคก

“เปล่าออก, กันไม่ได้ทุกข์ห่วงใยแล้ว หลักรรรมคาอันหนึ่ง หญิงชายพบเห็นกัน แต่ที่ใจคอต้องโศกเศร้าไปข้าง ก็ด้วยคิดถึง ในสภาพรรรมคา ก็ไม่นึกรักหรือพึงใจกันเลย ความที่เคยร่วมเคยรักกันมานานนาน ย่อม แต่เมื่อเห็นกันในขณะที่ย้ายหนึ่งอยู่ในเครื่องล่อ เป็นธรรมคาที่จะปลงให้ข้าได้ง่าย ๆ ไม่ได้” ก็เกิดอำนาจทำให้อีกฝ่ายหนึ่งหลงไปได้ ทวี

“กันประหลาดใจ ทาจำวน ๆ แกก อย่างง่าย ๆ เช่นตัวลิเกเป็นขี้นา แต่หญิงผู้ดี บริบูรณ์ทุกประการ มีโอกาสเกือบจะเอา ไปหลงรักได้ ก็เพราะไปเห็นเมื่อเขาทรงเครื่อง นางพามาเป็นเมียก็ได้ แต่ทำไมแกไฟล่มา เป็นกษัตริย์หรือนางพญา ก็ทำอารมณ์ของ หลงรักเมียเขา” ตนเองให้หลงไปว่า เขาเป็นต้วนจริง ๆ นั้น

“มัน เป็น บุพเพสันนิวาส ของเขา กะมัง ถ้าหากเห็นเขาในสภาพรรรมคา คือลักษณะ ธรรมชาตอันใด ใครจะฝันไม่ได้ แม้พระมหา ของขี้นาแล้ว ความรักก็จะไม่เกิดขึ้นเลย จักรพรรดิ ก็ยังหลงนางขำเรอได้ ผู้หญิง ฉันทิโก ผู้ชายที่ติดนางละคร ก็ด้วยหลงว่าเขา ก็ด้วยผู้ชายนั่น ไม่ว่าชั้นและชนิกใด ๆ ย่อม เป็นนางพญาหรือเทพธิดา หาได้คิดว่าเขา รักกันทั้งชีวิตได้ ด้วยมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อะไร เป็นเด็กลูกแม่ค้าผักปลา ซึ่งวิ่งชนอยู่ในตรอก อันหนึ่งซ่อนอยู่ภายในวิญญาน เช่นเครื่อง อันสกปรกนั้นไม่”

“กันคิดว่ามิใช่อย่างอื่น มันเป็นตัวมนุษย์ นันแกพูดเป็นอะเพอะมากไป ความจริง ปลอ่ยใจของตนเองให้พุ่งชานไปตามอารมณ์ คุณสมบัติของมนุษย์เป็นเครื่องก่อเกิดความรัก ต่างหาก รักมิเป็นนางละคร มีศิลปะทมิ เพราะธรรมคาใด ๆ ก็ต้องรักคนดีของดี แต่ เป็นสมบัติ อันนเอง มันเป็นเครื่องล่ออารมณ์ การที่หญิงชายจะได้เป็นคู่ครองกันนั้น กัน ให้คนเห็นหญิงธรรมคาเป็นเทพธิดา เพราะ คิดว่าต้องเป็นไปตาม ‘กรรม’ แต่ปางก่อน เห็นในเวลาร้องเล่นเต้นรำ ย่อมให้เห็นเป็นดี ฉะนั้น เหตุที่จะได้กันด้วยทางประการใด จึง เป็นวิเศษ ด้วยอารมณ์อันหลงคิดไปนั้นเอง ถ้า ไม่ควรเห็นว่าเป็นการสำคัญเลย”

“แกออกจะเป็นคนเจ้าปัญญา กันพูด เห็นขณะธรรมคา ก็จะไม่มึสิ่งใดเป็นเครื่องล่อ อะไรกับแก ยากที่จะชนะได้ แต่ขอถามอีก ให้หลง ความเห็นเป็นวิเศษก็ไม่มี นี่เป็น คำว่า ถ้าถือเอา ‘กรรม’ ปางก่อนมาเป็น

มรดก

มกร

เกณท์ งั้นทมนุญย์ทำความชั่วช้าต่าง ๆ เพียงว่า นารีที่ไม่เป็นเคนใครนั้น คือ นารี
 เช่น จ้าวอน มาเป็นชู้กับเมียแก่นั้น มิเอา ที่ไม่ใช่พรหมจารีเท่านั้น หาได้หมายถึงนารี
 ‘กรรม’ มาเป็นเครื่องล้างโทษได้หมดฤๅ? ที่มีเจ้าของหวงแหนอยู่มิได้”
 และเช่นนั้น คีลธรรมมีหมดฤๅ?”

“แน่ทีเดียว ทมนุญย์ประพฤติไปเช่นนั้น เคนใครแล้ว นารีใด ๆ ก็จะไม่เป็นขाप
 ก็เนื่องจาก ‘บุรพกรรม’ แต่ก็มีได้พักเลย ทั้งนั้น”
 ว่า ‘อกุศลกรรม’ จะเป็นเครื่องล้างโทษได้ “บางทีจะมีผู้เข้าใจอย่างแกว่า การณ์
 แต่กุศลกรรมนั้น เป็นการแน่นอน ย่อมให้คุณ จึงได้เป็นอยู่มากทั้งแกว่า”
 แก่ผู้ประกอบ”

“เอาเถอะ, อย่าพูดถึงข้ออื่นเลย ว่าแต่ “เอ๊ะ! ไม่ได้การ เราออกจะเรือบเจือบ
 ทำไมผู้ชายจึงไปยินดีในลูกเมียเขา ไปถึงคนอื่นด้วย ว่าแต่ของเราเถอะ ทำไม
 แม้จะ แกร่งจะคงไม่ออกแสดงเสียเล่า?”
 ไม่คิดถึงโทษถึงกรรมต่าง ๆ แต่ก็ไม่กะดาก “เพราะกันยังไม่รู้สึกสนุก จึงต้องขอ
 ไม่รังเกียจในความไม่บริสุทธิ์ของหญิงนั้นบ้าง พักก่อน”
 ฤๅ? ผู้ชายควรมีคู่ครองที่มีความบริสุทธิ์ “แกเป็นทุกข์ถึงเมีย?”
 ทั้งกายใจมิใช่ฤๅ?” “ก็ไม่ใช่ทุกข์ แต่ต้องการสงขารมณ

“ก็ควรเป็นเช่นนั้น แต่สำหรับผู้ที่เป็นไป สักพักก่อน”
 ทั้งว่า เห็นจะเพราะเขาถอภายิตที่ว่า ‘บ่อน้ำ, “มันก็เห็นเหตุเห็นผลไม่พ้นอยู่นั่นเอง คิด
 ศาลา, มรรคา, นารี, ไม่เป็นเคนใคร’ นั้น เสียใหม่เกิดเพื่อนเอ๋ย เขาไปสุขแล้ว เรา
 กระมัง?” ต้องเป็นสุขบ้าง เขามีใหม่ได้ เราก็มามีใหม่ได้

“นั่นเป็นภายิตของผู้ที่เห็นแก่ตัวเอง เอา คนดู เห็นรัศมีเป็นเทพธิดาอย่างใด เขาก็เห็น
 แก่จะได้ แกเป็นเทพบุตรไม่น้อยเหมือนกัน ฉะนั้น
 พ้นจากขापกรรม” มันก็เป็นโอกาสของแกบ้างแล้ว”

“ไม่ใช่, ขापต้องเป็นขाप นี่ภายิต “เป็นโอกาสของกันจริง แต่ไม่ใช่
 ไม่ใช่ธรรมบัญญัติ โอกาสอย่างแกว่า มันเป็นโอกาสที่กันได้

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระยาโคก

เก็บหอม รอมริบ ตั้งตัวให้เป็นหลักฐานสักที
แกควรรู้ว่า การที่มนุษย์ต้องกลายสภาพจาก
ที่สูงมาสู่ที่ต่ำอย่างกนั้น มันเป็นความทุกข์
ระทมเพียงใด ส่วนการมีลูกเมียนั้น ก็นึก
เห็นเสียแล้วว่า มันจะมีสุขได้ก็แต่เมื่อเรามี
กำลังพอที่จะเลี้ยงดูกัน แต่ถ้านั้นขณะอึดอัด
ขาดแคลน จะต้องพากันตกทุกข์ได้ยาก ออกๆ
อยากๆ เช่นนั้นแล้ว มันไม่เป็นสุขเป็นสวรรค์
ไปได้เลย ฉะนั้น คนมีฐานะเช่นกันขณะนี้
จึงควรอยู่คนเดียวน่าจะเป็นสุขกว่า”

“แกต้องตกทุกข์ได้ยาก ก็เพราะเมียแก
ทำให้ นอกจากฐานะหล่อนไม่มี ยิ่งซ้ำ
ประพาศไม่ออกด้วย ก็ถ้าแกหาใหม่ที่เขา
ฐานะดี พอจะอุปถัมภ์แกได้ ไม่ใช่อย่างที่เขา
จะต้องหาให้เขากินเขาผลาญ เช่นรศมี ทำไม
มันจะไม่ใช่ความสุขเล่าเพื่อนเฮ้ย”

“นั่นแหละ แกควรเอาใจเราไปใส่ใจเขา
ดูบ้าง ก็นจะกลายเป็นผัวทเถาะเมียกิน มัน
ผิดวิสัยของลูกผู้ชาย และซึ่งกันเห็นว่ามันจะ
ไม่ใช่ความสุขได้เลย ต้องกินน้ำใต้ศอก
ต้องอยู่ในอำนาจของเมีย ถูกเขาข่มขู่คล้าย
เป็นผัวรับจ้าง จะหาความรักที่จริงใจไม่ได้
กูมันน่าอึดอัดอยู่มิใช่ฤา?”

“มันเป็นเช่นนั้นแต่บางคนออกนะ ไม่ใช่

ทั่วไปหมดคอก ผัวยากจนเมียมั่งมี บางค
เขารักกันจริง อยู่ด้วยกันเป็นบรมสุข มีถมไป
เรื่องเมียขี้ฉวนั้น มันเป็นตัวช่วยยอมลงให้เขา
เองต่างหาก เมื่อเช่นนั้น ไม่ว่าเมียมีเมียจน
เขาก็ต้องขใจกัน เพราะนิสัยของผู้หญิง
แม้จะไร ๆ จะต่างกัน แต่มีอยู่สองประการ
ที่เหมือนกันทุกคน คือ ต้องหึงประการหนึ่ง
กับการขใจให้ยอมให้หมดประการหนึ่ง กุแต่
รักมีดี หล่อนมิได้ขใจแกตลอดมาคอกฤา?
และหล่อนเป็นเศรษฐีมั่งมีฤา?”

“ฮะ! เปล่าเลย รศมีมิได้ขใจกันเลย”

“ไม่ขใจ, แกต้องสิ้นเนื้อประดาตัวจน
ต้องทุกข์ทรมานอยู่เช่นนั้น ไม่ใช่เพราะยอม
ให้หล่อนขใจอยู่จนคอกฤา?”

“กันปฏิบัติไปด้วยความพอใจของกันเอง
ต่างหาก เมื่อกันรักหล่อน กันก็ตามใจหล่อน
ด้วยความรัก มิฉะนั้นจะรักกันจริงอย่าง
ไร”

“ถ้าแกไม่ยอมตามใจหล่อน หล่อนก็
จะต้องขัดใจแก ทำไมที่หล่อนไม่ตามใจแก
บ้าง ดังนั้นจะเรียกว่าหล่อนรักแกจริงฤา?”

“กันคิดว่า เป็นหน้าที่ของผัวจะต้องเลี้ยง
บำรุงเมียให้ได้รับความสุข แล้วหล่อนจะไ้
ทำความสำราญให้แก่เรา การที่ผัวตามใจเมีย

มรดก

มกร

พระนอเมียบ กันไม่เห็นว่าเป็นการถูกข่มขู่” อีกเลย”

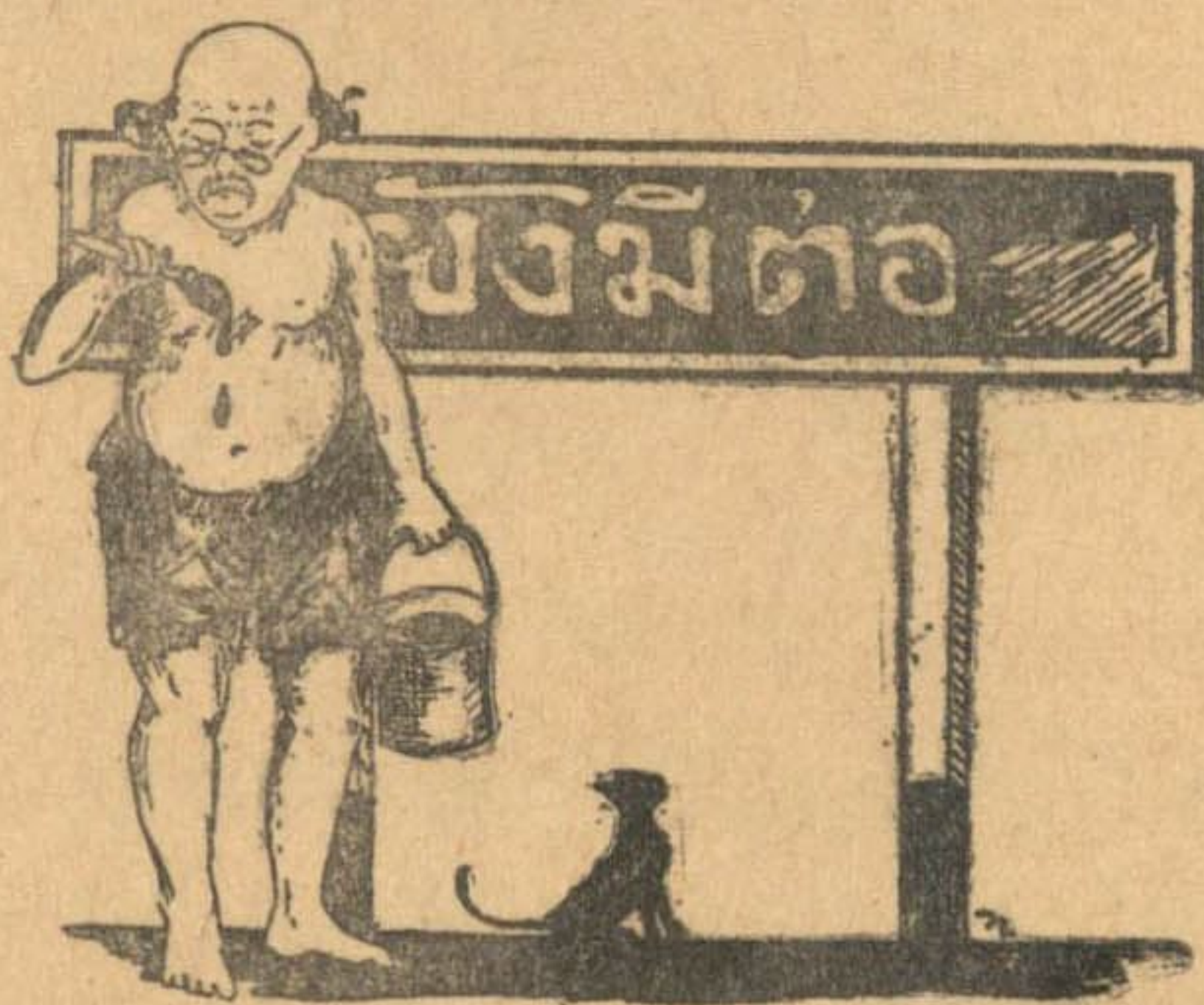
“นั่นแหละ ผู้ชายที่หลงเมียบก็เห็นดัง “นี่กันก็ไม่ได้มาช่วยให้แกมีเมียบดอก เป็น
แกว่า หารู้สึกไม่ว่าการที่ท่องตามใจนั้น แต่แนะนำให้ตามทีคิดว่าดีเท่านั้น”

ก็เพราะจำใจ และการจำใจก็เพราะเหตุที่ถูก “ขอบใจละเพื่อน”

ข่มขืนนั่นเอง แต่ขณะใดที่ยังหลงเขาอยู่ ก็หา “และแกก็ต้องคิดถึงกันบ้าง ขาดกันไป
รู้ลึนกว่าถูกเขาข่มขืนอยู่ ต่อเมื่อความหลง สองคน ละครของเราจะส่วลง รีบทำใจให้
หมดไป นั่นแหละจึงจะรู้ความเป็นจริง” สบายเร็ว ๆ หน่อย จะได้ไปช่วยกันอีก”

“แกจะคิดจะเห็นอย่างใดก็ตามใจแกเถอะ “เอาเถิด, กันคงจะช่วยเพื่อนต่อไปไม่
แต่สำหรับกันตั้งใจจริง ๆ ว่า ถ้ายังไม่เงยหน้า ช้า”

อ้าปากขึ้นได้แล้ว ก็ยังจะไม่คิดเรื่องลูกเมียบ แล้วขุนขำเรอ ๆ ก็ลาสรวรคกลับไป

๑ ให้ร้ายท่าน น้อยท่าน ไม่พาลตอบ ให้ดีท่าน ท่านชอบ ขอบใจทั่ว

ให้ท่านรัก คิดว่าหวัง ท่านซังตัว ให้ท่านกลัว เลวกว่าให้ เกรงใจเอย ๑

พระศรี นิพนธ์

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

ท้าวโพธิราช พานางศรีสัตตะ แยกไป
อีกแห่งหนึ่ง เมื่อเกิดลูกหลานมาก ที่นั่นก็
เป็นบ้านเมืองเรียกว่าเมืองโพธิสัตว์.

ฝูงคนในกระบวนเหลือน้อยสัก หนึ่งในสาม
ขุนจึงมีความทุกข์ใจเป็นอันมาก กลัวพญา
รามราชจะฆ่าตนเสีย เพราะคนหนีไปเกือบ
หมด แม้พญารามราชไม่ฆ่า ท้าวราพณา
สวรก็คงฆ่า แต่ทำให้พญารามราชอภัยแล้ว
ท้าวราพณาสวรคงไม่ว่าอะไร จึงรวบรวมผู้คน
ที่เหลือน้อยมาเมื่อนั้นก็ไปยังเมือง ตรงไปช่วง
คุ่มพญารามราช ทูลเรื่องที่ชาวจินตบุรีศรี
สัตตนาคนา ไปถึงเมืองอินทปัตถ์แล้วบางพวกไม่
ยอมมา บางพวกมาถึงกลางทางก็พากันหนี
เข้าป่าเข้าดงไปเสีย พญารามราชว่าตามใจ
เขาเถิด อยู่ที่ท้าวราพณาสวรกับนางจินทา
ก็เหมือนอยู่ที่นี่ เราไม่เอาโทษท่าน อย่าวิตก
เลย และถามว่าท้าวราพณาสวรสั่งมาว่าอะไร
บ้าง ขุนจึงว่า สั่งว่าเมื่อส่งผู้คนถึงเมืองแล้ว จะ
กลับหรืออยู่ต่อไปก็ได้ พญารามราชว่า เมื่อ
เช่นนั้น ก็ให้ขุนจงอยู่ตามสบายเถิด แล้ว
ไปหาอุปราชท้าวพระลักษณ บอกรว่าจะขมา

มณีกายไปเที่ยวเล่น ให้ท้าวพระลักษณอยู่
รักษาเมือง จึงขมามณีกายเหาะขึ้นไปตรึง
ตรึงทางอากาศ เวียนเขาสุเมรุสามรอบ ไป

ถึงปราสาทไม้จ้าวพญาครุฑ ครุฑเห็นพระโพธิ-
สัตว์มากทำการรับรองปราศรัยโดยเคารพ พระ
โพธิสัตว์กล่าวว่าเรามาเยี่ยมสหาย ขอให้เรารัก
ใครเป็นมิตรกัน มีกิจธุระอันใดก็ช่วยกัน
พญาครุฑยินดีรับเป็นสัมพันธมิตร ทั้งสอง
ฝ่ายต่าง ถิ่นน้ำ สัจจะวาจาให้ความเชื่อถ้อยกัน
แล้วพญารามราช ขมามณีกายเหาะระเห็จไป
ทวนทิวสทวปี จึงกลับเมืองจินตบุรีศรีสัตตนาคนา
ขุนจลาพญารามราช ซึ่งงจักรกลับไปยังเมือง.

ลูกหลานพระราม

พระโพธิสัตว์ ทรงราชย์ เมืองจินตบุรีศรี-
สัตตนาคนาได้สามปี เทวทั้งเก้าต่างมีโอรส คือ—
นางศรีพิมพาราชเทวี ลูกชายชื่อท้าวองคต,
นางพิมสอนคอนราช ลูกชายชื่อท้าววรยศ,
นางทิพอาสน์ชานมน ลูกชายชื่อท้าวทศกัณฐ์,
นางจินตมุขี ลูกชายชื่อพันลูกท้าว, นาง
เทวาททั้งสาม ลูกหญิงชื่อปทุมมา นาลิกา
พิมพสาธา, นางคำภา ลูกชายชื่อท้าวห้าว
ห้าวเสือ, นางคำขาว ลูกชายชื่อท้าวไหมคำ
เผอผน.

เจ้าอุปราชท้าวพระลักษณ มีโอรสกับเทวี
คือ—นางศรีกันยาราชเทวี ลูกชายชื่อจันท-
ประโชติ, นางสากุลาวร้อ ลูกชายชื่อท้าว

พระรามชาดก

(ถอดความบรรยายจากหนังสือเทศน์)

จากหนังสือ ของ หลวงศรีอมรญาณ

(ต่อจากหน้า ๕๖๘ ฉะบับธันวาคม ๒๔๗๖)

ปั่นปลาย

กลับอินทปัตถ์

ครั้นรุ่งเช้า ท้าวราพณาสูรกับนางจันทา
อำลาพญารามราชกลับ พญารามราชจัก
ไพร่พลส่งนางจันทาเป็นกระบวนใหญ่ ท้าว
ราพณาสูร ไปถึงธานีเมืองอินทปัตถ์ นิรมิต
ลำนกศาลหออยู่กลางทุ่งให้ขุนนางและขุนฟ้า-
แตกล่องหน้าเข้าไปแจ้งเหตุ พญาวิรุฬหกและ
นางมลิการาชเทวีทราบว่า ท้าวราพณาสูร
พานางจันทามาพักอยู่กลางทุ่งแล้ว มีความ
ยินดีนัก พวกนั้นออกไปรับท้าวราพณาสูร
ด้วยกระบวนใหญ่ ขาดแต่ท้าวชัยพรเมศวร
และนางพรหมสังกาศผู้และย่า เพราะทั้งสอง
นั้นโกรธท้าวราพณาสูรว่าไปนำผู้หญิงมาเป็น
เมีย ครั้นแล้วท้าววิรุฬหกถามว่าได้นางจันทา
คืนมาอย่างไร เพราะท้าวพระลักษมณ์พระราม
มีใจเกลียดชัง ท้าวราพณาสูรว่าไปขอนาง
จันทากับท้าวพระลักษมณ์พระรามไม่ยาก ท้าว

ทั้งสองพูดก็แก้ตนเหมือนไม่เคยมีอิต่อกันเลย
พอไปชอกก็แต่งให้และ ยังซ้ำจัดผู้คนมาส่งถึง
เมืองนั้นเป็นเกียรติยศใหญ่.

ไพร่พลกลับบ้านเมือง

ท้าวราพณาสูรส่งผู้คนที่มาจากจันทบุรี-
ศรีสัตตนาคนหุตกลับเมือง มีขุนนางนำไป พวก
ไพร่พลที่ไม่อยากกลับ ก็หลบลี้จากกระ-
บวน พวกนั้นไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามดงพงไพร
เช่นท้าวขันท้า มีบ้านสี่คำสี่แควอยู่ที่ย่าซ้าย
ขวา หนีไปกับนางคักดาในทิศตะวันออก ถึง
ริมแม่น้ำทตตภูมิลำเนาอยู่ที่นี่ จนมีลูก
หลานแพร่หลายมาก ที่นั้นจึงเรียกว่าเมือง
ป่าคัก

ท้าวมีคคะสีละ พานางสังคะไปอยู่ถิ่น
หนึ่ง เกิดลูกหลานมาก ที่นั้นเรียกว่าเมือง
สังคะ

พ.ศ. ๒๔๗๖

พระรามชาดก

ทิพโสทโสแสง, นางพิมพ์หล่อเหลางาม ลูกหญิงชื่อนางอุตตรา, นางอุชุกริกา ลูกหญิงชื่อนางสารดี, นางเทวาทังสอง ลูกหญิงชื่อนางสิริสา นางบุษบา, นางแอกไค่ ลูกหญิงชื่อนางทาสิกา.

กุมารลูกเจ้าทั้งสองอันเป็นชายทั้ง ๘ เมื่ออายุได้ ๔ ขวบประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์มาก กุมารทั้ง ๘ ก็ทรงโฉมงาม.

พาลวิวาท

ขุนนางถึงเมืองอินทปัตถ์แล้ว เข้าไปรายงานท้าวราพณาสุวรรณว่า ผู้คนที่พาไปส่งเมืองจันทบุรีศรีสัตตนาคันนั้น หลบหนีเสียเป็นอันมาก เหลือไปถึงเมืองราวหนึ่งในสาม ท้าวราพณาสุวรรณว่า ที่ท่านทำให้คนหลีกหนีหายไปได้นั้น ท้าวรามราชลงโทษทักกรรมท่านหรือ จึงหายไปนาน ขุนนางว่า ในเรื่องผู้คนหนีไปนั้น พญารามราชมิได้เอาโทษอย่างไร และชักชวนให้อยู่พักผ่อนในเมืองต่อไปอีกสองสามวัน ท้าวราพณาสุวรรณทราบด้วยเหตุพิศาทพิศแล้ว แต่อยากจะหาเหตุวิวาท เพราะเคียดแค้นท้าวพระลักษมณ์พระรามที่ชิงนางจันทาหนีไปแต่ก่อน จึงว่าไหนท่านจึงไม่รู้ตัวว่าถูกท้าวพระรามราชเกาะเกี่ยว มิฉะนั้นทำไมจึงต้องอยู่ตั้ง สองสาม

วัน นั้นแหละท้าวรามราชเกาะเกี่ยวจับของท่านไว้ ขุนนางว่า ที่พญารามราชให้อยู่สองสามวัน มิใช่เกาะเกี่ยวจับของ ยังปล่อยให้เที่ยวเล่นชมนางสวยงามต่าง ๆ ตามชอบใจ ท้าวราพณาสุวรรณจึงหาว่าเข้าด้วยท้าวรามราช ขวยค้ายกยอเข้าไปได้ ขุนนางโคกหนีออกไป ท้าวราพณาสุวรรณพินิจไม่ทัน ชักใจก็เอาง้าวฟาดประตูปราสาทขาดเป็นสองท่อน.

พญาตั๋บปรเมศว์กับลูกไปอยู่เขายุกันธร

ขุนนางหนีไปหา พญาตั๋บปรเมศว์บอกว่า ท้าวราพณาสุวรรณจะฆ่าตน แล้วเล่าเหตุการณ์ตั้งแต่ต้น พญาตั๋บปรเมศว์เห็นว่าท้าวราพณาสุวรรณประพฤติสาโหดมากนัก ถือว่ามีฤทธิเดช มักพาลหาเหตุเนื่อง ๆ ถ้าจะอยู่ร่วมกันจะพลอยเดือดร้อนถึงตัวด้วย จึงพานางพรหมสังการาชเทวี และ ชวนท้าววิรุฬหกผู้บุตร กับนางมลิกาผู้สะใภ้ ออกไปเสียให้พ้นเมืองอินทปัตถ์ไปถึง เมือง ล้านช้าง ชวน พญาธรรฐ์ ไป ด้วย พญาธรรฐ์ชวนนางวิสุทธิโสตา และ พลเมืองที่มีความพอใจไปกับ พญาตั๋บปรเมศว์ประมาณ สี่โกฏิ พญาตั๋บปรเมศว์นิรมิตกองจักรใหญ่ให้ครอบครัว และ ประชาชนขึ้นไปได้หมดแล้ว ก็พาลอยไปยังเขายุกันธร.

พ. ศ. ๒๔๓๖

พระรามชาดก

น้อย เกิดเสียใจร้องไห้ พระฤๅณถาม ตอบว่า
มีใจอยากได้นางสีดาจึงอุตส่าห์พยายามมาถึง
นี้ เจ้ากูไม่ยอมยกสีดาให้ ยังเอาศิลปศาสตร์
อาคมมากำราบอีก.

พระฤๅณว่า พญาราพณาสวรยังไม่มีบุญ
วาสนาพอที่จะร่วมกับนางสีดา แต่จะนิรมิตนาง
ให้ใหม่ จึงทำพิธีนิรมิตนางมีรูปโฉมงามอย่าง
สีดา ทั้งชื่อนางสุกโท มอบให้พญาราพณา
สวร และบอกว่านางนมเนอหนึ่งเป็นรากไม้

ว่านยาทรงสรรพคุณทุกอย่าง ลูกซึ่งเกิดจาก
นาง จะมีฤทธิ์เดชมาก หากถูกหนามไม้ขื่นไฟ
เมื่อใดลมหายใจขาดแล้ว คัสตรารู้อุเหล่านั้น
จะหลุดกระเด็นออกหมด ขาคแผลหายทันที
พญาราพณาสวรรับนางสุกโท ลาพระฤๅณออก
จากบรรณศาลา ในใจยังคำนึงถึงนางสีดาอยู่
ก็ลอยไปปราสาทนางสีดา.

ฝ่ายนางสีดา ขณะเมื่อพระฤๅณกับพญา-
ราพณาสวรประลองฤทธิ์กัน ได้ยินเสียงสาย
ธนูดังว่าฟ้าผ่า ก็ตกใจทั้งนางสามสิบคน ต่างวิ่ง
ถลาลงจากปราสาทไปหลบอยู่ใต้ใบชวีในสระ
พญาราพณาสวรไปเห็นปราสาทเปล่า สังเกต
เห็นรอยเท้าลงไปใ้ในสระบัว แน่ใจว่านางสีดา

อยู่ในนั้น จึงนิรมิตแขนออกห่มหนึ่ง มีผ้ามือ
อันกว้างใหญ่มความลงไปใ้ในสระ จั้รวบ
เอานางมาได้ทั้งหมด วิ่งทยานออกไป นาง
เหล่านั้ตะเบ้้งร้องด้วยความตกใจ พระฤๅ
ณได้ยินเสียงดังสนั่น แน่ใจว่พญาราพณาสวร
คงไปลักนางสีดา จึงคิดสายธนูบรรลือเสียง
ปานฟ้าผ่า พญาราพณาสวรตกใจ ปล่อยนาง
เหล่านั้ทั้งหมด พาไปแต่่นางสุกโทผู้เคียว ลง
สะพาน่ายหน้าตรงเกาะลงกา.

ลูกนางสุกโท

ในระหว่างตามทาง นางสุกโทซึ่งได้กับ
พญาราพณาสวรประมาณเดือนหนึ่ง ก็ทรง
ครรภ์อยู่สามวัน คลอดลูกชาย ให้ชื่อว่า
ท้าวทองคำ มีฤทธิ์เดชเหมือนพ่อ.

มีคำกล่าวถามว่า นางสุกโทอยู่กับพญา
ราพณาสวรเดือนเคียว ท้องเพียงสามวันก็

คลอด จะเป็นด้วยเหตุอย่างไร

แก้ว่า นางสุกโทผู้นั้น อันพระฤๅณนิรมิตขึ้น
มา สำหรับเป็นผู้อยู่ปลุกปล้ำพญาราพณาสวร
ให้มีอายุยืนยาว เพราะภัยจักมีแก่พญานั้ ด้วย
ทำกรรมอัน "สาโหด" * จึงช่วยนิรมิตนางมี
ร่างกายเป็นทิพยเกสัช และให้ลูกเกิดได้เดือน

* ร้ายกาจ (เห็นจะตกมาถึงเราเหลือเป็น - โหด) ในคำราเล่มหนึ่ง (Schlegel's Siamese Studies)

เทียบคำสาโหดกับสาหัสในทำนองเดียวกันว่า (sa) hot - sahat - sàhāsika: สาโหด-สาหัส-สาหัส

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

ละคน ก็จะให้นางสุทโธมมีลูกแก่คนในวัยเดียว
ถ้าลูกเหล่านั้นไปถูกหน้าไม้บนไฟ หรือวันพิษ
อันใดก็ถูก (คนนั้น) ไปเลยน้ำตาแม่
ข้างขวา คนที่สองเลยข้างซ้าย ที่สามเลย
ขวา ที่สี่เลยซ้าย ที่ห้าเลยขวา (รวม)
ขวา ที่หกเลยซ้าย ที่เจ็ดเลยปาก ที่แปด
ก้นขวา ที่เก้าก้นซ้าย ที่พันอันตราย
หมด.

นางสุทโธมคลอดลูกคนที่สอง ชื่อท้าวคำกา
คนที่สามชื่อท้าวหลาสรอย คนที่สี่ชื่อท้าว
อ้อยร้อยคำขาว คนที่ห้าชื่อท้าวตาขาวดอกฝ้าย
คนที่หกชื่อท้าวพ่ายหลายเมือง คนที่เจ็ดชื่อ
ท้าวคำเหลืองลอกเข้ คนที่แปดชื่อท้าวขวัญ
เท่าเมืองพรหม คนที่เก้าชื่อท้าวกลิงกลม
หมากแปด.

รวมเวลาเก้าเดือน รอนแรมตามเกาะ
ต่าง ๆ จนถึงเกาะลังกา.

ลูกนางสุทโธมทั้งเก้าคน อายุเพียงสาม
ขวบก็เวียนคิปลัศตวรรษเพท.

พระรามกล่าวสิดา

กล่าวถึงนายพรานที่ไปพบเห็นนางสิดา
ครั้นกลับอินทปัตถ์ ได้เล่าเรื่องที่ไปพบนาง

สิดา และกล่าวสรรเสริญรูปโฉมของนางไม่
เว้นวัน คนทั้งหลายก็โง่กันต่อ ๆ ไป จน
ทราบถึงพญารามราชเมืองจันทบุรีศรีสัตตนาค
พญารามราชมีความปฏิพัทธ์ในนางนั้น ก็ขึ้น
ม้ามณีกาฬไปบน้อง คือเจ้าอุปราชท้าวพระ-
ลักษณ์ ออกจากจันทบุรีศรีสัตตนาค ไป
ตามทางเมืองอินทปัตถ์ เวลาพักตามทาง
มีเทวดามาจับระบำขบร้อง บางตำบลพวก

นางฟ้า บางถิ่นพวกเทวดาตาชอกข้างหนึ่ง
บางแห่งพวกเทวดาขาหักถือไม้เท้า เป็นที่
เพเล็คเพเล็คทุกตำบล จนถึงเมืองอินทปัตถ์
เข้าไปในเมือง ผู้คนแปลกตา มีแต่ข้าทาส
เจ้าเมืองก็เอาใคร่ที่ไหนมาตั้ง สมมุติชื่อว่า
พญามุนีราช พญารามราชถามข่าวถึงท้าว
ราพณาสวรกับพี่หญิง พญามุนีราชบอกว่า
ท้าวราพณาสวร มีใจเคืองแค้นพญารามราช
หาว่าจับขุนนางไว้หลายวัน ได้ขึ้นครอบครวั
ไปตั้งบ้านแปลงเมือง อยู่เกาะคอนลงกาลัก
สิบห้ามาแล้ว และถามความประสงค์ที่

พญารามราชมา พญารามราชบอกว่าได้ยิน
ข่าวกล่าวขวัญถึงนางสิดา จะไปหานางนั้น
ครั้นแล้วออกจากเมืองอินทปัตถ์ ไปยังฝั่งทะเล

พ.ศ. ๒๔๗๖

พระรามชาดก

ชักคันศรออกลอยน้ำ โองการสั่งให้เป็นลำ เลี้ยวให้ก่อกรรมให้ผิวเมียพรากกัน เล็งเห็น
สะเทาะพอๆแก่พวกสาม แล้วให้ไปยังเกาะ ว่าจะต้องถูกพลัดพราจากเมียเพราะผลกรรม
ที่ลี้คาอยู่ ครกก็เป็นสะเทาะคำตามประสงค์ เล่น อันนี้ แต่ก็คงจะไ้กลับคืนครอบครองกัน
ผ่านเกาะต่าง ๆ เวลาคำก็จอกพักตามเกาะ เพราะกรรมนั้นทำลงไปด้วยความกลัวหมาจะ
กัด มิได้มีเจตนาให้เขาพลัดพราจากกัน ส่วน
หญิงชาวเกาะนั้น ครั้นหมาลายหายไ้หมด
หยาอกเข้าให้เพลิกเพลีน.

เกาะแม่ญาหมาลาย

ไ้ถึงเกาะแห่งหนึ่ง ซึ่งผู้หญิงปากจืดคำ
ผิว ครั้นตายแล้วไปเกิดทนเป็นเมียหมาลาย
ต่ออายุถึงพันปี จึงสิ้นกรรมหายไ้ทั้งผิวและ
เมีย เกาะนั้นเรียกชื่อว่าเมืองแม่ญาหมาลาย
ครั้นสะเทาะไ้ถึงเกาะนั้น พวกหมาลายหวง
เมีย กลัวว่าคนจะพากันมาชิงเมีย จึงพร้อม
กันพรูไ้ที่ท่าหน้า ยัดเยียดเยียดเลียดแน่นไ้
ทั้งหาด นับจำนวนหลายแสนโกฏิจะเข้าไป
กัดคนในสะเทาะให้ตาย ท้าวพระลักษณเห็น
หมาลายกรูกันมาจะทำร้ายดังนั้น ก็แกว่งดาบ
กายสิทธิ์ขึ้น มีแสงเป็นประกายพราวโพล่ง
ไ้ทั้งท้องฟ้า ผุ่งหมาลายทั้งเกาะก็ปลิวกระเด็น
ไ้ตกไกลลิบลิบ จนไ้ไม่สามารถกลับมาอีกไ้
ภายหลัง พญารามราชทราบจากหญิงชาว
เกาะนั้นว่า เป็นพวกเมียหมาลาย ก็มีความ

แล้วกลับกรรม จูติจากชาติที่ทนทุกข์ยังเกิด
ตามยถากรรมต่อไป หญิงอื่นซึ่งคำผัวก็มา
เกิดแทนที่พร้อมด้วยหมาลายเป็นผัวตัวหนึ่ง
จากเกาะนี้สะเทาะเล่นต่อไปเดือนหนึ่ง จึงถึง
เกาะคอนที่พระฤๅษีพ่อเลี้ยงนางลี้คาอยู่.

ยกศร

พญารามราชขึ้นไ้ถึงบรรณศาลา นมัส-
การพระฤๅษี เมื่อแจ้งความประสงค์แล้ว พระ
ฤๅษีให้ลองยกธนูศิลป์ช่อมะขิมะสี อันมีน้ำ
หนักโกฏิหนึ่ง พญารามราชยกขึ้นไ้ไ้อย่าง
ก๊วยเป็นของเบา เหมือนผู้หญิงยกคันกงคึก
ฉาย พระฤๅษีชมว่าพญารามราชมีพละนาภาพ
มาก และนางลี้คาก็เคยเป็นเมียมาแต่ฟากฟ้า
จึงยอมยกนางลี้คาให้ และจะไปเอน้ำวิเศษ
ที่สระอนาคาตามาอภิเษก เพื่อมีอายุยืนถึงแสน
โกฏิอสงไขย.

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

พญาตัมปรมะศวร์เป็นพญาไอศวร

พระอินทร์เสด็จเห็นเช่นนั้น จึงไปคอยรับ
อยู่ เจ้าทั้งหก (คือ พญาตัมปรมะศวร์กับ
นางพรหมลังกา พญาธรรฐกับนางวิสุทธิโสตา
ท้าววิรุฬหกกับนางมลิกา) ก็ไปพร้อมไปหยุด
อยู่ที่กายเชิงเขาสุเมรุ พระอินทร์เข้าไปหา
เจรจาปราศรัยพญาตัมปรมะศวร์แล้วนิมิตของ
แก้วแก้วในหอสอง ให้เจ้าทั้งหกนั่งบนกอง
นั้น รคน้ำทิพย์อภิเษก ขนานนามพญา
ตัมปรมะศวร์ว่า พญาไอศวร ให้เป็นใหญ่แก่
คน และผี (เทวดา) ทั้ง ๔ ทวีป ให้พญา
ธรรฐอยู่เหนือเขายศันธรด้านตะวันออก ให้
ท้าววิรุฬหกอยู่ด้านใต้แล้วสอนศิลปศาสตร์แก่
พญาไอศวรและพญาอีกสองคนจบเพท นิมิต
ธรรฐและคายกายสิทธิ์ชื่อว่าโมกขสังขลิตา
ให้แก่พญาทั้งสาม ครั้นเสร็จสอนอาคม
ศิลปศาสตร์ และ ให้ อารุขยุดแสง ประจำองค์
แล้ว พระอินทร์แบ่งไฟรพลงออกเป็น ๕ ส่วน
ให้ไว้แก่พญาทั้งสามนั้นคนละส่วน อีกสอง
ส่วนให้แยกไปอยู่เขาสุเมรุด้านตะวันตก และ
ด้านเหนือ.

จาตุมหาราช

พญาไอศวรเสวยไอศวรรย์ยอกเขายศันธร
ยหนึ่ง มีโอรสฝาแฝดกับนางพรหมลังกา ให้

ชื่อผู้พี่ว่า ท้าววิรุฬหก ผู้น้องว่า ท้าวกุเวร
พญาไอศวร สอนศิลปศาสตร์ อาคม แก่โอรส
ทั้งสอง และนิมิตธรรฐกับคายกายสิทธิ์
เป็นอารุขยุดแสงประจำตัวแล้ว ให้ท้าววิรุ-
ฬหกไปครองฟากเขาสุเมรุด้านตะวันตก ท้าว
กุเวรครองทิศเหนือ.

พญาธรรฐกับนางวิสุทธิโสตา เสวยราชย์
ทิศตะวันออกได้ ๕ ปี มีโอรสฝาแฝด ผู้พี่ชื่อ
ท้าวคนธรรพ์ ผู้น้องชื่อท้าวกุมภภัก.

พญาวิรุฬหกกับนางมลิกา เสวยราชย์
ทิศใต้ได้ ๕ ปี มีโอรสฝาแฝด ผู้พี่ชื่อท้าวนาค
ผู้น้องชื่อท้าวยักข.

ครั้นกุมารทั้งสี่เจริญวัย พญาพ่อทั้งสอง
ก็มอบไฟรพให้ ท้าวคนธรรพ์ไปครอง ดินเขา
ยศันธรด้านตะวันออก ท้าวกุมภภักครอง
ดินเขาด้านใต้ ให้ท้าวนาคครองดินเขาด้าน
ตะวันตก ให้ท้าวยักขครองดินเขาด้านเหนือ.

ส่วนพญาทั้งสี่ คือ พญาธรรฐได้เป็นเจ้า
แก่ท้าวคนธรรพ์ฝ่ายตะวันออก พญาวิรุฬหก
ได้เป็นเจ้าแก่ท้าวกุมภภักทิศใต้ พญากุเวร คือ
พญาเวสสวัณได้เป็นเจ้าแก่ท้าวยักขในทิศเหนือ

และพญาทั้งสี่ ย่อมไปเฝ้าพญาไอศวร
ทุกวันเพ็ญและวันคัมภ์ได้ขาด.

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระรามชาดก

อภิเษกลูกหลานพระราม

ฝ่ายพญารามราชและเจ้าอุปราชท้าวพระ-
ลักษณ ผู้เสวย ราชย์ ณ เมือง จันทบุรี ศรีสัตต-
นาค เมื่อ कुमारกุมารมีอายุได้ ๘ ขวบ เจ้า
ทั้งสองก็ผูกแขน ให้ कुमार กุมารี เหล่านั้นเป็น
ผัวเมียกัน คือให้ ท้าวองค์ตลกนางศรีพิมพา
ได้กับนางปทุมมาลูกนางเทวคา, ท้าววรยศลูก
นางพิสธอนคอนราช ได้กับนางนาถิกาลูกนาง
เทวคา, ท้าวทศกัณฐ์ลูกนางทิพอาสน์ชานมน
ได้กับนางพิมพสาธาลูกนางเทวคา, พันลูกท้าว
ลูกนางจันทมาชี ได้กับนางทาสิกาลูกนาง
แอกลไค, ท้าวท้าวหิวเลื้อลูกนางคำเกา ได้กับ
นางอุตตราลูกนางพิมพ์หล่อเหลางาม, ท้าว
ใหม่คำเผื่อนลูกนางคำขาว ได้กับนางสารถิ
ลูกนางอุชุกริกา, ท้าวจันทประโชติลูกนาง
ศรีกันยา ได้กับนางสิริสาธาลูกนางเทวคา, ท้าว
ทิพโสศไสแสงลูกนางสาธิตจาวจ่อ ได้กับนาง
บุษบาลูกนางเทวคา ครั้นแล้วปลูกปราสาท
แปดหลังให้อยู่ครองกันครบทุกคู่.

ราพณาสวรไปครองลงกา

กล่าวถึงท้าวราพณาสวร เมื่อพญาขี้ยา
และพ่อแม่ออกไปจากเมือง และพาพญาธรฐ
ไปอยู่เขายักษ์นครแล้ว ก็คุมแสนท้าวพระลักษณ

พระรามยิ่งกว่าเก่า ไพล่หาว่าพญาธรฐผู้พ่อ
เมียจะไปอยู่ที่ไหน ไม่ไปแต่คนเดียว พลอยพา
เอาพ่อแม่ขี้ยาไปด้วย เกิดเบื่อหน่ายที่จะอยู่
ในเมืองจันทบุรีก็คิดหาที่จะไปอยู่ใหม่ เล็งดู
เห็นเกาะลงกาไม่มีคนอยู่ อาจเป็นที่สุขสำราญ
จึงให้แต่งสะพานาวาเป็นกระบวนใหญ่ บรรทุก
ผู้คนบริวารข้าวของเงินคำช่างม้าวัวควาย พา
ท้าวพิชัยท้าวอินทชี่ผู้น้องไปด้วย ลงสะพานไป
ได้หกเดือน ยังอยู่ระยะอีกวันหนึ่งจะถึงเกาะ
ลงกา ท้าวราพณาสวรพานางจันทาขึ้นจาก
สะพานเหาะล่องหน้า ไปยังเกาะก่อน นิรมิต
ปราสาทสามหลัง พร้อมด้วยอุทยานเหยาเรือน
ที่อยู่ถึกันบริบูรณ์ ครั้นสะพานไปถึง ไพร่พลก็
ได้ย้อยอาศัยอย่างสบาย นางจันทาเชิญท้าว
พิชัยและท้าวอินทชี่ ขึ้นอยู่ปราสาท คนละหลัง
เสนาอำมาตย์ ทำการ อภิเษก ท้าวราพณาสวร
เป็นเจ้าลงกา ชื่อนานนามว่า พญาราพณาสวร
ท้าวพิชัยเป็นเจ้าอุปราช และ ชื่อนานนามท้าว
อินทชี่ว่าท้าวแสนเมืองอินทชี่.

ล่องมาไค้สามปี นางจันทาเมเหิลพญา
ราพณาสวร มีลูกชื่อ ท้าวเชษฐกุมาร, นาง
คำสิงชายนางเจ้าอุปราชท้าวพิชัย มีลูกชื่อ
ท้าวหาญสะดวง, นางคำกลมชายนางท้าวแสน
เมืองอินทชี่ มีลูกชื่อ ท้าวพวงคาสาว.

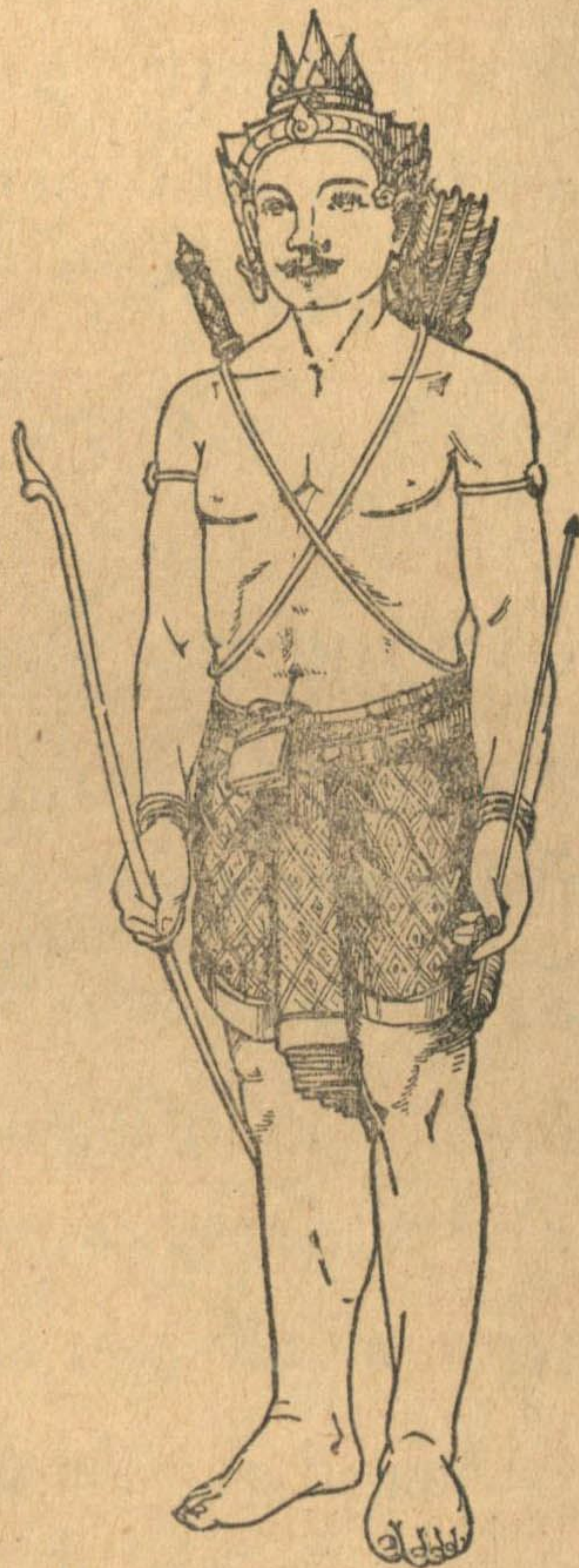

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

เรียนศิลปศาสตร์เพิ่มเติม

พญาราพณาสวรรำพึงว่า ชันนี้เราไต่เป็นใหญ่ในลงกาแล้ว เมื่อยังเป็นเด็กไม่มีอำนาจปราบปรามท้าวพระลักษณพระราม สมควรเรียนศิลปศาสตร์อาคมในสำนักพระอินทร์ จะได้มีฤทธิ์เดชเอาชนะทะลวงทั้งสองได้ จึงเหาะไปณดาวดึงส์ ขอเรียนศิลปศาสตร์ พระอินทร์ว่า เมื่อไม่ทำความชั่วร้ายก็ขอกเวทมนตร์ให้หมกหรือต้องการให้มีรูปร่างงามอย่างพระอินทร์ ก็จะทำให้ พญาราพณาสรรพ์ปากคำทุกประการ และต้องการมีรูปร่างอย่างพระอินทร์ พระอินทร์ จึงให้พญาราพณาสรรพ์ลงในเขี้ยวรางทิพย์หล่อรูปพญาราพณาสรรพ์ ให้ทั้งงาม อย่างเดียวกับพระอินทร์ แล้วสอนศิลปศาสตร์ พญาราพณาสรรพ์เรียนเพียงสามคืนก็จบพระเวท แล้วไปชมนางฟ้าเทพธิดา นางเหล่านนั้นเข้าใจว่าเป็นพระอินทร์ ก็ไม่มีความรังเกียจ ต่อคืนที่สี่ขึ้นไปลาพระอินทร์กลับเมือง แต่ยังคงใจนางสรวรรค์ ลอบไปสมสู่นางสุชาดา แล้วกลับลงกา.

ราพณาสรรพ์

เจ้า อุปราชา ท้าวพิชัย ขอเรียน ศิลปะ คบคิดแผ่นดินให้แยกได้ ท้าวอินทรีขอเรียนทำแผ่นดินให้ไหว
ขุนเสนาทั้ง ๔ ก็มาขอเรียน คือ ขุนเมืองจันทร์ เรียนคาถาเสกตนกลวายเป็นคน

๑. ขุนเมืองจันทร์ มีหน้าที่เป็นผู้ออกหนังสือเดินทางให้แก่บรรดาราษฎรในท้องที่ของตนที่จะสัญจรไปมา.

พ.ศ. ๒๔๓๖

พระรามชาดก

ขุนเมืองกลาง^๒ เรือนเล็กเครือเขาเป็น^๓ ขุน
เมืองขวา^๓ เรือนเล็กไม้หอไม้เลาเป็นลำตาล
ขุนเมืองซ้าย^๔ เรือนเล็กหินเป็นค้ำยคู่วัง
ขุนชีวหาเรือนเล็กดินคางให้ใหญ่และยืนยาว
ไว้

นั้นนางฝันว่ามีลูกแก้วลอยมาแต่ฟ้า เวียนวนตัว
นางอยู่สามรอบ แล้วเข้าไปในท้องครุหนึ่งก็
ออกจากท้อง เป็นสายลวดเกี่ยววรัพญาราช
ณาสวรรจนตาย และลูกแก้วนั้นก็หายไป.

รุ่งขึ้น นางจินทาเล่าความฝันนั้น พญา

ราชณาสวรให้หาเจ้าอุปราชท้าวพิชัยมาทำนาย

ท้าวพิชัยผู้ใดโหราศาสตร์มาแต่ฟ้า พิจารณา

ความฝันแล้วทายว่า นางจินทามีครรภ์ ลูก

เป็นหญิงเกิดมาจะทำเวรแก่พ่อ นางที่เกิด

มานี้มิใช่คนสามัญ เป็นเทพธิดาราชเทวีแห่ง

เทวคาลัยเป็นใหญ่ยิ่งในชั้นดาวดึงส์และพิจารณา

ตามโหราศาสตร์ ปรากฏว่าพญาราชณาสวร

คิดคบชบใจต่อเขาก่อน จึงได้ลงมาเกิดของ

เวร ถ้าเลี้ยงเด็กนั้นไว้ คงได้รัยอันตราย

ถึงชีวิต ขอให้ลอบแพไปเสีย.

พญาราชณาสวรพูดว่า เมื่อคนนั้นฝัน

เหมือนกัน ว่าอันธพาลคิดขบ้องเราถ้ายังไม่ถูกผู้ใด

กำเนิดสิดา

ฝ่ายพระอินทร์เจ้าห้องนางสุชาดาชวนเชิง
พิศวาส นางสุชาดาว่า เป็นอย่างไรจึงโปรด
ปรานมาก เพราะเมื่อวานนี้มาครั้งหนึ่งแล้ว
พระอินทร์ประหลาดใจตอบว่า มิได้มาหาเลย
ชะรอยจะเป็นพญาราชณาสวร ซึ่งหล่อให้มีรูป
เหมือนพระอินทร์ ลอยล่องเข้ามา นางสุชาดา
เสียใจมาก โกรธแค้นพญาราชณาสวรนัก
ขอพรพระอินทร์ให้ไปเกิดในลังกา เพื่อแก้แค้น
และให้พระอินทร์คอยดูแลคนในมนุษย์โลกนั้น
ด้วย พระอินทร์ประทานพรตามความประสงค์
นางสุชาดาจึงลงไปเกิดในครรภ์นางจินทา คน

๒. ขุนเมืองกลาง มีหน้าที่เป็นผู้ตรวจตราบัญชีนักโทษ และออกกฎหมายขกเว้นให้แก่นักโทษเมื่อพ้นโทษ
นั้นๆ แล้ว.

๓. ขุนเมืองขวา มีหน้าที่เป็นผู้ควบคุมนักโทษในเรือนจำ.

๔. ขุนเมืองซ้าย มีหน้าที่เป็นผู้ปล่อยนักโทษ และเป็นผู้ส่งนักโทษ.

(ถัดจากตำนานไทยเลื่องสังเขป ของพระบุญ อัครพัฒน์ วัดสุทัศน์ ร้อยเอ็ด)

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

หากมิได้ใช้หัวหม่นพญาก้าว^๑ ไม่หูลิง และ
 โคมัยอสุภราชมาฝนทา ก็ไม่รอดชีวิตได้
 เทวดาออกตนหนึ่งมาเข้าฝันว่า เรานมฤตยูเทศา
 นภาพมาก หน้าไม่ขึ้นไฟในเมืองคน ไม่
 สามารถทำให้ตายได้ นอกจากเอาขี้หม่น
 แก้วเขียว^๒ เพ็ชรในพนมมหาสมุทรขนมายิง.

นางจินทาทรงครรภ์ครบ ๑๐ เดือน คลอด
 ลูกเป็นหญิง อยู่มาอีกอายุหนึ่งขวบ กำลัง
 ขกย้ายไปมาและช่างพูด มีรูปโฉมงดงาม
 พญาราพณาสรวรรักใคร่มาก โอบอุ้มขึ้นใส่
 ตักขุบน้ำขุบน้ำ พลาญพูดว่าลูกเราน่ารักน่า
 เอ็นดูปานนี้ ไฉนจึงว่าจะเกิดมาทำร้ายพ่อ
 ไม่เห็นมีเค้าเป็นความจริงเลย กำลังขุบขมคม
 ขม่อมอยู่ไปมา กุมาริฉวยเอามัดค้ำมแก้วใน
 ขันหมากขนมาแทงลูกคางพ่อ พญาราพณา-
 สรวเห็นจริงว่า คงเกิดมาฆ่าพ่อจริง จึงให้
 เอาไปลอยแพเสีย.

สิดาลอยแพ

พระอินทร์ได้เห็นเหตุตลอดแล้ว ลงมาที่
 แพนันแนะกุมาริให้รำลึกชาติได้ว่า เคยเป็น
 นางสุชาดาคนคงขอให้ว่านางสิดา และนิรมิต

สะพานน้อยให้ มีปราสาทบรรจุโภชนาหาร ของ
 ทิพย์ สอนคาถาเมตตาคอนันต์คาถาให้เป็นที่รัก
 แก่คนทั้งหลาย บอกว่าสะพานนั้นเป็นกายสิทธิ์
 จะต้องการไปที่ไหน คอยอยู่ตำบลใด ให้ไป
 รับแห่งไหน สิ่งใดทั้งนั้น เมื่อให้นางสิดา
 กินน้ำทิพย์น้อยหนึ่งแล้ว เขียนหนังสือให้

นางกิริแจศวหนังสือทงรอยเอ็ดภาษา และ
 สั่งว่า เมื่อไปถึงบ้านเมืองใด จงเขียน
 หนังสือไว้ ใคร ๆ มาเห็นจะรักใคร่เหมือน
 ลูกแม่เดียวกัน,

นางสิดา สั่งสะพานให้ ไปยัง ที่ สุข ลำราญ
 สะพานแกวลอยไปในมหาสมุทร แวะจอดพัก
 ตามเกาะต่าง ๆ หญิงชายชาวเกาะมาพบ ก็มี
 ใจเอ็นดูกรุณาอยู่เป็นเพื่อน คราวหนึ่ง
 พญานาคชื่อโศกดาสิกาเล่นน้ำอยู่ แลเห็นนาง
 ใต้ถ้ำทรายเรื่อง มีใจสงสารพาไปช่วงคัมของ
 คนในเมืองนาค อยู่กับลูกหญิงชื่อนางบิษ
 พาวรรณ นางศุภิกาชานาคมีความรักใคร่
 เอาใจใส่เลี้ยงดูอย่างลูก.

นางสิดาอยู่เมืองนาคได้ ๑๔ - ๑๕ ปี
 คิดถึงสะพาน และอยากจะไปเที่ยวตามมหา

๑. ถาววหัวเม่น.

๒. ลูกศรขมเม่นทำด้วยแก้วเขียว

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

ราพณาสวรชกไชรพวกพ่อค้า

เขาก็ว่าไ้

ทราบจากพรานซึ่งไปเห็นกัยตา.

ราพณาสวรกล่าวสิดา

สิดา

มีคำถามในตอนนี้ว่า พญาราพณาสวรเป็นผู้มีตาทิพย์เห็นอะไรๆ ทุกสิ่งทุกอย่าง ไฉนจึงไม่ทราบว่า นางสิดาเป็นลูกตน กลับต้องถามพ่อค้าสะเงาเล่า

แก้วว่า ตั้งแต่ให้ลอบแพนางสิดาเสีย ก็เลื่อมจากตาทิพย์ ทั้งนางสิดาเองก็ลืมพ่อแม่บ้านเมืองตน นี่เป็นเนอเวรบุรพกรรมที่พ่อจะต้องตายเพราะลูก.

พญาราพณาสวรทราบเช่นนั้นยังเกิดความปฏิบัติในนางสิดาเป็นกำลัง สั่งให้แต่งสะเงาไปกัยชนชีวหา สืบถามตามเกาะต่างๆ บางแห่งถูกนางผีเสื้อแปลงเป็นหญิงสวยมาลวงว่าเป็นนางสิดา แต่แล้วก็จับไ้ รอนแรมมาในมหาสมุทรสิ้นเวลานานจนถึงเกาะที่นางสิดาอยู่ พญาราพณาสวรขึ้นไปเห็นพระฤๅษีในบรรณศาลา เข้าไปไหว้ ทำการสนทนาปราศรัยให้ทราบเรื่องราวของตนแล้ว บอกว่าไ้ทราบความที่พระฤๅษีมีลูกเลี้ยงเป็นหญิงงามจะมาขอตัวไป พระฤๅษีว่าไม่ขัดข้อง แต่อยากจะทราบกำลังความสามารถก่อน ถ้ายกอนุศิษฐ์ขึ้นไ้ ก็จะให้ พญาราพณาสวรยกอนุศิษฐ์ขึ้นมีชื่อว่ามะขิมะลี พยายามเท่าไรหาขึ้นไม่ เพราะมีน้ำหนกถึงโกฏีหนึ่ง จึงถามฤๅษีว่าจะกรุณาอย่างไร พระฤๅษีว่า เมื่อยกขึ้นนั้นก็ประจักษ์ว่าไม่มีฤทธิเดช เป็นอันไ้ไ้ไ้นางสิดา แม้จะคอยคังขึ้นล็กนางไป ก็ไ้สามารถอยู่ร่วมเป็นสุขสำราญไ้ ผิดเนอนางจะบันดาลเกิดพิษรอนเมื่อถูกกะทย.

พญาราพณาสวรไ้ยินฤๅษีถูกตนว่าไม่มีฤทธิเดชก็โกรธ จึงขอของฤทธิกับพระฤๅษี แต่ก็แพ้ทุกประการ รู้สึ้นกว่าตัวมีคักตานภาพ

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระรามชาดก

สมุทรอีก จึงลาพญานาคขึ้นสระเกาซึ่งจอก
คอยอยู่นานแล้วนั้น เทยวต่อไปเป็นเวลาหลาย
เดือน พยเกาะต่าง ๆ และมีผู้เมตตากรรณา
เสมอ.

อยู่กับฤๅษี

ครั้นไปถึงเกาะคอนใหญ่ มีแผ่นดินยื่น
ออกมาเชื่อมกัน มีฤๅษีอยู่บนเกาะนั้น ประกอบ
ด้วยตบะฉานแก่กล้า เมื่อศึกษาศิลปศาสตร์
ต่อพระอินทร์แล้ว ไถ่ถอนศิลปห่อหุ้ม
และกายกายสิทธิ์เล่มหนึ่ง เมื่อฤๅษีลงไปตกน้ำ
ที่ท่าเห็นนางสีดาในสระเกา จึงปราศรัยไต่ถาม
นางสีดาว่าตนเองก็ไม่ทราบว่ามีมาแต่ไหน พ่อ
แม่มีหรือไม่มีก็ไม่ทราบ พอรู้อาณาภพตัว
อยู่ในสระเกา จนนายได้ ๑๕ ปี พระฤๅษีจึง
พาขึ้นไปอยู่บรรณศาลาบนเกาะ นางสีดาเอา
ใจใส่ปฏิบัติ ต่อมาพระฤๅษีรู้ถึงการอยู่ร่วม
กับสตรีสาวไม่เหมาะแก่เพศ จึงเอาสระเกาล้านั้น
มานิรมิตแปลงเป็นปราสาท อยู่ห่างจากบรรณ
ศาลาห้าร้อยวา นิรมิตนางสาว ๆ ให้อยู่เป็น
เพื่อนสืบทอด มีรูปร่างหน้าตาเหมือนนางสีดา
และนิรมิตนางค่อมอีกยี่สิบคนเพื่อรับใช้.

ผู้มาพบ

นายพราหมณ์อินทปัตต์ แต่งสระเกาไปล่า
สัตว์ตามเกาะทะเล ไปถึงเกาะคอนอันมีแรด

และช้างมาก ในเกาะนั้น มีช้างเผือกเจ้าแห่ง
ฝูงช้างหมื่นตัว ลำตัวลึบสองศอก งาทั้งสอง
เลื่อมพรายเป็นแสงแก้ว พราหมณ์เกาะไป
เห็นพญาช้างนั้นก็อยากไถ่มา จึงไต่ยั้งขึ้นไฟ
ลุกขึ้นมิได้ทำอันตรายต่อพญาช้าง เพราะ
มีร่างกายอันอยู่คง ช้างทั้งหลายได้ยินเสียง
ขึ้นก็ตกใจ ต่างวิ่งลงทะเล ไต่หลังน้ำหนี
ไปเกาะอื่น พราหมณ์ลงสระเกาไล่ตามถึงเกาะนั้น
ก็ลงไปยิง ช้างหนีไปอีก เป็นเช่นนั้นจนหนี
ไปขึ้นเกาะที่นางสีดาอยู่ พราหมณ์ตามไปยัง
เกาะนั้น เห็นนางสีดาทรงโฉมงดงาม เข้า
ไปไต่ถามไต่ความว่าเป็นลูกเลี้ยงฤๅษี และเห็น
ว่าพญาช้างพาฝูงมาในเขตต์พระฤๅษีแล้ว ก็
ไม่กล้าถามยิง จึงกลับลงสระเกาไปล่าสัตว์ที่
เกาะอื่น ไปถึงไหนก็กล่าวชมโฉมนางสีดา
ทุกแห่ง นายสระเกาอีกฝ่ายหนึ่งมาจากเมือง
กบิลพัสดุ์ แวะร่วมเกาะกับพราหมณ์ ก็ไต่ขึ้น
พราหมณ์กล่าวรำพันโฉมนางสีดา ครั้นเล่น
สระเกาไปคำที่เกาะลังกา ไต่สรรเสริญความ
สวยงามของนางสีดา จนพวกชาวเกาะเลื่อง
ลือต่อ ๆ กันไป พญารามพณาสวรไต่ขึ้นว่า
นางสีดา ลูกเลี้ยง พระฤๅษี ใน เกาะ คอน กลาง
มหาสมุทร มีลักษณะงดงามยิ่งนัก ชำวัน
มาจากพ่อค้าสระเกาชาวเกาะกบิลพัสดุ์ ครั้นพญา

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

ครั้นพระฤๅโหะ
ไปแล้ว พญาราม
ราชปรึกษากับท้าว
พระลักษมณ์ว่า พระ
ฤๅก็ยกนางสีดาให้
แล้ว เราควรกลับ
ไปก่อนดี หรือจะอยู่
คอยพระฤๅ ท้าว
พระลักษมณ์ว่า กลับ
ก่อนดีกว่า เพราะ
พระฤๅ ไป ถึง สระ
อโนดาต กว่าจะ
กลับมา ถ้าเราสิ้น
อายุเสียก่อน ก็
จะเหลวเปล่า พญา
รามราชว่า ก็เราไม่
รู้จักนางสีดา จะพา

พระราม พระลักษมณ์

กลับมาพบ จึงหาวิธี
ท้าว พระลักษมณ์ ว่า
ควร ทำ อย่าง ไร ดี
ท้าวพระลักษมณ์ให้ไป
ถามนางค่อมสาวใช้
ดู พญารามราชไป
ถามนางค่อมแนะให้
เอาไม้ชิงชันนางเหล่าน
นั้น พวกนางนิรมิต
จะไม่กะพริบตาเลย
พญารามราชกลับไป
ปราสาทนางสีดาอีก
เอาไม้ชิงชันนาง
เหล่านั้น นางนิรมิต
ตาก้างหมด ส่วน
นางสีดาถึงกับหลับ
ตา พญารามราชก็

ตัวไปได้อย่างไร ท้าวพระลักษมณ์ว่าลองไปถาม
พวกพี่เลี้ยงดู ท้าวพระลักษมณ์พระรามก็ขึ้น
ม้ามณิกายไปถึงปราสาทนางสีดา พญาราม
ราชขึ้นไปบนปราสาท เห็นนางสีดาเอนกายมีรูป
เหมือนนกหมด จึงร้องถามว่านางสีดาอยู่ที่
ไหน นางเหล่านนั้นก็ตอบพร้อมกันว่า อยู่
พญารามราชพอใจ ทั้งวิตกกังวลว่าพระฤๅจะ

ได้ตัวนางสีดาในขณะนั้น จึงเข้าไปอุ้มเอานาง
สีดามา “จูบชมคมข่มอม” ถามตรง ๆ ว่า
พระฤๅยกให้แล้ว จะปลงใจไปด้วยหรือไม่
นางก็ตอบตรง ๆ ว่า ดิฉัน และถามว่าอยู่ถึง
เมืองไหน พญารามราชว่า เมืองจันทบุรี
ศรีสัตตนาค นางสีดากดลงสั่งให้นางบริวาร
ว่าคนจะไปออกเรือนแล้ว อย่าเป็นห่วงใยเลย

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระรามชาดก

งหม่นอยู่จากพระฤๅษีตามเคยเถิก.

อภิเษกสิดา

กำลังนางสิดาสั่งเสียไว้อาลัยพวกบริวาร
พระฤๅษีได้นำมาจากสระโนนาคแล้วกลับมา
อาศรม ไม่เห็นท้าวพระลักษณพระราม นึกอะ
ใจว่าท้าวสองพี่น้องมาขนางสิดาแล้วหายไป
ไหน หรือลอบพานางสิดาหนีไปก่อน ก็รีบ
ไปปราสาทนางสิดาเห็นพญารามราชกำลัง
“จูบชมคมขม่อม” สิดาเพลินอยู่ ท้าวสอง
พี่น้องเห็นพระฤๅษีมา ก็ตกใจเย็นอนมาก กลัว
จะทรายพิรุณว่ามาลักนางหนี นางสิดาซึ่งเห็น
พระฤๅษีมา ก็ขมขม่นลุกขึ้นจากตักพญาราม
ราช บอกสั่งสาวใช้ให้ไปเสื่อสาธิตาสนะทั้งน้ำ
ใช้ฉนวนพระฤๅษี ครั้นพระฤๅษีขึ้นนั่งอาสนะ นาง
สิดาเข้าไปกราบถามว่าวันนี้อย่างไรพ่อเป็นเจ้า
จึงมาทนน พระฤๅษีว่า จะไม่ให้มาอย่างไร ท้าว
พระลักษณพระรามมาขอเจ้า พ่อก็ให้แล้ว ผิด
ไปเอน้ำสระโนนาคมารค ครั้นกลับมาไม่เห็น
ใครหมก ใจหายวาบ นึกว่าท้าวสองพี่น้อง
มาลักเอาลูกหนีเสียเหมือนพญารามพณาสวร
นั้น จึงตะลตะลตามมากุทน พญารามราชยกมือ
ไหว ว่าลูกก็อยู่คอยท้าวพ่อเป็นเจ้า เห็นนาน
นึกนึกว่าคงไม่มา จึงมาพานางสิดากลับ
เมือง เมื่อพ่อเป็นเจ้ากลับมาปกเกล้าว่าหว ก็

คิดแล้ว เป็นบุญของลูกทั้งสามที่จะได้คืนน้ำสระ
โนนาค พระฤๅษีว่า พ่อคิดให้เจ้าทั้งสองอยู่
คิดกันค้มอายุยืนยืนแสนโกฏิอสงไขยปี จึง
ทรมาณกายไปเอน้ำถึงสระโนนาค โฉนจะรีบ
หนีไปเสียแล้ว พระฤๅษีว่าแล้วก็รตนน้ำโนนาค
อภิเษกพญารามราชกับนางสิดาให้ครองกัน
ชั่วรัตท้าวพระลักษณให้มีอายุยืนอยู่ด้วยกัน
และพูดว่า เจ้าทั้งสองจงพิทักษ์รักษานางสิดา
ให้ดี อย่าประมาท พ่อเลี้ยงดูอนาคตเห็นว่า
นางสิดาจะพลัดพรากจากไปคราวหนึ่งเป็นเวลา
นาน แต่ก็คงจะกลับมาด้วยกันอีกเพราะบุรพ
กรรมพญารามราชจะส่งผล พญารามราช
ก็คิดเห็นว่า ชะรอยเวลาที่ไล่หมาลายให้พลัด
จากเมียนั่นเองจะตามมาสนอง ครั้นได้โอกาส
จึงอำลาพระฤๅษี ข้ามมณิกายไปทั้งสามกษัตริย์

สิดาหาย

กล่าวถึงพญารามพณาสวร มีใจกระสันถึง
นางสิดาไม่เว้นวาย ตั้งแต่เห็นรูปโฉมเมื่อไป
ลอบซ่อนเอาขนมาจากสระบัว ประกอบทั้งเวร
กรรมที่นางสิดาจองไว้ ก็มาถึงกาลแก่พญา
รามพณาสวร พญาเพ่งจักษุญาณเห็นท้าว
พระลักษณพระรามพานาสิดาไป ก็ริษยาซึ่ง
เคียดท้าวทั้งสองมาก ถึงกับเอามือออกคอกยับ
ท้องคางจอก ๆ บอกนางสุทโทและนางจินทาวา

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

จะขอไปพานางสีดามาให้ได้ นางทั้งสองถาม
ว่า นางสีดาอยู่ที่ไหน ทอว่ากำลังท้าวพระ
ลักษณพระรามพาไปโน่น นางทั้งสองว่า จงไป
พามาเถิด พญาราพณาสวรรค์ตายกายสิทธิ์
จับอนุศิลป์เหาะขึ้นไป ถึงยามค่ำณกายกำ
ลั่งวิ่งผ่าน กนิรमितหมัดเต็มดวง โศกเข้กักม้
มณิกายเต็มตัว ม้ากษัตริย์หมัดปลิวไปสิ้น
ไปถึงห้วยน้อย ซึ่งพญาราพณาสวรรค์นิรมิตเม่น*
จับตนไม่ไหว เขาถาวรสถิตเต็มทั้งตงคอน ม้า
ก็ยกขาตกตัวเม่น บ้างตายบ้างปลิวหือหาย
ไปในอากาศ แล้วพญาราพณาสวรรค์นิรมิต
เหาะเหียบ เข้าทำการขัดขวางต่าง ๆ ซึ่งม้า
ก็ตกกระเด็นหายหมด ม้ามณิกายบอกท้าว
พระลักษณพระรามว่า สัตว์หมัดเม่นเหาะเหียบ
มากมายผิดประหลาดนี้ ชะรอยพญาราพณา-
สวรรณจะมารังควานเพื่อชิงนางสีดา ขอให้ระวัง
จงที พญาราพณาสวรรค์นิรมิตหาก ปลิงใหญ่
เท่าแขนเท่าขา แผลงหัวแผลงวน แม่ผิง
แม่ต่อแม่แทนตอมต่อยตาเจ้าทั้งสาม ซึ่งพญา
รามราชแกว่งตายกายสิทธิ์เป็นประกายไฟลุก
ลามไหม้สัตว์เหล่านั้นไม่เหลือหลอ เป็นนก
จิบนกจายนกจู่ และแจนแวน บินมาล้อม
ตอกลีบสนอลหม่าน ซึ่งถูกลมตายกายสิทธิ์

พัดปลิวไปสิ้น ฯลฯ เป็นบ้านเมืองมีสิ่งล่อ
ใจให้ท้าวพญานงเสียมอาคม เป็นกำแพงภูเขา
กันหน้า พญารามราชแผลงธนูศิลป์ตองสิ่ง
เหล่านั่นอันตรายาน เมื่อเห็นว่าเอาชนะผู้ชาย
ไม่ได้แล้ว กนิรमितสิ่งต่าง ๆ ล่อนางสีดาหลาย
อย่างหลายประการ ในที่สุดก็เป็นกวางคำ
สิ่งนั้นนางสีดาอยากได้มาก พญารามราชว่า
ไม่ใช่กวางจริง พญาราพณาสวรรค์นิรมิต
มา นางสีดาไม่ฟังคำ ขัดเค้นค็อกชก
หัวคั่นรจนตงม้าสลบ พญารามราชตกใจ
โศกลงไปอุ้มประคอง “จูบชมคมชม่อมมาก
นักแล้ว เจ้าจึงก้าวว่า โอ้น้องนางเฮย เจ้า
จกตายเสียจากกูพี่แท้ ๆ แลนอ” นางสีดา
ผู้
พนชนมาร้องให้ไม่หยุดหย่อน ขอให้ไปจับ
เอากวางคำมาให้ได้ พญารามราชสั่งท้าว
พระลักษณให้อยู่รักษานางสีดา แล้วชนม้า
มณิกายตามกวางคำไป กวางคำวิ่งหนีเดียว
ข้างตรงข้าง เมื่อห่างกันมาก ก็เยื้องซ้าย ๆ
เห็นจวนจะทันก็ควงเร็วปรือ ล่อให้ไล่ไกล
ออกไปทุกที พญารามราชเร่งม้ามณิกายให้
ทันกวาง ม้าซึ่งมีกำลังฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยม
ก็เผอิญเห็นอ้อยอ่อนล้ากำลังวิ่งเหยา ๆ ไป ไม่
สามารถทันกวางได้ พญารามราชเห็นว่า

* ตัวเร็น

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระรามชาดก

จับเป็นไม่ได้ ก็ยิงธนูศัลย์ไปต้อนกวางคำ
 กวางถูกเจ็บร้องส่งเสียง ซึ่งนางสีดาไต่บัน
 เป็นเสียงพญารามราชถูกอันตรายตะโกนให้
 ท้าวพระลักษมณ์ไปช่วย นางสีดาคทใจได้
 ท้าวพระลักษมณ์ให้รีบไปช่วย ท้าวพระลักษมณ์
 คำนว่ ไม่ใช่เสียงพญารามราช และจะไป
 ไหนไม่ได้ เพราะรับคำสั่งไว้ให้คอยเฝ้านาง
 นางสีดาคทพ้อต่าง ๆ จนท้าวพระลักษมณ์ต้อง
 จำใจและกล่าวฝากนางธรรณีให้ช่วยรักษาสีดา
 ไว้ด้วยแล้วรีบออกไปดู พญาราพณาสวรสบ
 โอกาสก็เข้าไปหานางสีดา แสดงความรัก
 ใคร่ชวนไปด้วยกัน นางไม่ยอมสมัคร พญา
 ก็เข้าไปอุ้ม แต่อุ้มไม่ขึ้น ปานจะอุ้มเขาสุเมรุ
 แต่ก็พยายามจนเหลือไหลไคย้อย ไฟธาตุใน
 ทวนางสำแดงพิษออกมาเร่าร้อน รวาก็จะ
 ลวกกายพญาราพณาสวร พญาต้องผละคว
 นางห่างออกไป นิรมิตหินโหง่นเป็นรูปคน
 ให้ไปอุ้มนาง ก็ไม่ขึ้น เพราะนางธรรณีถึงคุดไว้

ท้าวพระลักษมณ์ไปถึง สวนทางกับพญา
 รามราชกลับ พญารามราชถามว่าไฉนจึง
 ทิ้งนางสีดามา ท้าวพระลักษมณ์บอกเหตุแต่ต้น
 และว่าไต่ฝากนางธรรณีไว้แล้ว พญารามราช
 เคียดแค้นนัก ว่าท้าวพระลักษมณ์ไม่เคียดงษา

อะไรเลย ไว้ใจแก่นางธรรณีซึ่งมิใช่คน นาง
 ธรรณีจะทำการช่วยเหลืออะไรได้.

ฝ่ายนางธรรณีไต่บันพญารามราชถูกเช่น
 นั้นก็เคียด ปลอญนางสีดาเสีย รูปโหง่นหิน
 ก็อุ้มนางสีดาเขาหวิวเหมือนของฝ่าย พญา
 ราพณาสวรคใจ สั่งให้รีบอุ้มนางสีดาเหาะ
 ทะยานหนีตามไป.

ท้าวพระลักษมณ์พระรามมาถึงที่ ไม่เห็น
 นางสีดา พญารามราชยิ่งเคียดจืดเป็นฟืนไฟ
 ชักกายกายสิทธิ์ปรากฏออกมา ตั้งกระทู้อา
 ท้าวพระลักษมณ์ว่า เพราะไม่ทำตามคำสั่ง ทิ้ง
 นางสีดาเสีย จะไม่ไว้ชีวิต ท้าวพระลักษมณ์
 ตกใจกลัว ลงกราบไหว้ขอชีวิต พุคว่าถ้า
 ฆ่าเสีย ตนก็ตายเปล่า ถ้าอยู่ด้วยกัน จะได้
 ช่วยกันตามหานางสีดา ม้ามณีกายก็ช่วย
 ห้ามพญารามราชว่า อย่าฆ่ากันเองตายเสีย
 เลย แต่ก่อนแต่ไรก็ไม่มีการฆ่าตัวเราทั้ง
 สามได้ เสด็จเวรกรรมของพญารามราชมา
 ครอบงำมาให้อ่อนกำลังจนวิ่งตามกวางคำไม่
 ทัน บัดนี้กำลังกายกลับบริบูรณ์เป็นปกติก็อย่าง
 เก่า ถ้าจะให้ไปตามหานางสีดาค้นมาก็อาจ
 ได้ ผู้มาลิกนางนั้น คงเป็นพญาราพณาสวร
 เป็นแน่ และถ้าจะตรงไปเช่นนั้น ถึงได้มาก

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

จะไม่เป็นเกียรติยศ ควรไปตั้งบุญปางหลวง*
ในเมืองลγκα ทำพิธีการปราบพญาราชพนาสวร
พญารามราชไค์สดี กลับมีความรักกรุณา
ในน้องตามเดิม.

ฝ่ายพญาราชพนาสวรให้รูปโหง่นหินอุ้ม
นางสีดาไว้บเหาะลิว ๆ ไปถึงลγκα ครั้นจะ
ให้อยู่ในปราสาทก็กลัวไฟจะไหม้ เพราะ
เคยถูกร่างกายนางร้อนแรงยิ่งนัก จึงให้ขุน
ชีวิหาปลกสร้างปราสาทไว้นอกเมืองทางทิศ
ใต้ ให้นางสีดาไปอยู่ที่นี่กับสาวใช้ช่วงคืน
มือสองคน.

ตามสีดา

ท้าวพระลักษณพระรามข้มีมณิกายออก
ตามหานางสีดา ถึงที่พักแห่งหนึ่งแล้ว พญา
รามราชให้ม้ามณิกายสับหัวใจพญาราชพนา-
สวรให้อุ้มนางสีดาออกมายังแห่งใดแห่งหนึ่ง
เพื่อคว่าตะบะเศษยังแก้กล่าอยู่หรือไม่ แต่ไม่
ต้องให้อุ้มมาจนถึงตัวพญารามราช เพราะ
กลัวว่า จะยังไม่ทันหมดเวรกรรม ควรยอม

เสวยวิประโยคทุกข์ไปก่อน ม้ามณิกายก็
กระทำพิธีสังขสดีอารมณ์สับหัวใจพญาราช-
พนาสวร เศษอาคมประสิทธิ์ พญาราชพนา-
สวรมีอาการกะลัษกะล่ายเป็นกำลัง ใครจะ
พานางสีดาไปแฉ่วเล่นยิ่งนัก ก็ทะยานไป
ปราสาทนาง เข้าโอบอุ้มตัว แต่ต้องผละ
ทันที เพราะร้อนเหมือนรูปทองแดงที่ใส่ไฟชื้อ
จึงนิมิตรูปโหง่นหินเป็นคนเข้าอุ้มนางสีดา พา
ทะยานไปในฟากฟ้า ลงไปชมนกชมไม้ใน
เกาะคอนแห่งหนึ่ง แต่อาคมแห่งน้ำยิ่งสับ
หัวใจหนักขึ้น บันดาลให้พญาราชพนาสวร
พาทะยานไปถึงเกาะคอน ที่สองกษัตริย์
เดินทางอยู่.

ใต้แหวน

กล่าวถึง พญาครุฑ สหายพญารามราช
ไปแฉ่วเล่นที่เกาะนั้น ได้ยินเสียงนางสีดากับ
พญาราชพนาสวรพูดโต้ตอบไม่เข้ารอยกัน พัง
จนทราบซัดว่าพญาไปลักเมียพญารามราชมา
และจะกลับลγκα จึงนิมิตยกให้กว้างใหญ่

* บุญ = การบุญ, ปาง = เวลา, หลวง = ใหญ่: รวมความว่าการบุญในคราวใหญ่ สิ่งสำคัญของงานนี้
มีการแห่บั้งไฟเป็นขึ้นหน้า มิฉะนั้นไม่ใหญ่พอที่จะเรียกว่า บุญปางหลวง เป็นที่นิยมชมชื่นของชาวบ้านยิ่งนัก
พอถึงเทศกาลอันจะมีบุญปางหลวง ก็จัดแจงเสเบียงอาหารสำหรับเลี้ยงดูกันตามทางและมีสัตว์ราวุชพอบ้องกัน
ตัวบั้ง ออกเดินทางจากที่ไกลเท่าไกลไม่ว่า เป็นหมู่ ๆ หลายตำบล มีหัวหน้าเป็นผู้ใหญ่คอยดูแล ทั้งนี้
เป็นการไหว้พระประจำปีอันครั้นแรก มโหฬารยิ่งกว่างานนมัสการพระพุทธบาท.

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระรามชาดก

ทางออกบัพแสงอาทิตย์ เกาะนั้นก็มีคเป็น นั้น ให้สองพญาได้อาศัยนอนพักเป็นที่สบาย.

กลางคืน พญาราพณาสวรรเห็นฉัพประหลาด
เข้าใจว่าพญารามราชตามมาถึง ก็ตกใจนัก
สั่งให้รูปโหง่นหินอุ่มนางทะยานขึ้นไป แต่ก็
ไม่เห็นหนว่าจะไปทางไหนถูก พญาครุฑเห็น
ดังนั้น ร้องบอกบังคับให้ส่งนางสีดาคืนมา มิ
ฉะนั้นจะฆ่าพญาราพณาสวรรเสีย ในชมพูทวีป
นี้ไม่แพ้ใครเลย นอกจากแหวนแก้วในมือ
นาง พญาราพณาสวรรจึงถอดเอาแหวนแก้ว
ปาไปถูกพญาครุฑที่หักตกลงดิน เห็นแสง
สว่างตามเดิม ก็รีบพานางกลับลงกา.

ท้าวพระลักษณพระรามขี้ม้ามฉิกาย ไป
พบครุฑสหายมีอาการเช่นนั้น เมื่อทราบ
ความ จึงเสกเข้าบอกให้คืนก็แล้ว พญาครุฑ
ก็ลาไป สั่งเสียว่าต้องการให้ช่วยเหลืออย่าง
ไรให้บอก พญารามราชเที่ยวหาแหวนแก้ว
วงนั้นได้ กลับหวนนึกถึงนางสีดาด้วยความ
โศกเศร้า ระหว่างเดินทาง พักข้างแรมข้าง
มกมิเทพิตานางไม้จำแลงเป็นนางสีดามาล่อ
เสมอ พญารามราชมิได้แยแส และขี้ม้ามฉิ-
กายให้สัทว่า ถ้ายังไม่ถึงลงกาตายใด เป็น
ไม่พบสีดาตัวจริงได้เลย.

ครั้นเดินทางไปถึงนิโครธต้นหนึ่ง กิ่ง
ก้านแผ่ไพศาล ขี้ม้ามฉิกายนิรมิตปราสาทไว้ ซึ่งเป็นเวลาสามปี และชวนกันอยู่ที่ปราสาท

กลายเป็นตะโมน

นิโครธต้นนั้น เป็นไม้กายสิทธิ์ มีมหาก
ก ผู้ใดกินหมากที่กิ่งตะวันออกจะกลายเป็น
ลิง ที่กิ่งใต้จะกลายเป็นนกเง่า ที่กิ่งตะวัน
ตกจะกลายเป็นนกยาง ที่กิ่งเหนือจะกลายเป็น
นกกกนกแกงเบญจพรรณ ที่กิ่งยอดจะกลับ
เป็นคน.

เวลาเช้าพญารามราชตื่นขึ้น ไปเดินเล่น
ใต้ต้นนิโครธ เห็นหมากตกหล่นลงดินเป็น
อันมาก จึงหยิบขึ้นชิมดู เป็นลูกทางกิ่ง
ตะวันออก ก็กลายเป็นตะโมนใหญ่ไม่กลับเข้า
ปราสาท กระโดดขึ้นขึ้นไปอยู่บนค้ำคยนิโครธ
ไต่ไปเก็บหมากไม้ นิโครธค้ำคยตะวันออกกิน
ง่วนอยู่

นางเทวคัทราษทั้งนั้น จึงไปบอกท้าว
พระลักษณ ท้าวปรยทุกขกขม้ามฉิกาย มา
กล่าวว่าเห็นเหตุด้วยเทวคัทราษในป่านี้กลใจให้กิน
กลายเป็นลิงเสีย ถ้าขืนยังเป็นคนอยู่ ออกจะ
แตกตายเพราะคิดถึงนางสีดา หากกลายเป็น
ลิง จะได้ลิ้มรสของที่คิดถึงเสียชั่วคราว ท้าว
พระลักษณถามว่า ทำอย่างไรจึงจะกลับเป็น

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

ทันนิโครธนั้นกว่าพญารามราชะสิ้นเวร.

กำเนิดสังคิพและพลีจันทร์

ฤษีคนหนึ่ง อยู่ในถ้ำภูเขาใกล้แม่น้ำโครธ
 นั้นนั้น ด้วยอำนาจมามีอายุยืนถึงสองกัป
 แต่กิเลสซึ่งส่งมานานเกินนานนักไป กลับ
 กำเริบขึ้นขึ้นมา คิดว่าเราเกิดคือสัตว์ต่ำแต่
 เมียท่าน การจะมีเมียมิได้ละเมียดเบญจศีล
 เลย ตกลงขตกเกล้าเอาเหื่อไคลชุบขึ้นเป็นหญิง
 รูปสวย ให้ชื่อว่านางโค สมน้อยอยู่กับนางนั้น
 เวลาจะไปหาลูกไม้ ก็เอาโหง่นหินมาปัก
 ประตูล้างไว้ เพราะกลัวใครจะออกมาทำชู้
 พาหนีไปเสีย ชั่วเสกเกล้าเพิ่มน้ำหนักให้หนัก
 ที่สุด นอกจากเสกถอนแล้ว ไม่เขยอนไต่
 เลย ฤษีอยู่กับนางไต่สามปี นางมีครรภ์ครบ
 ลีบเคียน คลอดลูกเป็นหญิง ชื่อนางแพงลี.

กล่าวถึงพระอาทิตย์ เติบสองทวีปทั้งสี่
 อัมมเขาสุมารุ ก้มลงมากเห็นฤษีเข้าๆออกๆที่
 ถ้ำนั้นแปลกกว่าธรรมดา มอละสองหน สงสัย
 ว่าจะมีอะไรประหลาด จึงลงมากถ้ำนั้น เห็นหิน
 โหง่นใหญ่ปักปากถ้ำอยู่ ผลักกันเท่าไรก็ไม่
 เขยอน จึงแอบข้างหินอีกโหง่นหนึ่ง ฤษีหาลูก
 ไม้ห่มนพอเลี้ยงกันแล้วก็กลับมาสวดกถาถอน
 กำล้างน้ำหนักโหง่นหินปักเข้าไป พระอาทิตย์
 ได้ยินเสียงสวดและจำกถาได้ วันรุ่งขึ้นฤษีไป

บ้ำ พระอาทิตย์ร้ายกดาเบ็ดโหง่นหินออกอย่าง
 ง่ายคาย เข้าไปสมสู่นางโคตามประสงค์แล้ว
 กลับออกมา เอาโหง่นหินปักถ้ำไว้ตามเดิม
 เป็นเช่นนี้ทุกวันจนนางมีลูกแฝดเป็นชาย ฤษี
 ให้ชื่อกันว่าสังคิพ ผู้น้องว่าพลีจันทร์ ครั้น
 นางแพงลีอายุ ๑๕ ปี สองพี่น้องอายุ ๑๒ ปี
 ฤษีพาออกไปนั่งปากถ้ำ สอนศิลปศาสตร์แก่
 สองพี่น้องนั้น.

กระบือป่าหนึ่ง มีกระบือลูกใหญ่เป็น
 เจ้าฝูงไปหากินใกล้กับที่ฤษีสอนศิลปศาสตร์
 กระบือลูกจำศิลปศาสตร์ได้บทหนึ่ง เรียกว่า
 กถาสรรพหลัก เป็นกถาอยู่คง หลบหลีกพ้น
 อันตรายทั้งปวง แต่นั้นจึงได้ชื่อว่าทรพี.

สร้างเมืองกาฬ

ฝ่ายสองพี่น้องเรียนศิลปศาสตร์จนจบคัมภีร์
 เพท ต่างเหาะขึ้นไปเล่นกันกลางหาว ลำแสง
 ฤทธิเป็นทเพลิดเพลิดเจริญใจ ฤษีรู้สึก
 สองพี่น้องเฉลียวฉลาดมาก ชำนาญศิลป-
 ศาสตร์ยิ่งกว่าตนไปอีก ระแวงว่าจะไม่ใช่ลูก
 ตน อยากจะทดสอบดู จึงพาเด็กทั้งสองไปฝั่ง
 ทะเล อธิษฐานแก่ผืนฟ้าอารักษ์จอมเขาเจ้าไพร
 ว่า เมื่อโยนเด็กทั้งสามลงน้ำแล้ว ผู้ใดเป็น
 ลูกตนขอให้ว่ายกลับมาหา ถ้าไม่ใช่ลูก ขอ
 ให้พ้นออกไป ท้าวสังคิพและพลีจันทร์ทั้งสองก็

พลจันทร์ต้องวิปโยค

ท้าวพลจันทร์เห็นเลือดไหลตกใจว่าพิตาย
ก็ตะลึงตระลึงโทง่โทง่เห็นเข้าอึกปากถ้ำ วิปโยค
เมืองกาฬียอนนางกตศรราชว่า ท้าวสังคพิตาย
แล้ว จะมาครองสมบัติเป็นผัวนางกตศรราช
แทนพี่ ตามที่สังไว้เมื่อก่อนตาย นางกตศร-
ราชว่าถ้าเป็นจริงก็ยอม แต่เห็นพิตายแน่หรือ
ท้าวพลจันทร์ว่า “ในเมื่อผัวแห่งนางตายนั้น
ข้าพเจ้าน้องก็เห็นแก่เหตุแก่ตาสังแล” แล้วเล่า
ถึงเลือดตามทพบอก นางกตศรราชยังไม่เชื่อ
ไต่ถามทิศทางแล้วกริยไปยังถ้ำนั้น เห็นโง่งน
หินใหญ่อึกปากถ้ำ ฝ่ายท้าวสังคพิตาสังหาร
ถกทรพีแล้วจะออกก็ออกไม่ได้ เห็นว่าท้าว
พลจันทร์แกลงให้ตายเสียจะได้ไปครองเมือง
ก็คร่ำครวญเอ็ดอึ้งอยู่ในนั้น นางกตศรราช
ไต่ย็นเสียงจึงร้องบอกประพฤติเหตุที่เขามาท้าว
สังคพิตยังแค่นใจนัก พยายามผลักดันโง่งนหิน
จนเหลือไหลไคย้อยเท่าไร ก็ไม่เขยอน นึกถึง
ถกทรพีว่า มีตบะเดชแก่กล้านักบางทีจะอาศัย
ได้ จึงกลับเข้าไปยกหัวถกทรพีทุ่มเข้าเต็ม
กำลัง โง่งนหินก็กลิ้งกระเด็น ท้าวสังคพิตออก
มาอุ้มนางกตศรราชขึ้นนั่งเห็นอึก ทุบชมคม
ชมมอมมากนักแล้ว พาเหาะไปเมืองกาฬียอน เห็น
ท้าวพลจันทร์กำลังนั่งแท่นว่าการเมือง ก็โกรธ

เป็นไฟฟอน โจนเข้าไปเอาดาบศรีขรรค์ชัย
ฟัน ท้าวพลจันทร์โคตหลบด้วยความว่องไว
รีบทยานหนีไป ข้ามมหาสมุทรถึงเกาะคอน
แห่งท้าวพระลักษณและม้ามณิกายอยู่ ในขณะ
ที่พญารามราชยังเฝ้าทะเลโมนอยู่นั้น ไปถึงยอด
ห้วยน้อย นั่งร้องไห้คร่ำครวญน้ำตาไหลพรากๆ
ไปตามห้วย เพิ่มน้ำมากจนทุกที ขาดตาเป็น
จอมปลวกพอกทักขณพณถึงคอ.

กลับเป็นคน

พญารามราชถึงคราวสิ้นกรรม ไต่ขึ้นไป
บนกิ่งยอด ปลิดหมากไม้ที่กิ่งนั้นกิน ก็กลับ
ร่างเป็นคนตามเดิม เกิดพิศวงหนักหนาว่า
ไฉนจึงขึ้นขึ้นมาอยู่บนต้นนิโครธ ไต่ทะโถน
เรียก ท้าวพระลักษณให้ช่วยรับด้วย เพราะลง
เองไม่ได้ ท้าวพระลักษณเห็นพลกลับเป็นคน
แล้วอัศจรรย์ใจมาก บอกม้ามณิกายให้ขึ้นไปรับลง
มา กำลังสนทนาปราศรัยอย่างทักทายกันตั้ง
สามขั้ว ท้าวหุนละมานไต่ย็นเสียงคนหิวรื้อต่อ
กระซิกในปราสาทจึงถามแม่ ครั้นนางสิง
แพงสืบอกกว่า พอกลายเป็นคนลงไปอยู่ในปรา-
สาทนั้น ก็อยากลงไปหาพ่อ แต่แม่ห้ามไว้ มา
มณิกายทราบเรื่องตลอด ได้เล่าให้พญาราม
ราชทราบว่า ท้าวหุนละมานกับนางสิงแพงสื
เป็นลูกเป็นเมีย พญารามราชเรียกให้ลงมา

อีก ฤษี—ถ้ายังมีใจซื่ออยู่ ก็อย่าไม่บอก
แก่กูแต่ปฐุมหัวที่นั้นจ้ะ นาง—เคราะห์กรรม
มันกาลให้ตอตัน ก็อะไรไม่ออก ที่หน้าที
หลังจะไม่ทำอย่างนอก ถ้ายังชนทำก็ขอให้
เจ้ากูฆ่าเสียเถิด ฤษี—พักกับเอนางเป็นเมีย
สืบต่อไปได้แล นาง—ถ้ากระนั้น ขอให้ฆ่า
เสียก่อน เพราะทั้งให้อยู่คนเดียว จะทนทุกข
ทรมานยิ่งนัก ไม่มีใครจะหาเลี้ยง แหนงว่า
ผู้ฆ่าตายเสียยิ่งดีกว่า ฤษี—ไหนจึงว่าไม่มีใคร
เลี้ยง เมื่อกลุ่เลี้ยงมีช่อกกอกคยมัน เจ้าเอนาง
อาทิตยมากอด ก็ให้พระอาทิตยเลี้ยงชี นาง
ว่า—พระอาทิตยอยู่ถึงชนฟ้า จะให้มาเลี้ยง
อย่างไรกัน พุคพลางร้องให้โฮ่นสนั่นคง
ฤษีเฒ่าใจอ่อนชกจะสงสาร แต่นึกถึงความ
หลังกชงน่าหนา จึงชกสชกเกาเอนาเหือไคมา
เสกเป็นมนุษย์ผู้ชายแล้ว มอบให้เป็นผัวเลี้ยงกู
นางไค แล้วอุ้มลูกสาวเหาะไปอยู่ในถ้ำณเกาะ
อน นางไคพาชายผัวไปอยู่ในถ้ำเดิมของตน.

ฝ่ายฤษี ไคชกเกาเอนาเหือไคมาบนชบเป็น
หญิง ชอนางโยยัว สมสู่อยู่ด้วยกันไค
หนึ่งนางแพงสคคถึงแม่ ลาพ่อไปเยี่ยม
มีสะไบและมีคนน้อยกับช่าหมากห้อย กกแขน*
เดินทางไป บุกฆ่าผาดคาคำที่ไทนนอนทนน มี

เทพบุตรเทพธิดาเป็นเพื่อนนอนทุกแห่ง จนไป
ถึงถ้ำแม่ พบกับแม่และพ่อน้ำ รุ่งขึ้นออกไป
หาผลไม้กับพ่อน้ำ เคนไปคไปไกลออกไปจน
พลัดกัน เลยหลงทาง ไม่รู้ที่จะกลับอย่าง
ไร ครันมีคคาลง ถิ่นอนทเคมห้วย รุ่ง
สว่างเดินทางต่อไป หวังจะให้ถึงถ้ำแม่แต่
ไพลไปทางตันนิโครธใหญ่ที่ทะโมนพญาราม
ราชอยู่ แลเห็นปราสาทไคตนไม่นั่น พงไค
ยินเลี้ยงพุคกันกนกกลว เพราะแปลกใจที่มี
ปราสาทกลางป่า จึงเข้าไปแอบอยู่ ขณะนั้น
หมากไม้นิโครธกิ่งตะวันออกหล่นลงมา ก็
เก็บขึ้นชิมดู มีรสหวานอร่อยนัก พอกลิ่น
ตกถึงท้องก็กลายเป็นนางลิง ไคชกไปบน
ไม้นิโครธ ทะโมนพญารามราชไคถึงแพงส
เป็นเมีย ชหนึ่งมีลูกเป็นลิง ให้ชื่อว่าท้าว
หุนละมาน มีฤทธิเดชลวงเทวคามมนุษย์ทั้ง
ชมพูทวีป.

กำเนิดถิกทรพี

กระษัตริย์ ซึ่งไคกถาคิลปศาสตร์ไปบท
หนึ่ง เป็นมนตรัสรรพหลักนั้น ก็เชี่ยวชาญใน
การรบรบกบถอย แต่ไม่สามารถเหาะไค พา
ฝูงกระษัตริย์เป็นอนมาก เทยวตามถนต่าง ๆ
ไปอยู่ถ้ำแห่งหนึ่ง เมื่อมีลูกตัวเมียจึงเลี้ยงไว้

* กระเช้าหมากห้อยต้นแขน

พ. ศ. ๒๔๗๖

พระรามชาดก

ถ้าเป็นลูกตัวผู้ก็ฆ่าเสีย เพราะกลัวว่าโตขึ้น
จะแย่งนางกระบือตน.

นางกระบือทรพี เป็นใหญ่กว่าเมียทั้ง
หลาย เห็นกระบือตัวกระทำให้มากนัก
ก็คิดฆ่า จึงทำอุบายขอเรียนมนตร์กฤดาสรพ-
หลักจนหมด ครั้นท้องแก่ ลอยไปออก
ในถ้ำลึกแห่งหนึ่ง เป็นถ้ำลึก ค่อยเลี้ยงค-
วนอายุสิบ ลูกโตตามถึงพ่อ โตเล่าเรื่องราว
พ่อมีใจหวงแหนเมียและลูกตัวเมียมากนัก ถ้า
ลูกออกเป็นตัวผู้ก็ฆ่าเสียหมด กลัวจะยาก*
ซึ่งลูกเมีย กระบือลูกโกรธพ่อมาก ว่าฆ่า
พี่ชายของตนหมด ก็คิดฆ่าพ่อทดแทน นาง
ทรพีจึงสอนมนตร์สรวพหลัก จะได้หลบหลีก
อันตรายจากพ่อ และให้ฝึกหัดตัวเองให้มี
ความสามารถวิ่งไวเท่าพ่อ คือชนต้นมะขาม
ข้อม ให้หมากหล่นลงมาแล้วแกว่งเขารับมี
ให้หมากทันตกคินก่อน ถ้าหยุดแล้วหมาก
แกว่งเขารับให้กระຈายปลิวไปในอากาศมิให้
ตกลงคินเลย ครั้นลูกมีความแคล่วคล่อง
วิ่งไวคิแล้ว ก็ให้ไปวิ่งรอกยต้นพ่อ เพื่อค-
วนากัน เพราะตัวพ่อสูงลิบสามวา หน้า
ผากกว้างสามวา เขายาวข้างละห้าวา วัด
รอบตัวสิบสี่วา รอบคินกว้างหนึ่งวา อยู่มา

เติบโตขึ้น จนวิ่งรอกยต้นพ่อพอดีกินแล้ว
ก็มีตัวเท่าพ่อ เป็นอันไม่ต้องเกรงกลัวใครอีก
ต่อไป ออกไปเล่นคเณนงอยู่นอกถ้ำ กระบือ
ตัวเมียฝูงใหญ่ของทรพี ซึ่งมีนางทรพีเป็นตัว
นำ เดินผ่านมาทางนั้น แม่พบลูกก็ตกใจ
บอกให้รีบหลบเข้าถ้ำเสีย ลูกคิดว่าสามารถสู้
พ่อได้แล้วจึงออกมา ขอเข้าปกครองฝูงตัว
เมียทั้งพัน ว่าแล้วก็นำฝูงไปทางที่พ่ออยู่
และหยุดในที่ห่าง คเณนว่ากว่าพ่อจะวิ่งมาถึงก็
นาน จึงทำการขบของวกถ้อเชิงนางกระบือยัวพอ.
ฝ่ายพ่อกระบือทรพีเหลือบเห็นดังนั้น ก็
โกรธนัก วิ่งปรือมาแต่ไกล ร้องถามว่ามา
แต่ไหน จึงมาฆ่าลูกซึ่งเมีย ขบของวกถ้อเชิง
เล่นตามชอบใจ ลูกก็บอกว่าตนเป็นลูกของ
ทรพีเอง ขอมาอยู่กับพ่อด้วย ทรพีไม่ฟัง
เสียง ทยานเข้าขวิดจะฆ่าเสียให้ตาย ลูก
ก็รีบไม่ย่อท้อ ชนกันหลายพักหลายทอด
ทรพีหลีกทางขาดตัวกระเด็นออกไป ลูกมิได้
ไล่ฆ่าเพราะยังรักอยู่ว่าเป็นพ่อ ทรพีเจ็บปวดหู
หางและเห็นคเณนงขบข้ำมาก ออกไปหา
อะไรกินเอากำลัง ลูกก็หนีขบข้ำของวกถ้อเชิง
นางกระบือเล่นสนุก พาฝูงไปเที่ยวชมป่า
ทรพีเดินมาพบเข้า ฤทธิโกรธหนามคึกทะยาน

* แย่ง

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

เช้าวันหนึ่ง ทอนันต์ต่างชีวิตต่างเสียวกันอย่างเห็นอาจเมยซากโคก ฝั่งเอารกที่ออกมาด้วย
 ทรหะ ทพพิพลาตทำถุกถุกถุกชีวิตตาย ครั้น ลุกฟาคหัวกระบือลงไป ถึกทรพิแกว่งเขารับ
 แล้วลุกถึกทรพิกำเรียวฤทธิ เทียวทารบเทวคา รกถึกคอยู่ปลายเขาขวา สะบักถึกทั้งหลุก
 ทั่วทุกหนแห่ง เทวคาไม่ยอมเกลือกถึกถึกกับ พร้อมกับกำลงฤทธิเลียมลงไปในน้ำ สอง
 เที่ยรฉานฆ่าพ่อ ถึกบอกให้ไปรบถึกถึกต่อไป ฝั่งช่วยกันประคองอุ้มนางกคทะราชกับลูก
 จนถึงท้าวสังคิพและพลจันทร์ ท้าวสองฝั่ง พัดกระยานไปเมือง ฝั่งการเรียวร้อยแล้ว
 พากันไปรบ นางกคทะราชผู้เป็นเมียท้าวสังคิพ ตั้งชื่อผู้ว่าท้าวชาตะพญา ฝั่งมองว่าถึกหา
 กำลงถึกถึก ถึกไปช่วยรบด้วย เพราะได้ พญา ฝั่งพาไปรบกับถึกทรพิถึกหลายสิบพัก
 เรียวเวทมนตร์มฤทธิเหมือนถึกถึก ถึกหา ฝั่งถึกทรพิว่า รบ ถึก กลาง ถึกไม่มีชนะ ถึกได้
 ไปถึกถึกถึกถึกถึกถึก ถึกมีรูปร่างใหญ่สูงมาก เพราะได้ไม่จน ควรไปรบถึกถึกในถึกถึก ถึก
 ทรงเข้าประหารประจัญบานถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก ถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก
 ถึกถึก ถึกถึกสามคนโผนทะยานเหาะเข้าเอา ถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก
 หอกง้าวแทงเป็นจำละหว่น ถึกทรพิแกว่งเขารับ อาวุธถึกถึกถึก ถึกนางกคทะราชกระ
 ถึกถึกถึกถึกถึกถึก ถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก ถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก
 เป็นชายแฝด นางควาถึกถึกถึกถึก ถึกโดย เรียวเหาะขึ้นไปถึก ท้าวสังคิพปรึถึกถึกถึกถึก
 ถึกถึกไปถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก ถึกทรพิ ถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก
 ว่าจะมารบถึกถึกพามาเมียมาเทียวด้วยยังมีถึกใด จะไปถึกถึกแล้ว ท้าวสังคิพว่าเมียเขาเจ็บปวด
 ถึก ถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก
 ใด ถึกทรพิว่าเมียปวดถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก ถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก
 ไปถึก ถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึกถึก

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

ทั้งสองถึงแม่ซึ่งพาลูกลงมาหาแล้ว นิ่งอยู่
เพียง ประศุ ปราสาท เพราะ เจียมตัวว่าเป็น ลิง
ส่วนลูกกระโดดขึ้นไปนั่งบนคอกพ่อ พญารามราช
รักใคร่เอ็นดูลูกเป็นอันมาก และเรียกนางลิง
แพงสีให้เข้าไปหา นางลิงแพงสีไม่เข้าไปใกล้
ด้วยเห็นว่าไม่คู่ควรกัน ไต่แต่ร้องให้ฟ่าย
นำตาขึ้นไปบนต้นไม้ตามเพศ ต่อมาพญารามราช
บอกให้นางลิงแพงสีอยู่ เลี้ยงลูก ในปราสาท
นั้นก่อน ตนเองจะไปตามนางสีดาที่ลงกา
จึงพร้อมด้วยท้าวพระลักษมณ์ ขึ้นม้ามณิกาย
ออกเดินทางต่อไปถึงห้วยน้อย หยุตพักที่นั่น.

พบ

ท้าวพระลักษมณ์ ลงไปอาบน้ำในห้วยนั้นได้
กลิ่นคาวเหือดไค จึงพบกับพญารามราชว่าเห็น
ห้วยนคมีบ้านเมืองคนมาก พญารามราชให้
น้องไปสืบดู ท้าวพระลักษมณ์เลาะเลียบแคว
ห้วย ขึ้นไป เห็นท้าว พลจันทร นิ่งร้องให้
น้ำตาไหลพราก ๆ เป็นฝนเดือนเก้านองลงไป
ในลำห้วย ขี้ตากองพูนถึงต้นคอ เข้าไปถาม
เรื่องราว ท้าวพลจันทรเล่าให้ฟังแต่ต้น และ
ขอเป็นทพเพื่อใดกลับไปอยู่บ้านเมือง ท้าว
พระลักษมณ์จึงพามาหาพญารามราช กล่าว
ประวัติเหตุให้ทราบตลอด พญารามราชว่า
พยายามไปอยู่บ้านเมืองก่อนเกิด ถ้าท้าวสัง-

คีพมั่งร้ายอย่างไร ก็จงทำล่อให้ออกมารบ
กันที่นี่เราจะช่วย แต่จะให้ไปชิงเอาเมืองนั้น
เป็นการผิดกรรม ท้าวพลจันทรรับคำแนะนำ
แล้วลาไปเมืองกาฬี.

ฝ่ายนางลิงแพงสีคิดถึงพญารามราช ให้
ลูกพาตามไปหา พญารามราชก็ใจหนัก ให้
นางลิงแพงสีกับลูกไปในกระบวนด้วย ม้ามณิ
กายท้วงว่า ถ้าใครๆ โพนทนาว่าพญารามราช
ไต่ นางลิงเป็นเมีย จะน่าละอายมาก ควรไป
เอาหมากไม้ไม้โครกถึงยอดให้นางกินกลับเป็น
คนเสียก่อน พญารามราช ก็ให้ม้ามณิกายไป
เก็บหมากไม้ไม้โครกมาให้ นางลิงแพงสีกิน นาง
กลับร่างเป็นคนตามเดิม มีรูปโฉมสวยงามนัก
ท้าวหุนละมาน เห็นแม่ กลายเป็นคน เพราะกิน
หมากไม้ไม้โครก ก็ยื่นมือไปยัดชิงเอาในปาก
แม่มากินบ้าง แต่ก็คงเป็นลิงอยู่ตามเดิม เพราะ
ยังไม่หมดวิบากกรรม พญารามราชให้ม้ามณิ
กายนิรมิตปราสาทเป็นที่พักอยู่ด้วยกัน.

สังคีพรบกับพลจันทร

ฝ่ายท้าวพลจันทร ถึงเมืองกาฬีแล้ว ก็
ไปยังปราสาทนางคำเพญผู้เป็นเมีย ช้อนตัวอยู่
ที่นั่น พวกท้าวสังคีพมาพบจึงไปบอกนาย ท้าว
สังคีพช่วยด้วยศรัทธาช่วยทะยานไปปราสาท
นางคำเพญ ตรงเข้าพบท้าวพลจันทร ท้าว

พ. ศ. ๒๔๓๖

พระรามชาดก

พลจันทกรกว่าคาบศักร์ขรรค์ชัยของตนผลุลูก
 ขนรบ ท่างรบรุกบุกยื่นพนแทงดูโลกนั้นออกไป
 ถึงชานมนปราสาท โจมพิฆาตผลคขึ้นบนกัน
 และกัน จนลอยลวจากกลบเมฆ ท่างมีฤทธิ์เดช
 อยู่ยงคงกะพันเสมอกัน ตั้งแต่เข้าถึงคำ
 กอครคพิทปล้ำชกถองถึบกระทับ ตกผางลง
 กลางคินทั้งคู้จึงกระเด็นออกจากกัน หยุคขึ้น
 หอยคุมเชิงกันอยู่ ขณะนั้นนาง กคตราชเมียบ
 ท้าวสังคิพตามไปช่วยผัวพอดถึง ก็ตรงเข้า
 เอาคาบศักร์ ขรรค์ชัยคู้มือตนพนท้าวพลจันทร
 ค่างไถ่รูกคลูกคคิ โผนทะยาน ชนกลางทาว
 กอค ปล้ำพิคเหวียง ตกลงมหาสมุทร ทั้ง สอง
 ท้าวสังคิพกระโจนไปช่วยเมีย โจมทะยาน
 แทงพนเป็นพลวน ท่างมิไคถูกขาดเจ็บประ-
 การไร รุกข้างถอยข้างบนท้องฟ้าไปจนถึงเกาะ
 คอนทท้าวพระลักษณพระรามพักอยู่.

เสียดา

นางกคตราช ถูกปลายคาบท้าวพลจันทร
 ที่มลูกคาบคตทั้งสองข้าง ก็เซชนม้วนตก
 ลงแผ่นดินคลานไปพลางคลำไปพลาง ร้องให้
 เสียดันทั้งคองคอง พยคณมะเคอมีหมากสุก
 หล่นลงคินก็หยุคอยู่ทนน ไคอาศัยเก็บหมาก
 ไม่เคอกินเป็นอาหาร.

ต้องศร

ท้าวสังคิพเห็นเช่นนั้น ยิ่งโกรธมากนัค
 โจมเข้าจ้วงพนจนสิ้นแรง แต่ท้าวพลจันทรก็
 ทะยานแทงจนศกกำลัง อาวุธมิไคกล้ากราย
 ผัวหนึ่งทั้งสองฝ่าย ถึงเข้ากอกทขถองถึบ
 กระแทกพร้อมกันพลคตกลงคินแยก ไปคนละ
 ทาง ท้าวสังคิพเที่ยวคันทาเมียในป่า ท้าว
 พลจันทรตรงไปหาพญารามราชค่อว่าทที่ไม่ช่วย
 ตน พญารามราชรับว่าเห็นรบกันแล้ว แต่
 มองครปร่างเหมือนกันทั้งคู้ จะยิงธนคิลป์ชน
 ไปกักถวลูกท้าวพลจันทรเอง ขอให้ท้าวพล-
 จันทรเอาแพรขาวเคียนห้วไวเป็นเครื่องหมาย
 ท้าวพลจันทรทาคงนนั้นแล้วก็เหาะชนลู่กลางทาว
 ร่ายหอกร้ายง้าวแอ่นพอนไปมาอยู่ ท้าวสังคิพ
 เห็นเช่นนั้นก็เคียนห้วควยแพรขาวข้าง รบกัน
 อีก พญารามราชไม่กล้ายิง จนคู้ปรยภัย
 ตกลงคินเอง ท้าวพลจันทรมาค่อว่าอีก พญา
 รามราชให้นั่งผ้าแดงไปรบ ท้าวสังคิพก็นั่ง
 ผ้าแดงข้าง เป็นอันพญารามราชทำอะไรไม่ได้
 ในที่สุดให้ท้าวพลจันทรแค้นคูนแดงทผาเท่า ซึ่ง
 ท้าวสังคิพไม่รู้ทัน ครั้นรบกันใหม่ พญา
 รามราช จึงยิง ธนคิลป์ ตรงไปยังผ้าเท่า ทมิไค
 แค้นคูน ถูกท้าวสังคิพเจ็บปวดสาหัส ก็หมค
 กำลังรบคกถวลลงกลางคินค่อนหน้าพญารามราช

หลวงศรีอมรญาณ

มกร

ท้าวพระลักษณจึงไปจับสนับนครทั้งไว้ กล่าว แก่ตนเลย จะช่วยมิให้ตองตายด้วยธนศิลป์
จะเล่นเข้าดังหัวใจ ท้าวสังคิพโกรธท้าวทั้ง อนัน แต่จะต้องมีแผลเป็นสักเท่าเม็ดสีขาว
สองข้างนัย พุทว่าตนพิศพิพองตนน้องผิดใจก็ เปลือก ท้าวสังคิพไม่ยอมให้ร่างกายตนมี
รบกัณ ธุระอะไรของผู้อื่นที่มาประสม พญา ขาดแผลคมอาวุธแม่แต่น้อย เพื่อรักษารูปโฉม
รามราชว่าเพราะมารบกัณในเขตต์แดนของเรา ของตนที่เลื่องลือว่างดงาม ถ้าคงมีแผลอาวุธ
ท้าวสังคิพว่า “หากยังอยู่แจ้งว่าบ้านเมืองท่าน ให้เสียโฉม ก็ตายเสียดีกว่า พญารามราช
อยู่ในถิ่นเขาจึงมารบเร็วกันคอกกาย ค้นว่า วิงวอนจะทำแผลเป็นนั้นให้แหว่งเท่าเม็ดดองา เท่า
แม่นแผ่นดินแห่งท่านแต่ครั้งนั้น เหตุสันโดษท่าน เส้นผม และแหว่งที่สูกเท่าเส้นผมผ่าเจ็ดเสียง
จึงบ่บอกหลักหมายคุดไว้ ให้เขาอยู่แจ้งนั้นจา ท้าวสังคิพก็ไม่ยอม เมื่อยังต้องมียรอยแผลก็
ค้นว่าเขาหากตายด้วยเหตุอันท่านยิงธนศิลป์ ขอตาย ในที่สุดไม่มีทางผ่อนผันเข้าหากันได้
ไล่เขาสนั้น เมื่อภายหลังหน้าพุน บันธนศิลป์ พญารามราชก็บอกท้าวพระลักษณให้ปล่อยศร
แห่ง บุคคลละผู้ใดผู้หนึ่ง จงฆ่า ดักคั้นแห่งท่าน บินเข้าไปเลียบถึงหัวใจตาย ทวงวิญญาณลอย
เหมือนกังเขา เจ็บปวดเวทนาน่าเดิน” พญา ขึ้นไปหาพระอาทิตย์ผู้พ่อ พระอาทิตย์ก็เอื้อน
รามราชไต่บันท้าวสังคิพขอคกรรรมทำเวร ก็มี รับขวัญท้าวสังคิพเข้าอยู่ในวิมานตน พญา
ใจเกรงกลัวบาปยิ่งนัก จึงอ้อนวอนว่าท้าว รามราชแผลงธนศิลป์ยังเกิดเป็นเมรุทอง ทำ
สังคิพก็ใจบุญรู้หลัก อย่าได้ขอคกรรรมทำเวร ศพท้าวสังคิพสมเกียรติยศผู้ชาติเยสุร.

เข้าดงเสือ

เรียบเรียง โดย ประภาศรี

ประวัติของนายอำพล จะเป็นมาอย่างไร มะเหรงหัวไม่เที่ยวแย่งชิงคำพ่อล้อแม่กันตาม
ก็ตาม แต่เวลานี้คงปรากฏแล้วว่า เขาคง ถนนหนทาง เนื่องด้วยฤทธิเดชออก
มีอันจะกินเพียงออกมอกินมอเท่านั้น ส่วนรูป ในย่านกลางแห่งชนบทน้อยนี้มี โรงเตียม
ร่างของเขานั่นล่ำสันแข็งแรง นัยน์ตาคมเป็น อยู่โรงหนึ่ง ทั้งทำการจำหน่ายอาหารตลอด
มันวาว ผมหยักคกเล็กน้อยแลดูพองาม จนเครื่องคัมต่าง ๆ ทุกชนิด โรงเตียมนี้
กล้ำเนื้อทุก ๆ กล้ำส่อให้เห็นว่าเขาเป็นผู้ที่ มีผู้ชอบพากันมาหย่อนใจมิไต่ว่างเว้นแต่ละ
ออกทนต่อการสับยุกสับขันมาแล้วโดยไม่สะทก ชั่วโมง ทั้งนี้เนื่องจากมีความพอใจในความ
สะท้าน เขาอาจสามารถต่อสู้คนได้ไม่น้อย งามของนางสาวสมศรี ผู้ซึ่งเป็นหลานสุด
กว่า ๕-๖ คน แต่เหตุใดในหนอ เขาจึง สวาทซาตใจของเจ้าของโรงเตียม เป็นผู้
ไม่หาการงานทำเสียบ้าง ถือเอาการเที่ยว ปฏิบัติ เจ้าของโรงเตียมนี้มีนามว่า นายสมบุญ
ชุกคังวิก ขาจารเคษอาหารเขามาเลี้ยงท้องไป อายุย่างเข้าในซีกมัธยมวัย รูปร่างอ้วนตุ้ตะ
ชั่ววันหนึ่ง ๆ เป็นความสุขฉนั้นเห็นคไฉนหรือ มีนิสัยเป็นคนทีเรียกว่า เท่าไรเท่ากัน ไม่
ลำดับนี้ นายอำพลผู้ไริญาติชาตนิวาสนสถาน ยอมให้ใครมาเหยียบขมุกเล่นง่าย ๆ เหมือน
กำลังโคจรมาตามถนน จนบรรลุถึงชนบท กัน แต่บัดนี้ อวัยะระทุก ๆ ส่วนของแกไม่ยอม
ยอม ๆ แห่งหนึ่ง ซึ่งการศึกษามีเคยได้แผ่ ให้แกทรงอำนาจไว้ได้ โดยความชราเข้า
ไพศาลเข้ามาปกครองในชนบทนี้เสียเลย ทำ เหยียบย่างมาตัดรอนกำลังเสียทุก ๆ วันคนที่
ให้ความโง่เขลาเข้าครอบงำเป็นสมบัติของชน ล่วงไป แต่หัวใจของแกหายอมที่จะแกไป
ชาวพนเมืองเสียอย่างไมพินตัว ดังนั้นจึงเกิด ตามอายุกาลของแกไม่ พวกที่เข้ามาหย่อน
มีการทจจริตมิฉาชีพ ทำการแผ่อำนาจราช ใจในโรงเตียมนี้ โดยมากเป็นพวกหนุ่มคนอง
คักค้อย่างทารุณร้ายกาจ ขางพวกก็เกก- ไร่การศึกษา แต่ที่เป็นพวกเกกมะเหรง

ประกาศ

มกร

เลขที่ ๕๐ เปอรุเซ็นต์ ดังนั้นไม่จำเป็นจะ
 ต้องกล่าวว่า เหตุวิาทบาตลงจะไม่เกิดมีขึ้น
 ในโรงเตี๊ยมนี้แต่ละวัน เว้นเสียแต่จะถึงแก่
 ชีวิตหรือไม่เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าโรงเตี๊ยม
 นกคอสองเวยนมวดยหมัก หรือสนามฝึกหัด
 แห่งความชำนาญในการยิงปืน โดยไม่มี
 ใครสามารถจะยื่นมือเข้ามาห้ามปรามได้ คน
 โต ซึ่งในทันทีไม่หมายความว่า ผู้ที่มีรูปร่าง
 ใหญ่โตฝึกเพศมนุษย์ หมายความว่า
 นักเลงโตหัวไม้ ถืออำนาจว่าตนไม่กลัวใคร
 เป็นนักเลงเกกมะเหรกนั่นเอง สำหรับใน
 ชนบทนั้นขบ่าเป็นเตี้ย ก็มีอยู่แต่คนเลยมคน
 เตี้ยเท่านั้น เอ่ยชื่อนายเลยมขึ้นทีใด ชาว
 ชนบทนั้นเป็นต้องกลัวอย่างร้ายกาจ เพราะเขา
 เป็นผู้ที่ทารุณร้ายกาจกว่าบรรดานักเลงด้วย
 กันอย่างตระหด ตามเวลาซึ่งกล่าวนั้นนายเลยม
 ได้เข้าไปในโรงเตี๊ยม ชักชวนเพื่อน ๔-๕
 คนนั่งลงยิบไต้ พรางเรียกสุราเข้ามา ค้าง
 ที่ชวนกันดื่ม พรางคุยกันอย่างเป็นผู้ที่มี
 กำนันโต มีข้าแกลกออกซอกก็เข้าไปรวมอยู่ใน
 ทรวงหมกขวก แต่น้ำซุซัพเพียงขวกเดียว
 เท่านั้นหาเพียงพอแก่ความกระหายของเขา
 ไม่ เขาจึงเรียกมาอีกตามความต้องการ
 นางสาวสมศรี ยืนลงเลใจเห็นท่าจะไม่เป็น

การ เพราะนายเลยมเมาจึงเข้าไปควรวโค
 ควรวนั้นเป็นทองเกิดเรื่องเดือดร้อนขึ้นเสมอ
 แต่ความกลัวอำนาจอันกึกกระของเข่า เจ้า
 หล่อนจึงจำเป็นจำใจต้องนำสุรามาให้เขาตาม
 ความปรารถนา บริษัทเขาต่างกลังมือค้ม
 กันอีกคนละกร้อสองกร้อ จนก็กรักแล้ว
 ก็ส่งเสียงเอะอะเอ็ดตะโรไปตามอำนาจที่ไม่เกรง
 กลัวใคร ส่วนนายเลยมโวแต่ปากแล้วยัง
 ไม่พอใจ แถมยังเอาเบรานิงคขึ้นมายิงขึ้น
 ไปบนหลังคาเพื่อสนับสนุนความศักดิ์สิทธิ์ของ
 เขา บรรดาผู้ที่มาหย่อนใจพากันขวัญหนีดิ
 ฝ่อไปตามกัน นางสาวสมศรีเห็นว่าจะมีเหตุ
 เกิดขึ้นอีก จึงตรงเข้าไปขอความ
 กรณาค่อนนายเลยม มิให้ใช้ปืนยิงเล่นโดย
 เป็นการหวาดเสียวต่อผู้ที่มาหาความสงบสุข
 เจ้าหล่อนกล่าวด้วยความอ่อนหวาน และยำ
 เกรง นายเลยมก็หาได้โต้ตอบประการใดไม่
 รีบเก็บเอาปืนบรรจุลงในกระเป๋ แล้วจับข้อมือ
 นางสาวสมศรีไว้พรางกล่าวว่า
 “เพื่อเห็นแก่หล่อน ฉันขอรับรองว่าต่อไป
 นี้จะไม่เกิดเหตุอะไรเกิดขึ้นอีกเลย แต่หล่อน
 บำเหน็จให้ฉันบ้าง พอคำพูดของเขาจบลง
 จมูกอันเอะอะของเขา ก็กลืนลงสู่ธรณาวล
 จากพวงแก้มของเจ้าหล่อนเสียฟอดใหญ่ โดย

พ.ศ. ๒๔๓๖

เข้าดงเสือ

ที่เจ้าหล่อนหาที่รู้ตัวไม่ อา, เจ้าหล่อน
ถูกลักขโมยหน้าอาหารค่านิลเช่นนั้น แน่ละ เจ้า
หล่อนจะไม่ได้รับความอายแทบว่าร่างของเจ้า
หล่อนจะละลายไปเฉียวหรือ ความอายทำ
ให้เจ้าหล่อนหมดความกลัวเกรงในอำนาจราช
ศักดิ์ของเขาทั้งหมด เจ้าหล่อนจึงตบหน้า
นายเลี่ยมเข้าให้ผาคหนึ่ง และยังซ้ำกล่าว
คำพรูสวาทอนเป็นเครื่องแสดงหูกของนายเลี่ยม
อีกอย่างแสนแค้น การกระทำของนางสาว
สมัครทั้งนี้เท่ากับเอาไม้ไปเหยยเสีย ซึ่งกำลัง
หลับ ผลทไทรยักคิยถูกมือของนายเลี่ยมอื่น
แสนระคายคิงเอาร่างของเจ้าหล่อนเข้าไปกยด
กะซิบไว้ในวงแขน พยายามไล่จะขยเสีย
ให้สาสมแก่ความบังอาจของเจ้าหล่อนให้จงได้
เจ้าหล่อนมีวิที่จะทำประการใด ได้แต่คิน
รนเพื่อหาความอิสระ ปากก็ร้องขอความ
ช่วยเหลือต่อบรรดาผู้ที่อยู่ในนั้น แต่การกระ
ทำของนายเลี่ยมทั้งนี้ เจ้าหล่อนหาได้รับ
ความช่วยเหลือจากผู้ใดไม่ ท่างพากันเกรง
กลัวอำนาจหาอาภักดิ์เฉยหน้าต่อเสียเลี่ยม
ไม่ เจ้าหล่อนก็ไต่แต่พยายามคิน คินจน
สุดแรงเกิด ความอายกระทำให้เจ้าหล่อน
มีมานะรวมกำลังเหวี่ยงตัวสลัดหลุดออกจาก
วงแขนของนายเลี่ยม วิ่งออกมาข้างนอก

พลางร้องขอความช่วยเหลือจากผู้ใดสักผู้ไป
มาอย่างน่าสมเพช แต่มีทันไรนายเลี่ยมก็
วิ่งตามคิยออกมาข้างนอกอีก ความแปลก
ประหลาดจึงเกิดขึ้นอีกในค่ำคืนนี้ ลำคิน
นายอำพลผู้ซึ่งยากันคิยมาตามทางไกลจะถึง
นำโรงเตี๊ยม จึงประสพเหตุอันไม่น่าจะพึงนิง
ดูกายให้เสียมารยาทของลูกผู้ชาย เขาจึง
ตรงเข้าทำการระงับเหตุ

“ข้าก่อนซีเพื่อน อย่ารังแกผู้หญิงชื่อนี้”

คำพูดของนายอำพลแน่นแฟ้นอย่างเอางานเขา
การ กระทำให้นายเลี่ยมสะคิงและเมยหน้า
ขึ้นมองผู้ซึ่งเป็นเจ้าของเสีย เห็นบุคคล
ผู้ซึ่งบังอาจมาขัดขวางทางดำเนินของเขา กำ
ลังปรเข้ามาโดยไม่เกรงเขาผู้ซึ่งกำมหาอำ
นางไว้ในกำขึ้น เขาจึงปล่อยร่างนางสาว
สมัคร ผละออกคุมเชิงคู่ปรบักษอย่างเขม้น
ชะมิก “เองเป็นใคร กงการอะไรของเอง
ถอยออกไป ไม่งั้น ฮึม.....”

“เองจะทำไมข้า” พอลาคำตอบ

นายอำพลก็ถูกประเคนลงด้วยหมัดอย่างเต็ม
รัก แทนที่นายอำพลจะยอมหย่อนแต่มีให้
ง่าย ๆ นั้น กลับโคคเข้าลึกหมัดเริ่มรุก
อย่างรวดเร็ว ผาค! ผาค!! ผาค!!! ทำ
ให้นายเลี่ยมยังตัวแทบไม่ทัน แต่นายเลี่ยม

ประภาศร

มกร

ก็หายอมจะให้ใครมาขยลายเสื้อของเขาซึ่ง
เป็นเจ้าของถิ่นไม่ ทั้งรูปร่างก็ใหญ่โตมีนิสัย
อดทนต่อความแกล้งแหยงประจําสันดาน แม้
จะถูกตอยล้มลงหลายครั้งก็ยังลุกขึ้นต่อสู้ด้วย
ความทรหด แต่ฤทธิ์แอลกอฮอล์แก่มากเกินไป
จึงกระทำให้ นายเลี่ยมเสียวอากาศว่างไปเรื่อยๆ
จนตัวหม่น นายอำพลจึงบนหมดยกเขาตรึง
ปากครึ่งจุมครึ่งทำให้ นายเลี่ยมตกลงกากลาง
ลงไปนอนวัดความยาวอยู่ข้างถนน นายอำพล
หายอมให้เวลาเปล่าไปโดยไร้ประโยชน์ความ
ไวเร็วทันใจคิด เขากระโดดเข้าคร่อมแต่
เสียวหลัก ถูกนายเลี่ยมยกเท้าชนถีบเขา
ท้องน้อย จึงกลายเช่นมวยปล้ำกันอย่างไม
ลดละ ต่างฝ่ายต่างร้องไวกำถิงกัน ผลัก
กันรุกผลักกันรับ ส่วนนางสาวสมศรีได้ยง
มายืนอยู่ข้างนายสมบุญเจ้าของโรงเตี๊ยม รั
ลึกใจหายใจคว่า ในเมื่อนายเลี่ยมเป็นต่อชน
คร่อมนายอำพลอยู่ แม้เจ้าหล่อนจะไม่รู้จัก
หน้าคําทานายอำพลมาแต่ก่อนอย่างก็ตาม แต่
ดูเหมือนความลำเอียงในใจของเจ้าหล่อนค่อนข้าง
จะเหไปทางชายผู้แปลกหน้า กล่าวคือ
เจ้าหล่อนยม ยมในเมื่อนายอำพลบิดตัวคว่า
ขอมอทั้งสองของนายเลี่ยม ไวแน่นแล้วยกเท้า
ถีบท้องเหวี่ยงทวนายเลี่ยม ตกลงกาทะเเมน

กลับหลังลงไปนอนคืนอีก ๆ อยู่โดยอาการทุ
 ไม่อยากจะลุกขึ้นมาต่อสู้กับ ต่าง ขอบข้า
 ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ส่วนนายอำพลลงไปนั่ง
 หอบอยู่ที่ด้วยอาการอีกโรย นางสาวสมศรี
 รู้สึกปลื้ม ปลื้มอย่างพูดไม่ออก เจ้าหล่อน
 ยินดี พิศกตวงหน้าของ ชายแปลกหน้า ด้วย
 สายตาเจือไปด้วยความสังสาร ส่วนนายสม-
 มบุญนั้นมีอาการจิตใจเป็นล้นพ้น ถึงกับเข้าไป
 ประคองนายอำพล ถ้ามองอาการเจ็บปวดและ
 กล่าวคำขอบคุณที่อุทิศสำหรับผาอันตรายช่วยของ
 กันหลานของแก ส่วนนางสาวสมศรียืนนั่ง
 อยู่ในอาการเข้าสู่วังค์ สายตาเจ้าหล่อนเพ่ง
 จ้องอยู่ที่ดวงหน้าของนายอำพล จนนาย สมบุญ
 เรียกให้เขานำมาให้ นายอำพลรับประทาน เจ้า
 หล่อนจึงคนสทริบวิ่งไปด้วยความขวยใจ แล้ว
 วินน้ำเย็นปนยาจักรทิพย์มาส่งให้นายอำพล
 พร่อมกับกล่าวขนอย่างอ่อนหวานว่า

“เห็นจะเหนื่อยมากนะคะ เชิญคุณน้า
 ยาจกรทิพย์เสียดลักหน้อยซักะ จะได้ค่อยช่น
 ใจบ้างคะ” กระแสเสียงอันเย็นฉ่ำไถ่เล่น
 เข้าสู่โสตประสาทของชายหนุ่ม ทำให้
 นายอำพลเงยหน้าขึ้นประสานสายตากับเจ้า-
 หล่อน เจ้าหล่อนรีบก้มหลบสายตาคด้วย

ความอาย

พ.ศ. ๒๔๗๖

เข้าดงเสือ

“ โฉมเอ๋ยโฉมเฉลา นงเยาว์วัยวอน
เส่นหา กามเทพแฝงศรขบยา ต้องอร่า
เรียมไหม้คังไฟกลบ ยามแรกพเห็นอนงค์
นาง พะหมื่นกวางต้องศรแทบสาญญ์ ยิ่ง
พิศยิ่งพิณฉวีพรรณ เลอสรรรูปเรียมเอี่ยม
อุไร” นี่เป็นข้อคำที่นายอำพลรำพึงคิดอยู่
ในใจ ความซาบซ่านด้วยพิศรัยทำให้ลืม
ความเจ็บปวดที่ไทรยเมือสักครู่ผ่านพ้นไปแล้ว
จนหมดสิ้น

“จ๊ะ จ๊ะ ฉันค่อยหายเหนื่อยแล้วจ๊ะ”
นายอำพลกล่าวเมื่อไต่คืบนำหมกไปแล้วครึ่ง
แก้ว

“ดิฉัน รู้สึกขบใจเธอมากจริง ๆ ค่ะ
เชิญเข้าไปนั่งพักข้างในก่อนเถิดค่ะ” เจ้า
หล่อน กล่าวพลาง ออกเดินนำหน้าเข้าไป ใน
โรงเตี๊ยม ส่วนนายสมบุญจึงสั่งให้นายผิงซึ่ง
อยู่บ้านเดียวกันกับนายเลี่ยมพานายเลี่ยมไป

“ประธานโทษเถอะค่ะ ถ้าเธอไม่รังเกียจ
เพื่อความรู้จักกันต่อไป ดิฉันขอทราบนาม
ของเธอบ้างได้ไหมคะ?” สมศรีกล่าวขึ้น
ก่อนเมื่อไต่พากันนั่งลงเรียบร้อยแล้ว

“ฉันชื่ออำพลจ๊ะ” นายอำพลตอบเรียบ ๆ

“แหม ถ้าดิฉันไม่ได้เธอมาช่วยทันทั่ว
ที่แล้ว ดิฉันเห็นจะได้รับความอับอายมากค่ะ”

“ทำไม ในร้านไม่มีใครที่จะช่วยเธอบ้าง
เลยหรือจ๊ะ” อำพลกล่าวขำขัน

“ก็เจ้าเลี่ยม มันเป็นเสือ ในย่านนั้นคะ
ใคร ๆ ก็ต้องเกรงอำนาจมัน ใครจะมากล้า
ช่วยค่ะ”

“ว่าแต่เธอนะ มาจากไหนจึงไม่รู้จักเสือ
เลี่ยม และช่วยหลานสาวฉันไว้ได้ทันทั่วทั้งที่”
นาย สมบุญ กล่าวสอดขึ้น

“ผมซัดเซพเนจรมาด้วยความซัดสนครับ
ผมเป็นคนยากจน แม้แต่บ้านช่องก็ไม่มีจะอยู่
เป็นหลักแหล่ง งานการก็หาทำไม่ได้ โดย
ผมสิ้นญาติขาดมิตร” อำพลกล่าวพลาง
หยุดถอนหายใจยาวด้วยความเศร้าใจ

“วู๊ เธอพูดแปลกไม่น่าเชื่อค่ะ คุณริยา
ท่าทางเธอไม่บอกว่าเป็นคนจนเลยนี่คะ” เจ้า
หล่อนออกความเห็น

“ความจริงแต่ก่อนผมก็ไม่จนดอกครับ
แต่เดี๋ยวนี้แม้แต่เศษอาหารจะรับประธานเข้า
ก็หาไม่ได้ครับ”

“เรื่องมันเป็นอย่างไรกันพ่ออำพล จง
เล่าให้ฉันฟังเถิด” นาย สมบุญ ถามขึ้นด้วย
ความสงสัย

“ไม่สู้จะเหมาะนักดอกครับ มันเป็น
ความอัปยศของผมทั้งนั้น” นายอำพลพูดเชิง

ประกาศ

มกร

ขอตัว

“เขาเดอะน่า อย่าคิดวิ่งเกียจอะไรเลย คิดเสียว่าเป็นคนกันเอง เพื่อบางทีฉันมีโอกาส ช่วยเหลือได้ก็จะไปช่วยไปตามทาง” นาย สมบุญกล่าวคำ

“ไม่ใช่คอกกระบี่ คือเรื่องมันเป็นอย่างนี้” นาย อำพล พกแล้วหยดถอนใจระลึกถึงความ หลงอยู่ครู่หนึ่งแล้วจึงเริ่มบรรยาย

“ครั้งหนึ่ง ผมได้รับมรดกจากผู้ปกครอง ผมมีฐานะเหยียบย่างชั้นเศรษฐี บันใด คุกหาสนั่นอันโอฬารแทบว่าจะไม่ว่างแขกเหรื่อ ที่มาเยี่ยมเยียนเลียเลียสักชั่วโมงเดียว โดย เหตุที่ผมยังเฝ้าความคิดอันแก่การเป็นผู้ใหญ่ ชอบคบเพื่อนเป็นนักเลงไม่เลือกหน้า อยาย - มุขจึงได้เข้าครอบงำอยู่ในวงกลมของผมเสีย จนฉันนึกถึงความชั่วคิมจน แท้ฉันแหละครับ การริเริ่มนักเลงแม้จะแปดเหลียมแปดคมก็ยัง เอาตัวรอดไต่ยาก ดังนั้นผมผู้ริเริ่มด้วยความ กระบอง จึงต้องเป็นฝ่ายได้รับความปราชัย ทุกครั้งที่เล่น ทرفยอนมั่งคั่งก็พลันลดน้อย ลง น้อยลงเป็นลำดับทุก ๆ วัน จนที่สุด เสาร์วันก็ไม่มีอะไรคิดกิน จะหันหน้าไปพึ่งเพื่อน ฝูงคนใดที่เคยได้ช่วยเหลืออุปการะมา ก็หา มีใครจะเหลียวแลเลยสักคนเดียว ดังนั้นผม

จึงต้องปราศจากที่พำนักอาศัย เทียบระเห ไร้ร้อนถือเอาการฝึกวิชาจารย์ชีวิตมาวันหนึ่งๆ จนบรรลุดังวาระอันที่ผมได้มาอยู่ในที่นี้แหละ ครับ” นายอำพลหยุดกลืนน้ำลายด้วยความ เศร้าใจ

“อ้อ! น้าอนาณะพ่ออำพล แต่ก็ไม่ ควรเสียใจให้มากมาย” นายสมบุญ ออก ความเห็น

“เชิญรับประทานอาหารเดะจะ” นี่เป็น เสียงของแม่สายแม่ครัวร้องเชิญให้รับประทาน อาหารเมื่อแกได้จัดทำไว้เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น นายอำพลจึงได้ถูกเชิญเข้าร่วมโต๊ะด้วยอีกคน หนึ่ง ระหว่างรับประทานอาหารนั้น นาย สมบุญเฝ้าซักถามชวนพูดโน่นคุณนี้มีเหตุปาก ทำให้นายอำพลรู้สึกรำคาญใจ แต่ความเกรง ว่าจะเสียมารยาทก็ตอบพะยักพะเยิกไปพอเป็น พินิจ ส่วนมือก็มิยอมให้เสียเวลาเปล่า ทำ หน้าที่ยิบอาหารส่งลงบรรจุกะเพาะเรื่อยไป ด้วยความหิวกระหาย ถ้าหากนายอำพลจะ เงยหน้าขณนางสาวสมศรี ซึ่งนั่งอยู่ตรงข้าม ก็จะได้เห็นเจ้าหล่อนซ่อนอมยิ้มอยู่ในหน้าด้วย อาการขบขัน ครั้นการรับประทานอาหารสุด สิ้นลง ต่างก็ลุกไปนั่งคุยกันยังห้องนอก

“นั่นแน่ นายอำพล จะระเหไร้ร้อนไปทำไม

พ. ศ. ๒๔๗๖

เขาดังเลื้อย

อยู่ช่วยฉันทำกิจการค้าขายอยู่ที่นี่เถอะ ฉันจะให้เงินเดือน ๆ ละ ๒๐ บาท และกินอยู่หลับนอนอยู่กับฉัน อย่าเที่ยวไปให้ลำบากอีกเลย” นายสมบุญพูดขึ้นเมื่อใดหทัยขบขรจนขลุ่ย

“เป็นพระเดชพระคุณที่สุดครับ” นายอำพลยกมือชนทวมศีรษะตอบด้วยความเคารพ

จำเนียรกาลแต่่นั้นมา นายอำพลก็ถึงสถิตอยู่ในโรงเตี๊ยม ค่อยได้รับความสุขขึ้น ด้วยความเอื้อเฟื้อของนายสมบุญสืบมา ส่วนกิจการในร้าน นายอำพลก็เอาใจใส่ดูแล โดยความรอบคอบ ผู้ที่จะมาหย่อนใจในร้าน นายอำพลก็ปฏิบัติรับรองด้วยความอารี เป็นที่ถูกใจของบรรดาผู้ที่มารับประทานอาหาร จึงกระทำให้อาหารของโรงเตี๊ยมเจริญขึ้นเป็นลำดับ เหตุการณ์ที่เคยเอะอะตึงตึงดังซึ่งเป็นมาแต่ก่อน ก็เรียบร้อยลงปลิดทิ้ง แม้จะมีพวกขเมาอยู่บ้าง ก็ไม่เอะอะตึงตึงที่เคยมาแล้ว โดยขาดนายเลี่ยมและพวกพ้อง ส่วนนางสาวสมศรีกับนายอำพล ก็ค่อยมีโอกาสนัดกันสนทนาปราศรัยกันเสมอ โดยนายสมบุญมิได้ขัดขวางแต่อย่างใด แม้แต่จะเห็นหนุ่มสาวพวกนี้ แยกไม่อยากจะเอาใจใส่ ทำไม่รู้ไม่เห็นหลีกเลียงไป แต่ความเจียมตัวหรือความมกน้อยของนายอำพลนั่นเอง การสนทนาระหว่าง

หญิงสาวชายหนุ่มจึงออกจะกร่อยไปสักหน่อย วันหนึ่งซึ่งเป็นวันที่เหตุการณ์ได้บังเกิดขึ้น แก้วนายเลี่ยมผ่านพ้นไปแล้ว ๗ วัน ร่างกายที่บอบช้ำ ก็ได้รับความรักษาพยาบาลจากพวกเพื่อนและลูกน้องจนหายเป็นปกติ ลำดับนี้ นายเลี่ยมผู้ซึ่ง เป็นประมุขแห่งพาลชน กำลังประชุมพวกพ้องพิจารณาจะกำจัดนายอำพลผู้ซึ่งเข้ามาเป็นก้างขวางคอให้ออกไปเสียนอกทาง โดยใช้วิธีลอบทำร้าย

“ใครจะเป็นผู้ไปลงมือในเรื่องนี้ไต่บ้าง?”

นายเลี่ยมกล่าวถามแก่คณะด้วยอาการเคียดแค้น ทันใดนั้น ชายผู้ซึ่งมีรูปร่างลำสัน หนวดคก ลูกขนย่น ชก มีคชาของ ออกปากลงกลางโต๊ะเป็นอาณัติสัญญา พลางกล่าวว่า

“อายเรื่องพรรคินไม่เห็นจะต้องจำเป็น เกิดครั้นเท่าไรเลยพี่เลี่ยม ฉันจะจัดการกับมันเอง ไม่เห็นจะต้องรอนถึงพี่น้องทั้งหลายเลย ให้ทำหัตถ์คอกี อย่าเอามันไว้หนักแผ่นดินต่อไปเลย” ชายหนวดคกพูดพลาง สบถพลาง

“มันไม่ใช่ขี้ไก่เนาะนา” นายเลี่ยมกล่าวเชิงเตือนสติ “แต่เขาเถอะ เมื่อเองจะไปก็แล้ว แต่ต้องระวังให้มาก จะทำอะไร ต้องทำให้สนิทหน่อยนา” นายมันมีตอบ

ว่าอะไร ชกมีคชาของ ออกจากโต๊ะแล้วก็เดิน

ประกาศรี

มกร

ออกจากที่ประชุม เดินฝ่าความมืดไป

กษณะนี้ นายสมบุญกับหลานสาว พร้อม
ด้วยนายอำพล กำลังนั่งคุยกันกลางห้องโถง
เนื่องด้วยกิจการในโรงเตี๊ยมได้เจริญขึ้น เป็น
ลำดับ

“ต่อไปจะคิดขยายโรงเตี๊ยมนี้ให้ใหญ่โต
เท่ากัษัตริยาการในพระนคร จะได้มีเงินไป
ฝากแบงก์ให้มาก ๆ” นายสมบุญพูดขึ้นด้วย
ความคิดจะสร้างวิมานบนอากาศ กระทำให้
นายอำพลกับนางสาวสมศรีหัวเราะด้วยความ
ขบขัน นายสมบุญก็คุยอย่างสนุกสนานไป
ตามความคิดของแก จนนาฬิกาบอกเป็น ที่

เคลือบด้วยสนิมและหยักไย่แทบมองไม่เห็นเข็ม
๑๑ ครั้ง ต่างคนจึงต่างกลับเข้าห้อง
นอน คิณนี้เป็นคนที่อากาศเย็นจัด นายอำพล
มาถึงห้องแล้วก็นั่งลงคุยหรือหลับหลับไปอีกหนึ่ง

มวน ลมหนาวก็พัดจกจนกิ่งไม้โยนไปโยน
มา เพิ่มความหนาวให้ชายโสดหนาวใจยิ่ง
ขึ้น นายอำพล จึงเอื้อมมือออกไปถึงบาน

หน้าต่าง เพื่อบรรเทาความหนาว สายตา
ก็ทอดข้ามพ้นธรณีหน้าต่างออกไป ช้างนอก
เห็นภาพคนกำลังทำอะไร ๆ เป็นภาพที่กำลัง
เคลื่อนไหวเข้ามาข้างประตูโรงเตี๊ยม เขารับเปิด
บานหน้าต่างลงโดยเร็ว โดยมีใจเฝ้าใจใส่

ต่อสิ่งนั้น จะเป็นเพราะความกลัวหรือเหตุใด
ก็ตาม เขาขึ้นเตียงได้ ก็ชักผ้าห่มขึ้นคลุม
โปงนอนอย่างไม่มีฝันถึงสิ่งใดหมด ๑๐ นาที
ล่วงแล้ว เสียงพ่นกระดานลั่นเหมือนกบผไท

คนเดินเขย่งควายปลายเท้าอย่างเงียบกริบ ด้วย
ความระมัดระวัง เสียงตรงมายังห้องนอน
นายอำพล ครู่หนึ่ง ประตูห้องนายอำพลก็
เปิดออก ภาพที่กำลังทำอะไร ๆ อยู่ในความมืด
ก็ตรงเข้ามา มือขวาถือไม้ค้ำขาของ มือซ้าย

ถือไฟเคียวทาง พลังฉายแสงไปรอบ ๆ ห้อง
ดูประหนึ่งว่าเป็นผู้ได้รับอนุญาตจากผู้ซึ่งเป็น
เจ้าของ อย่าง ลึกลับซาด ด้วย ประการ ทั้งปวง
ภาพนั้นเดินตรงมาอย่างองอาจ มีซากหัก

ไฟสว่าง พลันภาพก็ปรากฏว่านายอำพล
ยืนยืมเขาระอยู่เบื้องหลัง นายมันตะคอง เหลียว
มาพบ นายอำพล ก็ชะงักด้วยความประหลาด
และพิศวง

“อา! นี่มันอย่างไรกันนี้หว่า?” นายมัน
ร้อง ออกมาอย่างเคียดแค้น

“ก็อะไรเสียอีกล่ะ! เองมันแทงเอา
หมอนข้างของข้าซาดไปนะซี” นายอำพล

พ.ศ. ๒๔๗๖

เข้าคองเลื่อ

ทอຍทวຍใจเย็น

“เองเข้าใจเล่นกล” นายมันพูดพลาง
ส่ายมือ “เองนี้กว่าปลอกลัยแล้วหรือ?”

“แน่นอนเชียว!” นายอำพลตอบอย่าง
หนักแน่น

“คุณก่อนซี!” นายมันพูดแล้วก็เงยมือ
ซ้ายของอันคมกริบชูร่อน พลางโถมเข้าวังแหง
พอลลายมีก้อนขาววาว คววลงมาจะถึงหน้าอก
นายอำพลก็หลบได้ทันควัน พร้อมกับสวนหมัด
เข้าไปถูกหน้านายมัน อย่างเต็มรัก การต่อสู้
ทวิต่อทวิโดยฝ่ายหนึ่งใช้เหล็กมีคม และอีก
ฝ่ายหนึ่งใช้อาวุธหนัก คุณออกจะเป็นการไม่
สู้เหมาะสักหน่อย แต่ก็ไม่มีใครรู้ว่าผู้ใดจะ
เป็นฝ่ายใดเปรียบหรือเสียเปรียบ ต่างฝ่าย
ก็เฝ้าผลตอบแทนกันทั้งสองฝ่าย ต่างมี
โลหิตหยาดลงไปตามตัวเป็นทาง ๆ เสียง
ตึงตึงโครมคราม ซึ่งไม่มีเวลาสร้าง โดยคู่
ปฏิบัติต่างหาญราญรุก ทำให้นายสมบุญ
กับนางสาวสมศรี ตื่นจากอาการหลับริบว้างตรง
มายังเสียงนั้นทันที ความสยดสยองในเมื่อ
มาประสบเหตุเข้าโดยไม่ได้นึกฝันเช่นนั้น ทำ
ให้เจ้าหล่อนใจเต้น ออกสั่นขวัญแขวน มีสามารถ
ที่จะระวังได้ทวยสถานใด การต่อสู้ด้วยแรง
ชายฉกรรจ์ เป็นการต่อสู้กันอย่างสงวนชีวิต

ต่างมุ่งหวังตั้งใจชิงธงแห่งความมีชัยไว้ในกำ
มือ นายอำพลใช้มือขวาจับข้อมือนายมันที่
ถือมีดซ้ายของบิก บิกจนนายมันเจ็บเหลือที่จะ
ทน ถึงกับต้องปล่อยอาวุธสำคัญให้ร่วงลง
กับพื้น พอนายมันจะหมุนตัวกลับ หมัดอัน
แข็งประคุดก่อนไม้ของ นายอำพล ก็พุ่งตรงไป
ยังตาขวาของนายมัน เลี่ยงฉาด ทำให้ร่าง
ของนายมันคลั่งกลางไปนอนนัยดาวอย่างราย
คาบ พอลุกขึ้นได้ แทนที่จะตรงเข้าประสาน
หมัดกับนายอำพล เขากลับพุ่งตัวกระโจนแผ้ว
ออกทางหน้าต่าง ปล่อยเกียรติสือหือเหยียด
หายไ้จากเขตต์บริเวณโรงเตี๊ยมโดยรวดเร็ว
หลังจากนายอำพลได้เสร็จจากการปราบศัตรู
แล้ว นายสมบุญจึงตรงเข้ามาถามเหตุการณ์
ที่เกิดขึ้นทวยความกรุณา ส่วนนางสาวสมศรี
ก็รีบหน้าทีเป็นนางพยาบาล ช่วยชำระล้าง บาด
แผลที่ถูกปลายมีดซ้ายของเฉียวเอาทแซนซ้าย
แล้วช่วยพันแผลให้เสร็จเรียบร้อยจนนายอำพล
นอนเป็นปกติแล้ว จึงต่างกลับไปห้องนอน

กล่าวถึงนายมัน เมื่อได้รู้รสหมัดของนาย
อำพลไปแล้ว ก็เดินคอตก กลับไปยังช่อง ทวีย
อาการหวั่นเสียว ที่ทำการไม่สมความคิด
“ไม่ไหวจริงพี่เลยม มันมีฝีมือมวยหมัด
พร้อมทั้งกำลังวังชา ฉันทบจะเอาตัวไม่รอด”

ประกาศ

มกร

นายมนตร์ตรงเข้ารายงานผู้ซึ่งเป็นหัวหน้า พลา
นั่งลงสำหน้าด้วยความเหนื่อยอ่อน นาย
เลี่ยมแลเยี่ยม ยิ้มอย่างแทบจะกินเลือดเนื้อ
นายมนตร์ด้วยความแค้น

“มึงก็แค่เก่งกว่าหมาเท่านั้น” นาย
เลี่ยม ล้าปากออกมาด้วยความโกรธ “การ
เล็กน้อยเท่านั้น ยังใช้มึงไม่ได้เรื่อง ประเดี๋ยว
พ่อ——ฮัม!” นายเลี่ยมคำราม พลาช
ก่าบ่นเข้าไปตรงหน้านายมนตร์ ประหนึ่งว่าจะตี
หน้านายมนตร์เสียสักฉาด ทำให้นายมนตร์ดวง
ประศุกุ้งเค็ม

“มึงต้องจำไว้ว่า ครึ่งนี้ชายกโทษให้เอง
แต่เองจะต้องไปทำการแก้ตัวใหม่ พรุ่งนี้เช้า
นั่งสมาธิกับยายสายมันไปจ่ายตลาด เอง
ต้องพยายามผูกตัวนั่งสมาธิมาให้เข้าให้ได้ รู้
ไหม?” นายเลี่ยมกล่าวบังคับ

“จะ!” นายมนตร์รับคำ

ถอกจากบริเวณตลาดไปไม่สู้ไกลเท่าใดนัก
มีรถยนต์จอดอยู่คันหนึ่ง เจ้าของรถนั่งซึม
กะตือไม่อยากจะเหลียวแลกุสึงโก ลำคายน
นางสาวสมศรี กับ ยายสาย เคนกะเคี้ยกกระจาก
ซึ่งบรรจุกับข้าว ตรงมาข้างรถ นายมนตร์
สัการทเคื่องให้ตึกแล้ว กะโคกลงจากรถ
ตรงเข้ารวบรวาง นางสาวสมศรี แยกชั้นใส่รถ

เข้าเกือบเกินหน้า นำออกจากที่นั่งไปโดยเร็ว
ปล่อยให้ยายสายร้องเอ็ดโรขอความช่วยเหลือ
อยู่เบื้องหลัง แต่ก็ไร้ผลโดยรถยนต์ได้แล่น
เข้าสู่เกลียวฝุ่นไปเสียไกลลิบ ลงท้ายที่สุด
แกต้องวิ่งกลับมาโรงเคี่ยม

“ทำไมจึงวิ่งหน้าคนกลับมาคนเดียวเล่า?”
นายสมบุญถาม เมื่อยายสายวิ่งมายืนหอบอยู่
ตรงหน้า

“ผู้ร้าย——ผู้ร้ายคะ! แม่สมศรีชนรถ
ยนตร์หนีไปแล้ว” ยายสายพูดละล้าละลัก
ด้วยความเหนื่อย

“อะไรกันข้า? พวกไม่รู้เรื่องเลย” นาย
อำพลถาม

“มันยังงั้นคะ คือฉันกับแม่สมศรีกลับจาก
ตลาด เคนมาได้ประมาณสัก ๒๐ ก้าว มี
ผู้ร้ายมันโคกลงจากรถยนต์ ตรงเข้าฮัมเอา
แม่สมศรีพาชนรถหนีไปคะ” ยายสายพูด
ซาคเป็นห้วง ๆ ด้วยความหอบ

“ยังงั้น พ่ออำพล ทำไมถึงระไกรนั่งหน
กลับคืนมาล่ะ?” นายสมบุญพูดเชิงปรารภ

“มันพาไปทางไหนก็ไม่ทราบ?” นาย
อำพลพูดอย่างครกกรอง “แต่เขาเถอะครัย
ผมจะพยายามตามมาให้จงได้”

“ยังงั้นฉันไปด้วยคนซี หนักรหาอะไร

พ. ศ. ๒๔๗๖

เข้าดังเสือ

จะได้อะไรกัน” นายสมบุญพูดอย่างร้อนรน

“ก็เหมือนกันแหละครับ”

เมื่อสองบุรุษตกลงใจแล้วจึงต่างรีบเตรียมตัวออกจากโรงเตี๊ยมไป

ภายในห้อง ๆ หนึ่ง ในบริเวณช่องของนายเลี่ยม มีสตรีสาวกำลังตกอยู่ในมหันตภัยผู้หนึ่ง เจ้าหล่อนกำลังพยายามทุบฝ่าและหน้าตางานประตูปูอย่างไม่คิดชีวิต ปากก็ร้องแข่งคำด้วยความแค้น นางสาวผู้นั้นคือนางสาวสมศรี ซึ่งถูกนายมันลักพามาซึ่งไว้นั้นเอง ขณะนั้นประตูห้องก็เผยออก มีนายเลี่ยมกับพวกบริษัทยกเคียวตรงเข้ามา

“สหายหรือแม่กันน้อย? ไม่ได้พบกันหลายวัน” นายเลี่ยมกล่าวพลางเดินตรงเข้าไป

“อย่านะ! อย่าทะเล้งเข้ามานะ จะบอกให้” เจ้าหล่อนกล่าวพลางชันวเชิงบังคับ

“ใครทะเล้ง? คุณอะไรทะเล้ง? เฮา, ถึงจะถูกหาว่าทะเล้งก็ยอม แต่วันนี้ฉันจะรบหล่อนให้ได้ รบผู้หญิงสวย ๆ ให้ชื่นใจสักฟอกเถอะ” นายเลี่ยมกล่าวพลางยิ้มอย่างน่า

เกลียด พร้อมกับโผล่ร่างเข้าไปถึงแขนเจ้าหล่อนเข้ามาชิดตัว เจ้าหล่อนพยายามจะถอยหนีแต่หนีจาก เจ้าหล่อนหาหนทางที่จะกระทำการป้องกันให้

กันตัวอย่างใดไม่ มันได้ถึงเอวร้างเจ้าหล่อนมาเสียก่อนแล้ว มันรีบเจ้าหล่อนเข้าแนบไว้

กับอก พยายามจะเกลือกกลิ้งเอากลืนแก้ม

ประทุ ผลมะพร้าวสุกของเจ้าหล่อนเสียให้สมรัก เจ้าหล่อนพยายามดิ้นขึงกันตัว ทันใด

มือเจ้าหล่อนก็ขยับไปถูกค้ำมิดอกซึ่งนายเลี่ยมพกไว้ที่พุง ดังนั้นความคึกใจใหม่ก็บังเกิดขึ้น

ทันที เจ้าหล่อนรีบกระชากมิดอกออกมาจากพุงนายเลี่ยม และรวมกำลังเต็มที สดุดหลุดออก

มาจากอ้อมแขนนายเลี่ยม พลังเงือกมิดอกเตรียมพร้อมที่จะขึงกันตัวในเมื่อนายเลี่ยมจะ

บุกรุกเข้ามาอีก “อย่าเข้ามานะ ฉันแทงแกอย่างหมา

เชียว” เจ้าหล่อนกล่าวด้วยโทษะ เหล่าโสดนทจาริตต่างตกตะลึงไปตามกัน นาย

เลี่ยมผงะหงาย เมื่อเห็นคมมีดอันขาวปรายพลางถอยหลังมารวมกับลูกน้อง

“เฮ้ย! มีเหล็กไหมวะ อ้ายมัน?” นายเลี่ยมถามด้วยความกระหาย

“หมดแล้ว! หมดเกลี้ยงเทียว!” นายมันตอบ

“ทำไมถึงจะได้กินล่ะหว่า? ไปหามาให้ลูกสักหน่อยเถอะวะ กูจะจัดการกับอีดูกิน

ตัวมันให้ได้!”

ประกาศรี

มกร

“ออกไปปากตรอกซ พเลียม ฉนั้นจะไป แล้ว” นายสมบุญพูดพลางเบ็ดหมวกออก
ท้วยคน ออกนักรั้วอยู่เหมือนกัน” นายมัน
หนน

“แล้วนี่ล่ะ?” นายเลียมกล่าว

“ให้อายผิง มัน เฝ้าไว้ ก่อน ก็ แล้วกัน”

นายมันแนะนำ

“เฮย อายผิงมึงเฝ้านางนี้ไว้ก่อนนะ เถียว
ข้าจะกลับมา”

นายผิงรับคำแล้วต่างก็พากันออกจากห้อง
ไป เหลือเจ้าผิงนั่งยามอยู่คนเดียว

ณทางเปลี่ยวแห่งหนึ่ง นายสมบุญกับ
นายอำพลได้พากันสืบเสาะติดตามมาโดยรีบ
ร้อน พอเลี้ยวมุมทางอันปราศจากผู้คนสัญจร
ไปมาด้วยความเปลี่ยว ทันใดนั้น นายสมบุญ
กับนายอำพลต้องชะงักหยุด เพราะปรากฏว่า
มีชายหนุ่มหนึ่งได้พากันเดินออกมาจากตรอก
เล็ก มุ่งตรงไปยังร้านข้างหน้าซึ่งแลเห็นอยู่
ไกลลิบ

“ผมเชื่อแน่ว่าพวกอ้ายเลียมครบ” นาย
อำพลกระซิบ “มันคงพาแม่สมัคริมากักขัง
ไว้ในบริเวณนี้อย่างแน่นอน เราเข้าไปในตรอก
เพื่อตรวจดูลาดเลาเห็นจะดีกว่า” นายอำพล
แนะนำ

“ตามใจพ่ออำพลซิ ฉนั้นเห็นอยุ่เต็มทน

นายสมบุญพูดพลางเบ็ดหมวกออก
ว่าเพยพัตทุ่งหมาหลง ซึ่งแลเห็นเงาวาบ ชุ่ม
ไปท้วยเม็คเหงอ ครั้นแล้วคนทั้งสอง ต่างก็
พากันเลี้ยวจากทางใหญ่เข้าไปในตรอกเล็ก
ยิ่งเข้าไป ก็ยิ่งลึก ปราศจากโรงเรือน และ
กระท่อม จนถึงที่สุดของตรอก มีบ้านอยู่หลัง
หนึ่ง ตั้งอยู่โดดเดี่ยว ซอกทางที่เขาบานมี
ต้นไม้ใหญ่ และพงแฝกขจรกเป็นพวงคุ่มครม
มีทางเดินเรียงตัวระเเพาะที่ละคน ล้อให้เห็น
ว่าไม่น่าจะเป็นบ้านของสุภาพชนอาศัย ทั้ง

สอง ต่างค่อยพากันลัดเลาะแฝงกายเข้าไปทาง
หลังบ้าน เห็นมีรั้วกั้นอยู่ทั้งสี่ด้าน จึงพากัน
ขิ่ยร่วซนไปด้วยความระมัดระวัง มองเห็น
หน้าต่างบานหนึ่งมีลูกกรงเหล็กชั้นใน เบ็ด
แง้มอยู่ นายอำพลจึงค่อยเขย่งปลายเท้า
ชะเง้อมองขึ้นไป สายตาได้ระดัยเสมอรอย
หน้าต่าง มองกวาดไปโดยรอบ เห็นชายดำสัน
คนหนึ่งนั่งอยู่ด้วยอาการคุษณภาพ ถัดไปมี
สตรีผู้หนึ่งนั่งอยู่ในอากรหน้าเคว้า พอ
สายตานายอำพลแลไปประสพกัจำได้ทันที เขา
จึงย่อนกลับไ้ทางหน้าบ้าน ทั้งให้นายสมบุญ
งุ่มง่ามตามไปข้างหลัง บานประตูเบ็ดออก
ทั้งยังโดยอำนาจกำลังกายของนายอำพล ทุ้ม
กะแทกเข้าไปโดยแรง พลังขมหมักยักหน้า

พ. ศ. ๒๔๗๖

เข้าดงเสือ

เจ้าคนยามเข้าให้ฉาดเข้เร็ว ทำให้มันล้ม
หงายลงไม่เป็นท่า แต่มันก็ไวกายาท พอลุก
ขึ้นได้มันก็กระโดดไล่ นายอำพลอย่างบ้าเล่อก
ร่างกายอันล่ำสันของมัน ก็นับว่าเป็นค่อ นาย
อำพลอยู่ถึงสามสอง แต่ฝีมือมันยัง
ขาดจากความฝึกฝนอยู่มาก พอมันแหลม
ออกมาเป็นถูกนายอำพลทอยหน้าหงายออกไป
ทุกครั้ง ส่วนนายสมบุญอยู่อย่างงุ่มง่ามเข้ามา
ข้างหลัง แกร่งหนีไปรักเขาไม่ที่วางพิงไว้
ข้างฝา ฟาดโขยงเข้าทท้ายทอยนายฝั่ง ทำ
ให้มันง่วงมวนควนลงนอนอย่างพักเหนื่อย
ชั่วคราว

“ลูกขึ้นมาสูกับอีกชีวะ! หนอยแน่
ชวดก็!” นายสมบุญวางข้อผั่งอย่างนักเลง
เขื่อง นายอำพลจึงผละออกจากคู่ปฏิบัติ
ปราศเข้าอ้อม นางสาวสมศรี ออก นำหน้า นาย
สมบุญกลับคืนสู่โรงเตี๊ยมโดยสวัสดิภาพ

ราตรีกาลวันหนึ่ง ซึ่งเป็นราตรีอันอบอุ่น
ดวงพระจันทร์เจ้า ชน ฉายแสง เป็น ปริณทล
บนพนทฉิมพรภาศ ก็ปราศจากเมฆหมอกทั้ง
มวลซึ่งจะมายบยรศิมแห่งดวงศศิธร กระทำ
ให้ดวงพระจันทร์เจ้าทอแสงลงท้องฟ้มพุดกษา
ชาติที่ถูกพระพายทชายพคมาต้องกิ่งกวัดแกว่ง
เป็นเงางาม กระทำให้หญิงสาวและชายโศก

มีหัวใจเร่ร่อนและเบิกบานด้วยความเกษมศัลย์
ณคนในห้องโถงของโรงเตี๊ยม นางสาวสมศรี
ได้มานั่งหย่อนอารมณ์ชมแสงจันทร์ ซึ่งฉาย
รอดเข้ามาจากช่องหน้าต่าง ด้วยความเพลิก
เพลิน นาน ๆ เจ้าหล่อนก็ถอนหายใจยาว
เสียครั้งหนึ่ง โดยเหตุบังเอิญอยู่ติดชั้นใน
ความทรงจำของเจ้าหล่อน ทำให้เจ้าหล่อน
ระลึกถึงเหตุการณ์ที่ได้ผ่านพ้นไปแล้วชั้ววัน
เดียว ความเสียวเสยงทำให้เจ้าหล่อนต้อง
ซบหน้าลงกับผ้าม่อด้วยความหวาดกลัว เจ้า
หล่อนรู้สึก ขอบบุญคุณ ของนายอำพลที่สู้ทน
ฝ่าอันตรายเข้าช่วยเหลือเจ้าหล่อนให้พ้นจาก

ความทารุณกรรมของคณะทุจริต โดยปราศ
จากการตอบแทนแม้แต่น้อย

“นั่งทำอะไรครับ?” นายอำพลถาม
ด้วยความเจียมตน เมื่อได้เดินมาถึงห้องโถง

“เปล่าค่ะ! นั่งเล่นค่ะ! เพราะวันนี้
อากาศเย็นสบายดีนะคะ?” เจ้าหล่อนตอบขึ้น
ด้วยสำเนียงอันอ่อนหวาน “เชิญนั่งก่อนช
ค่ะ! ยังไม่คักถึงแก่งวังนอนคอกค่ะ!”

ดังนั้น นายอำพล จึงนั่งลงยงเกาอิศวรหนึ่ง
ด้วยคำเชิญของเจ้าหล่อน

“จริง ๆ นะคะ นี่ถึงเรื่องเมือวานนี้ละก้อ
ทำให้ดิฉันใจผ่อไปค่ะ!” เจ้าหล่อนเป็นผู้

ประกาศ

มกร

เริ่มกล่าว เมื่อนายอำพลนั่งลงอย่างเรียบร้อย แสงมาต้องเป็นนวลโย ทำให้เจ้าหล่อนหลบ
“แหมมันพยายามจะปล้ำดิฉัน ทากว่า——” สายตาลงสู่พื้นด้วยความอาย

“หากว่าผมไปตามทัน และต่อสู้กับมันจน “ไม่ทราบค่ะ!” เจ้าหล่อนกล่าวลัดเลียง
ไต่ฟ้าเธอกลับมา ไซ้ไหมครับ?” นายอำพล ทำลง
สอคอ

“วู้! เธอไม่ต้องยกบุญของคุณออกค่ะ แต่เห็นว่าจะเป็นเครื่อง รบกวนเธอมากเกินไป
ดิฉันทำได้ และจะไม่ลืมพระเดชพระคุณของ เพราะ——” นายอำพลพูดได้เพียงนี้ เสียง
เธอก็วย” สมศรีตอบอย่างจีบปากเชิงงอน ก็เหวี่ยงลงไปในลำคอ ทำให้เจ้าหล่อนยิ้ม

“โอ้! ผมไม่ได้คิดว่าจะประสงค์ทวงบุญ ด้วยความขบขันในท่าทางของเขา “เพราะ
คุณจากเธอเลยเป็นความสัจย์ เปล่าจริง ๆ ผมรู้สึกว่าคุณน่าจะน้อย น้อยทั้งฐานะ และ
ผมพูดขึ้นก็ด้วยความมุ่งหมายอย่างอื่นแท้ ๆ” ทรัพย์สินเงินทอง จึงเจียมตัว มีกล่าจะเออม

“มุ่งหมายอะไรคะ?” เจ้าหล่อนพลาจ อาจ แต่ผมคิดว่าเธอคงทราบ เท่าที่ผม
ค้อน พยายามปลื้ชีวิต เพื่อกระทำการช่วยเหลือเธอ

“ยังก่อนครับ! ยังก่อน! ยังไม่ถึง ก็เพราะ เพราะ——” นายอำพลพูดตะกุก
คราวที่เธอจะควรถวาย ถ้าเธอทราบในเวลานี้ ตะกักแล้วถอนหายใจยาว นั่งก้มหน้านั่งอยู่
เชื่อว่าเธอคงจะรังเกียจ แต่หวังว่าต่อไปเธอ “เพราะอะไรคะ?” เจ้าหล่อนเร้าถาม
คงจะทราบเอง” นายอำพลตอบอย่างเรียบๆ โดยอยากทราบ

“อู๊ย! ดิฉันไม่ทราบค่ะ ไม่ทราบจริง ๆ “เพราะ——เพราะผมรักเธอ รักอย่าง
พูดไปเถอะค่ะ ดิฉันไม่รังเกียจเธอเลย” เจ้า สุกะหักห้าม ล้มความยากจน และล้มหมก
หล่อนเร้าถาม ทำให้นายอำพลกระอักกระอ่วน ทุกสิ่งทุกอย่างในโลก จิตใจเฝ้าผูกพันอยู่
มีใครจะพูดออกมาได้ ที่เธอทุก ๆ ลมหายใจเข้าออก” เขากล่าว

“ขอประทานโทษ เธอไม่ทราบจริง ๆ พลาจถูกขึ้นเกินไปยืนพิงโต๊ะอยู่ข้าง ๆ เจ้าหล่อน
หรือ?” นายอำพลถามพลาจทางข้างรับอยู่ โดดคิดวังขึ้นสู่พวงแก้มเจ้าหล่อนด้วยความขวย
ที่กวงหน้าของเจ้าหล่อน ซึ่งถูกดวงศศิธรฉาย เขิน เจ้าหล่อนนิ่ง นิ่งมิได้ตอบว่าอะไร

พ. ศ. ๒๔๗๖

เข้าดงเสือ

“ไคร้? ทอให้ผมชื่นใจสักคำเถิด
ไคร้” นายอำพลกล่าวพลางจับมือเจ้าหล่อน
เข้ามาถือกำไว้ โดยเจ้าหล่อนมิได้พยายาม
จะหนีหรือตอบประการใด “อนิจจา!
เธอจะแกล้งนี้ให้อำพล ะทมทุกขอยู่เช่นนั้น
แหละหรือ?” เขากล่าวอย่างอ่อนหวาน

“เธอจะให้ตอบอย่างไรอีกเล่าคะ? เพียง
เท่านั้นแล้วเธอยังจะไม่พอใจอีกหรือคะ? เท่า
ที่เธอจับมือฉันอยู่เวลานี้ ก็เท่ากับเป็นคำตอบ
ของฉันแล้วนี่คะ” เจ้าหล่อนก้มหน้าตอบ
แทบกระซิบด้วยความอาย

“สิ้นเสียง เคียงสาย สมรซึก รุมพิท
เคียงแก้ม แยมสรวล ทนึ่งเร้า เฝ้าปลุก
ใจยวล ฤกษ์วัน รวนเร เสน่ห์ใน”

ถ้าคณนี้ ถ้าสองหนุ่มสาวไม่สรวนอยู่ด้วย
ความรักแล้ว จะแลเห็นนายสมบุญกับยาย
สาย แอบมองดูความเคล้าเคลียของหนุ่มสาว
ซึ่งสุกปรสน์หอมหวานซึ่งกันและกันอย่างถูกคัม

ทำให้นายสมบุญถึงกับลืมหูลืมตา ไขว่คว้าเอาแม่
สาย เข้ามาจูบเสียฟอกหนึ่ง ทำให้แม่สาย
สะทึง พร้อมกับมีอินวៃของแก คบหน้านาย
สมบุญเข้าฉากใหญ่ ความเจ็บทำให้นาย
สมบุญรู้สึกตัว หันมายิ้มหน้าแห้ง ๆ ความ
ขบขันของนายสมบุญที่ทำหน้าเหย ๆ ทำให้
แม่สาย หดหู่วาระไม่ได้

สัปดาห์ล่วงแล้ว นายสมบุญได้เปิดการ
รณรงค์ใหญ่ขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากการ
สมรสหลานสาวของแกกับนายอำพล งานนี้
นับว่าเป็นงานใหญ่โตแห่งชนบทอารยบุรี มี
ผู้คนมาช่วยเหลือจนล้นหลาม ทั้งนายสมบุญ
ก็ไม่ใช่ว่าเป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น ก็จะได้เห็น
ได้ทั้งแกเตรียมสุราไว้เป็นเท ๆ ฉะนั้น การ
รณรงค์จึงสนุกสนานเฮฮาไปตามกัน แสง
ประทีปโคมไฟ ก็สว่างไสวไปทั่วห้อง ค้าง
ชวนกันแสดงความอวยพรให้แก่สองหนุ่มสาว
รังสฤษดิ์กับมโนรส.

เราบังคับโชคได้หรือไม่ ?

ย่อมเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า มนุษย์ในโลกนี้มีอิทธิภาพต่าง ๆ กัน และวิถีแห่งชีวิตของคนหนึ่ง ๆ ก็มีไต่เหมือนกันเลยทีเดียว นับว่าเป็นสิ่งซึ่งชวนให้คิดอยู่มากมาย บางคนเกิดในตระกูลสูง มีทรัพย์สมบัติมาก บริบูรณ์ไปด้วยบริวาร บางคนเกิดในตระกูลต่ำ ยากจนข้นแค้น บางคนรูปร่างผิวพรรณงดงามเป็นที่เจริญตา บางคนรูปร่างชั่ว บางคนมีความสุขมาก บางคนมีความทุกข์มาก และยังมีตัวอย่างอื่น ๆ อีก ซึ่งไม่จำเป็นต้องนำมากล่าวให้ยืดยาวเกินไป การที่มนุษย์เกิดมาในสภาพต่าง ๆ และต้องประสบเหตุการณ์ ภัยร้าย ไม่ดีไม่ร้ายต่าง ๆ ทั้งแต่ต้นจนวสานแห่งชีวิตนั้น ข้าพเจ้าขอเรียกเสียว่า “โชค”

ในเรื่องเกี่ยวกับการเชื่อกับโชค คนในโลก แบ่งออกอย่างหยาย ๆ เป็น ๒ พวก พวกหนึ่งถือว่า โชคเป็นสิ่งที่กำหนดมาแล้วประจำตัวคนทุกคน กล่าวคือ มนุษย์ได้ถูกกำหนดขึ้นกำเนิด ลักษณะภายนอก สันดาน ความเปลี่ยนแปลงในชีวิต ตลอดจนความสั้นและความยืนยาวแห่งอายุ มาแล้วทั้งสิ้น ส่วน

ผู้กำหนดโชคให้แก่มนุษย์จะเป็นพระเจ้าหรืออะไรก็ตาม ฝ่ายอีกพวกหนึ่งถือว่า โชคมิได้ถูกกำหนดไว้แต่เดิม การที่มนุษย์ได้กำเนิดมาต่าง ๆ กัน ก็เพราะสิ่งทั้งหลายจะเหมือนกันก็มิได้ อุปมาดั่งใบของต้นไม้ต้นเดียวกันจะเหมือนกันจริง ๆ สักคู่เดียวก็หาไม่มี ส่วนการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเล่าก็อยู่ในบังคับของมนุษย์ เมื่อต้องการให้ตนเป็นอย่างไร ก็สามารถกระทำให้เป็นตามประสงค์ได้ทันตาเห็น ถึงกับมีบางคนหาญกล้าว่าจนเกินไปว่า คำ “Impossible” นั้น ไม่มีในพจนานุกรมของเขา

วิชาโหราศาสตร์สอนว่า โชคของมนุษย์เป็นไปตามอำนาจ (Influence) แห่งดวงดาว และแบ่งการพยากรณ์ออกเป็น ๒ แผนก แผนกที่ ๑ ว่าด้วยเคราะห์ประจำโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะพิจารณาได้จากตำแหน่งดาวเคราะห์อื่นปรากฏในเวลาที่เกิดเจ้าชตาเกิด แล้วสมมติว่าดาวเคราะห์ครองตำแหน่งประจำอยู่เช่นนั้นไม่เปลี่ยนแปลง นี้เรียกว่าดวงกำเนิด แผนกที่ ๒ ว่าด้วยเคราะห์จร คือ ทำนายโดยพิจารณาดาวเคราะห์ที่โคจร ต่อมาภายหลัง

พ.ศ. ๒๔๗๖

เราบังคับโชคได้อย่างไร?

เข้าประกอบกับดวงกำเนิดอีกชั้นหนึ่ง นี่เป็น
วิชาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่เจ้าชะตาในกำหนด
เวลาต่าง ๆ ตามการโคจรของดาว ถ้าจะ
ตั้งปัญหาว่าดวงดาวในท้องฟ้ามีอำนาจกำหนด
โชคของคนในโลกได้อย่างไร คำอธิบาย
มีดังนี้: นักวิทยาศาสตร์ทั่ว ๆ ไปถือว่า สิ่ง
ทั้งหลายประกอบขึ้นด้วยปริมาณ (Atom) ซึ่ง
เล็กอย่างยิ่ง จนไม่สามารถจะทำให้ปรากฏแก่
จักจักษ์ได้ ปริมาณนั้น ประกอบขึ้นด้วยมวลรูป
(Proton) อยู่ตรงกลางกับอิเล็กตรอน (Electron)
หมุนรอบ ๆ การที่ธาตุทั้งหลาย มี
ลักษณะต่าง ๆ กัน ก็เพราะปริมาณซึ่งประกอบ
เป็นธาตุนั้น ๆ มีจำนวนมวลรูปและอิเล็กตรอนไม่
เหมือนกัน ทั้งอิเล็กตรอนในปริมาณที่ต่างชนิด
ก็มีอาการเคลื่อนไหวไม่เหมือนกันด้วย มีนัก
วิทยาศาสตร์ผู้หนึ่ง ค้นพบว่าลักษณะการแห่ง
ปริมาณเป็นทำนองเดียวกันกับจักรวาล (Solar
System) อันมีดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลาง และ
มีดาวบริวารหรือดาวเคราะห์โคจรอยู่โดยรอบ
แม้ระยะระหว่างดาวที่เราเห็นว่าห่างไกลกันยั
งนัก เมื่อคิดตามส่วนแล้ว ระยะระหว่าง
มวลรูปและอิเล็กตรอนก็ห่างพอ ๆ กัน เพราะ
ฉะนั้น จักรวาลจึงเท่ากับปริมาณขนาดใหญ่อัน
เป็นหน่วย ๆ หนึ่ง แต่จะเป็นส่วนประกอบของ
อะไร สมองของมนุษย์ยังคิดไปไม่ถึง อนึ่ง

ดวงดาวย่อมมีความดึงดูดและมีธาตุ ไฮโดรเจน
เหล็ก ไฟฟ้า ความร้อน ความเย็น แสง สี
ต่าง ๆ ดาวต่อดาวจึงส่งอำนาจถึงกันได้
ก็จะเห็นได้ง่าย ๆ ว่า อากาศร้อนหนาว
พายุ น้ำขึ้นน้ำลง ฯลฯ ในโลกนี้ล้วนมีเหตุ
มาจากดาวดวงอื่น ส่วนคน (อันเป็นกอง
ธาตุ) ก็มีส่วนติดต่อต้องได้รับอำนาจจากดาว
ทั้งดวงที่ตนอาศัยและดวงอื่นด้วย ไทโรเชื่อว่า
เมื่อผู้ใดเกิดมา โชคของผู้คนนั้นถูกวาดไว้หมด
ตลอดจนถึงคราวสิ้นชีพ ทั้งนี้โดยอำนาจ
ของดาว

มติทางพระพุทธศาสนามีว่า กำเนิด
เครื่องแวดล้อม และเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ
ของผู้ใด ก็คือผลแห่งกรรม (การกระทำ)
ของผู้คนเอง มิใช่ผลของอำนาจอื่น กุศล
กรรมบันดาลให้ผู้กระทำได้รับผลดี อกุศล
กรรมเป็นเหตุให้ผู้ประกอบได้รับผลร้าย สัตว์
ย่อมประกอบกรรมอยู่เสมอ ฉะนั้น กรรมจึง
เป็นกำลังอันใหญ่ยิ่ง บันดาลให้โลกดำเนินไป
ตามวิสัย เมื่อใดสัตว์หยุดทำกรรม เมื่อนั้น
จึงจะพ้นจากความมีความเป็น

แม้คิดเฝิน ๆ อาจเห็นว่าหลักของ
โหราศาสตร์ขัดกับหลักของพุทธศาสนา แต่
ถ้าคิดดูให้ถี่ถ้วน หลักทั้ง ๒ จะไม่ขัดกัน หาก
อำนาจของดาวเป็นสิ่งซึ่งกำหนด หรือบันดาล

วงศ์กมล

มกร

โชค ก็อะไรเป็นเหตุให้มนุษย์มาถือกำเนิดใน
ยามที่ดาวจะส่งอำนาจหรือร้ายเล่า? ทาง
พุทธศาสนาจะให้คำตอบทันทีว่า เหตุนั้น คือ
ขุรพกรรม

เมื่อเราจะขบปัญหาข้อสุดท้าย อันเป็นข้อ
ของเรื่องนี้ เราควรพิจารณาความเห็นของ
มนุษย์ ๒ พวก ซึ่งกล่าวมาแล้วข้างต้นเสียก่อน
ฝ่ายใดจะผิดหรือถูกเพียงไร ขอให้ท่าน
วินิจฉัยเอาเอง ในเมื่ออ่านเรื่องนี้จบลง

ความจริงโหราศาสตร์ไม่ใช่วิชาเหลวไหล
ผู้มีความรู้ชั้นสูงในวิชานี้ ย่อมมีหลักในการ
ทำนายสันดาน และเคราะห์ของเจ้าชะตาได้ถูก
ต้องอย่างน่าพิศวง ถ้าโชคมิได้ถูกกำหนด
มาเลย โหราศาสตร์ก็ผิดหมด ซึ่งหาเป็น
เช่นนั้นไม่ พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ยก
เหตุผลมากที่สุด และมีคนนับถือมากที่สุดก็
ว่า กรรมเป็นสิ่งซึ่งก่อโชค ส่วน ๑ ของ
จักร ๔ อัน เป็นกรรมนำชนไปสู่ความเจริญยัง
มีว่า ปุพเพกตปุณณตา คือความเป็นผู้ทำ
ความดีไว้ในปางก่อน

บางคนเรามาดังปัญหาข้อที่ว่า “เราบังคับ
โชคได้หรือไม่?” การณ์ปรากฏว่าความ
ไม่สำเร็จ ความไม่สมประสงค์ และสิ่งซึ่ง
เรียกกันว่า “ความบังเอิญ” ยังมีอยู่ในโลก
เสมอแม้ในชีวิตของผู้มีความสามารถเข้มแข็ง
จริง ๆ เช่น นโปเลียน โบนาปาร์ต ยังต้อง
แตกทัพปราศัยเป็นหลายครั้ง คนสำคัญที่

มีเกียรติ อำนาจ และทรัพย์สินสมบัติมาก ๆ ยัง
ถึงคราวตกต่ำได้ บางคนต้องเปลี่ยนฐานะ
ไปอย่างมิได้นึกฝัน อย่างไรก็ตามหลัก
ที่กล่าวมาแล้ว แสดงว่าโชคเป็นผลของกรรม
และกรรม คือ การกระทำ ซึ่งเราทำขึ้นเอง
ฉะนั้น เราจะได้รับโชค ดี หรือ ชั่ว อย่างไรก็
เพราะตัวเราเอง แต่ที่มนุษย์บังคับโชคให้
เป็นไปตามชอบใจไม่ได้เสมอเช่นนั้น เพราะว่า
วิธีการของธรรมชาติ มีระเบียบต้องดำเนินไป
ตามกฎ เช่นกรรมที่สร้างไว้ในอดีตตาม
ปกติต้อง ออกผลก่อนกรรมที่กระทำในปัจจุบัน
และกรรมที่กำลังแรงกล้า ย่อมสามารถเอา
ชนะกรรมซึ่งกำลังน้อยเป็นต้น หากความ
ประสงค์หรือการกระทำของเราขัดกับกฎแห่ง
ธรรมชาติ ความประสงค์หรือการบังคับโชค
ก็ไม่ใช่ผลสำเร็จหรือสำเร็จแต่ช้ากว่ากำหนด
ที่ต้องการ

โดยเหตุที่เราเป็นผู้สร้างโชคของเราเอง
เราทุกคน จึง มีหน้าที่ ขอบรมตนให้เจริญ ด้วย
ความรู้ ศีลธรรม และวิริยภาพอยู่เสมอ ควร
มุ่งกระทำแต่ความดี แม้ความดีอันใจยังไม่
ออกผลในปัจจุบันก็อย่าทอดทิ้ง ฟังรู้เท่าอยู่
ว่าจะต้องออกผลคราวหนึ่งในอนาคต ฉะนั้น
แล้วเราก็สามารถบังคับโชคให้ ดำเนิน ไปใน
ทางดีงามได้ตามความปรารถนา.

“วงศ์กมล”

พ.ศ. ๒๔๗๖

พจนานุกรม บาลี—ไทย

เวฬุคฺคณฺติ อาทิสฺส โภฏียํ ๑ มมุฬฺลคฺคํ วา มรุ-
รคฺคํวาทิตฺตํคฺคํวาทิตฺตํ, อนุชานามิ ภิกฺขเว วิหา-
รคฺเคน วา ปรีเวณคฺเคน วา ภาเชตฺตุนฺติ อาทิสฺส
โภฏฺจาสฺส ๑ ขาวตา ภิกฺขเว... อคฺคํมกฺขาย-
ตฺติ อาทิสฺส เสฏฺฐํ ๑ อธิ ปณายํ อาทิมฺหิ ทฏฺฐพ-
โพ ๑ อ. ๑/๑๕๔. ที่อ. ๑/๒๕๒.

(๓) นป. ส่วน, ภาค. อช. ๘๔๓ (= โภฏ-
จาส). ทั้งคำว่า มมุฬฺลคฺคํ ส่วนเปรี้ยว,
มรุรคฺคํ ส่วนหวาน. ที่มาข้างบน.

(๔) นป. ที่สุค, ปลาย, ยอก. อช. ๕๔๒,
๘๔๓ (= สิริ, = โภฏ). ทั้งคำว่า องคฺคคฺค
ปลายนี้, อคฺคคฺค ปลายอ้อย. ที่มาข้างบน.

เสยฺยคฺค นป. ส่วนแห่งที่นอน, บริเวณแห่ง
ที่นอน. เสยฺยคฺเคนคาเหตุ วิน. ๗/๒๗๕, เสย-
ยคฺเคนาคิ เสยฺยปริจฺเจเทน อ. ๓/๓๖๒.
วิหารคฺค นป. ส่วนแห่งวิหาร. ปรีเวณคฺค นป.
ส่วนแห่งบริเวณ. ที่มาแห่งเดียวกับข้างบน,
วิหารคฺคาทิสฺส เอสฺว นโย อ. แห่งเดียวกัน.
เวฬุคฺค นป. ปลายแห่งไม้ไผ่. เวฬุคฺเค อาลคฺ-
เคทฺวา วิน. ๗/๒๕.

ลิลคฺค นป. ลิลลิล, สมาริคฺค นป. สมาริ-
ลิล, ปณฺณคฺค นป. ปณฺณาลิล, วิมุตฺตคฺค นป.
วิมุตฺตลิล วิภอ. ๔๒๗.

อคฺค^๒ [อาจเป็นรูปสัน ของ อการ นั้นเอง

ทั้งจะเป็นว่า อการ—อคร—อคร—อคฺค กะมัง]
นป. เรือน, โรง ซึ่งมีใช้เฉพาะในรูปสนธิ
เช่น ภคฺคคฺค นป. ภคฺคาคาร, โรงอาหาร.
วิน. ๕/๖๑. อมฺอ. ๑/๕๐. อโปสถคฺค นป.
โรงอุโบสถ วิน. ๑/๑๗๑. = อโปสถาคาร
นป. โรงอุโบสถ เหมือนกัน. วิน. ๔/๑๕๗.
ทานคฺค นป. โรงทาน อมฺอ. ๒/๑๗๓.

มีคำ ชุรคฺค [ชฺร+อคฺค] นป. อยู่คำหนึ่ง
ทั้งในประโยคว่า โส ชุรคฺเคเยว สห ปฏฺฐสม-
ภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ อมฺอ. ๔/๕๓๖. ใน
เมืองไทยแต่ไหนแต่ไรมา แปลกันเป็นอย่าง
เดียวว่า “ที่สุคแห่งมิกโกน” หมายถึงสำเร็จ
อรหัตตเมื่อโกนผมเสร็จอย่าง ๑ บางคนว่า
ที่สุค^๒นั้นคือปลาย เล็งคมมิกโกน หมายถึง
สำเร็จตั้งแต่กลางไปจนกว่าจะเสร็จอีกอย่าง ๑
แต่ก็คงเป็นคำเดียวกัน และแปลมาดังนี้โดย
มิได้ระแวงอย่างใดเลย ส่วนปราชญ์ชาว
ตะวันตกแปลว่า “โรงโกนผม— The hall of
tonsure” (ดู ชิล. ปก. ๑, ๒) ที่แปลเช่นนั้น
คงตามมติลังกา ซึ่งในอภิธานปฏิบัติกา สุกฺ
แก้ไว้เช่นนั้น.

ต่อมาได้พบใน สรร. แก้วคำ “ที่สุค
แห่งมิกโกน” คือหมายความว่า โกนผมเสร็จ
—ชุรคฺเคเยวาคิ ชุรคฺคํมฺปรีโยสานเยว สรร.

หลวงเทพดรณานุศิษฐ์

มกร

๑/๘๐^๒.

อคฺค^๓ ป. อารมณ. ไ้ในคำ เช่น
สคฺค [ส+อคฺค] ป. สวรรค์, 'อารมณ
กิ-งาม'. ฐาปาทีหิ วิสเยหิ สฺฐสฺ อคฺโคติ
สคฺโค วินอ. ๑/๑๘๖.

เอกคฺค [เอก+อคฺค] ค. (จิตต์) มี
อารมณเป็นหนึ่ง, มีอารมณเป็นอันเดียว—แน่ว
แน่น. เกล้ ภิกฺขุณฺ จิตฺตํ เอกคฺคํ โหติ จิตฺตํ
ของภิกษุ ท. เหล่านั้น ย่อมมีอารมณเป็นหนึ่ง
ธมฺมอ. ๒/๒๗๖.

เอกคฺคทา [เอกคฺค+ตา, ภา. ของ
เอกคฺค] อ. ความที่แห่งจิตต์มีอารมณเป็นหนึ่ง.
จิตฺตสฺส เอกคฺคทา วิภ. ๗๑๑. จิตฺตสฺสเอกคฺค-
คทาติ จิตฺตสฺส เอกคฺคภาโว ธมฺมอ. ๒๐๕.

เอกคฺคภาว [เอกคฺค+ภาว] ป. =เอกคฺค-
คทา (ดูข้างบน).

อคฺค^๔ นป. ผล (ของ ทาน และ ของ
กรรม). ไ้ในคำ เช่น

อุทฺธคฺคา [อุทฺธ+อคฺค] อ. (ทักษิณา)
มีผลในเบื้องบน. อุทฺธคฺคา ทกฺขิณา ทินฺนา
ของ. ๓/๔๑^๓. มง. ๓๕๗. อุทฺธคฺคาติ ฌกฺ-
กามสคฺคสงฺฆาตาสฺ อุปรูปริภูมิสุ ผลทานวเสน
อุทฺธมคฺคสฺสชาติ อุทฺธคฺคา ๗ กมฺมสฺส หิ ผล
อคฺคํ นาม, ตเมตฺถ อุทฺธคามิทธิ อุทฺธมคฺคส-

สาคิ วุตฺตํ ๗ มง. ๓๕๘.

อุทฺธคฺคิกกา อ. =อุทฺธคฺคา. อุทฺธคฺคิกกั
ทกฺขิณํ ปติฏฺฐเปสฺสสามิ มง. ๓๖๑.

อคฺคกณฺณจฺจุ [อคฺค+กณฺณจฺจุ] ป. ปลาย
(หรือ ริม) แห่งทัพพี (หรือ ช้อน). อคฺค-
กณฺณจฺจุ คณฺหาติ ธมฺมอ. ๕๓๔.

อคฺคการิกา [อ+กา] อ. ตามอักษร
ว่า 'ความทำเล็ด', คือ ส่วนอาหารที่ไ้มา
ก่อน หรือ ที่คิที่สุด. ภิกฺขุณฺ อคฺคการิกํ อทาสี
วิน. ๑/๒๑๑, อคฺคการิกนฺติ อคฺคกิริยั
ปจฺจมลทฺธบิณฺฑทปาทํ อคฺคคฺคํ วา ปณฺธิคปฺปณฺธิค
บิณฺฑทปาทนฺติ อคฺโค ๗ ยา ปน ตสฺส ทานส-
ชาตา อคฺคกิริยา, สาน สกฺกา ทาคุ ๗ ธ.
๑/๕๕๗.

อคฺคคิมฺห [อ+คิ] ป. ทันตุรอัน.
วนํ ยถา อคฺคคิมฺเห สฺสผลลํ กุหฺมฺไม มิกอก
ยานงามแล้ว ในทันตุรอัน, =วตฺสสนฺตสมเย
ชาธ. ๘/๑๕.

อคฺคคฺค^๑ [อคฺค+อคฺค] ค. 'เล็ด เล็ด',
เล็ดยั้งนัก, เล็ดที่สุด—เป็นที ๑. =ปณฺธิคปฺปณฺธิค
วินอ. ๑/๕๕๗ ดู อคฺคการิกา.

อคฺคคฺค^๒ [อ+อ] นป. 'ปลาย ๆ'
ปลายที่สุด เทียบ อคฺคคฺค^๑. ชฺรานํ อคฺคคฺคา-
เนว เตมฺสิ ปลายที่สุด ท. แห่งกิยท. เท่านั้น

พ.ศ. ๒๔๗๖

พจนานุกรม บาลี—ไทย

แยกแล้ว ฐมอ. II 120, 10 =ไทย ๔/๔๘๘ เป็น ขวาน อคฺคา เนว เตมีสุ. ข้าพเจ้าขอวินิจฉัยไว้ในที่นี้ด้วย ข้อที่ อคฺค ชอนกัน ๒ ศัพท์ ไม่แปลก แต่ข้อที่แยกเป็น อคฺคา เนว แปลกอยู่ เพราะทำให้ความเป็นปฏิเสธไป แต่อคฺจรรยความในที่นี้ พึงได้ทั้งปฏิเสธและไม่ปฏิเสธ, ถ้าแปลตามฉะบับไทยว่า ที่สุดหรือปลาย ของกิบม้าท. ไม่แยกแล้วนั้นเทียว, อคฺคที่เป็นนามนาม ไม่เคยเป็น ป. เลย มีแต่เป็น นป. ฉะนั้นเห็นจะพลาดที่แยกเช่นนั้น, ถ้าจะปฏิเสธ ควรเป็น ขวาน อคฺคานิย น เตมีสุเยว จะสนิทกว่า, ถ้าไม่ปฏิเสธ ควรเป็น ขวาน อคฺคาเนว เตมีสุ (อย่าแยกเป็น เนว) ซึ่งสนิทที่สุด ขอฝากท่านผู้รู้ไว้ด้วย.

อคฺคคฺคปาท ป. ปลายที่สุดของเท้า. อคฺคคฺคปาเทหิ จตฺวา ฐาอ. III 489, 4 =ไทย ๕/๓๔๗ เป็น อคฺคปาเทหิ จตฺวา. (อคฺคปาท ก็คงแปลว่า ปลายเท้า เท่านั้น).

อคฺคฺกฺกร (แถ - ก) [อคฺค+อฺกฺกร] ป. ปลายหน่อ, ยอดหน่อ. อคฺคฺกฺกรกํ เม อฺทฺรฺคฺคฺปติ วิน. ๗/๒๖๒.

อคฺคฺกฺกฺลิตฺติ [อฺ+อฺกฺ] อ. ปลายนิ้ว. ปลาริทยกฺกฺลิตฺติ อคฺคฺกฺกฺลิตฺติ ปาเทติ พระมหาสัตว์ให้ แก้วมณีตก ลงที่ปลายนิ้ว ท. แห่งมือ

(ของเกวัญพระราชมณ) ที่แบออก ฐาอ. III 404, 22 =ไทย ๕/๓๔๔ เป็น อคฺคฺลิตฺติ มิ อคฺค ด้วย ความสนิท.

อคฺคฺช [อฺ+ช] ค. 'เกิดก่อน', ป. พี่ชาย, หวบ. อช. ๒๕๔ (อคฺคฺช ปุพฺพชฺช เชฏฺช).

อคฺคฺชวฺหา [อฺ+ชฺ] อ. ปลายลิ้น ตรงข้ามกับ มูลชวฺหา โคนลิ้น. อคฺคฺชวฺหาเยสฺส คนฺโก โหติ, มูลชวฺหาเยสฺส พหฺโล เชพฺส ที่ปลายลิ้นน้อย ที่โคนลิ้นมาก วิภอ. ๓๒๑. แม้ประกอบ อคฺคฺ เข้าข้างท้าย เป็น ชวฺหคฺค นป. ก็แปลว่า ปลายแห่งลิ้นอย่างเดียวกัน. ชวฺหคฺค จเปตฺวา ฐมอ. ๓/๔๑๕.

อคฺคฺณณ [อคฺค+ณณ] ค. 'อันบุคคลรู้ว่าเลิศ', ปรากฺกฺว่าเลิศ, ปรากฺกฺเป็นเลิศ; ปรากฺกฺว่าเก่าแก่, ปรากฺกฺเป็นดั้งเดิม. อช. ๖๕๕. อคฺคฺณณ อคฺคาติ ฐานิตฺตพฺพา ทิอ. ๓/๒๖๐. อคฺคฺณณเณนาติ อคฺคฺนฺติ ณาเคน อคฺเค วา ณาเคน โลกฺยปฺปคฺติสมเย อฺปฺปนฺเนน อภินิพฺพคฺติ อโหสิติ ทิอ. ๓/๗๑.

อคฺคฺตา [อคฺค+ตา, ภา. ของ อคฺค] อ. ความเป็นผู้ หรือ เป็นของ—เป็นสิ่งเลิศ. อช. ๑๑๖๘. อคฺคํ คโต (พระพุทฺธเจ้า) ทรงถึงซึ่งความเป็นผู้เลิศ มชอ. ๓/๗๑๐.

อคฺคฺติ [ง อคฺค] ก. เป็นไป, ประพฤติ.

หลวงเทพดรณานุกิษฏ

มกร

อัย ปุตุตททวาราทิกโคณ, ยสฺมา คหปติ วิย เกห-
สามิโก วิย หุควา อคฺคกิตฺติ วิจรติ, ตสฺมา คห-
ปตคฺคกิตฺติ วุจฺเจติ ฯ อง.อ. ๓/๒๐๕. ชาติเกียว
กับคำ อคฺคิ ไฟ คุชาติป.ก.

อคฺคตฺต [อคฺค^๕+ตฺต, ฆน. แห่ง อคฺค]
นป. ภาวะ—ความเป็น แห่ง อารมณฺ์; ความ
เป็นผู้—ของเลิศ=อคฺคตา. ปณฺจมีเป็น อคฺคต-
ตา. ...ทิพฺเพหิ อายฺยาตํหิ ทสฺหิ จานฺเหหิ
สฺมุชฺช อคฺคตฺตา สคฺคนฺติ...ว่า สวรรคฺ 'มี
อารมณฺ์' เพราะภาวะแห่งอารมณฺ์ โดย
ฐานะ ๑๐ มีอายุทิพย์เป็นอาทิ เปตอ. ๑,๗ (ไทย
ยังไม่ได้พิมพ์). คำว่า สฺมุชฺช อคฺคตฺตา บางที
ก็แปลกันว่า เพราะภาวะเลิศก็มิ แต่ขัดกับ
สคฺค ซึ่งตามมติไทย ๆ แปลกันว่า อารมณฺ์
เมื่อเช่นนั้น เวลาแยกทำไมจึงแปลว่าเลิศเล่า
น่าจะนัว ๆ กัน ให้ดู อคฺค^๒ อคฺค^๔

อคฺคตณฺทก [อคฺค+ทณฺท+ก] ป.
ปลายท่อนไม้. กุทฺทาลํ อคฺคตณฺทเก คเหตฺวา
ธมฺม. ๒/๒๗๓.

อคฺคตฺต [อคฺค+ทณฺท] ป. (๑) ปลาย
งา (ของช้าง). เทวบี อคฺคตฺต ฌินฺทิ ตัก
ปลายงาแม้ทั้งสอง ชาติ. ๒/๑๒๖.

(๒) ปลายฟัน. อคฺคตฺต วิวริทฺวา หสิทํ
อกาลิ ไต้แย้มปลายฟันหัวเราะแล้ว ชาติ.

๒/๒๕๘.

อคฺคตฺต^๒ [อคฺค+ทณฺท, จาก ๗ทมุ
ผกหฺก] กค. ผู้ผูกฝนตนเองเป็นอย่างดีเลิศ.
อนฺุสฺสรนฺโต สมนฺุทฺธํ อคฺคตฺตํ สมหิตํ เถร.
ย. 354 = ไทย ๓๕๒ เป็น อคฺคตฺตํ (เห็น
จะ อคฺคตฺตํ).

อคฺคนฺช [อคฺค+นช] ป. ปลายเล็บ.
อคฺคนฺชน ทวารกฺวณฺ์ อาโกณฺเฐสิ อง.อ.
๓/๓๒๘.

อคฺคนงฺคณฺุจ [อคฺค+นงฺคณฺุจ] นป.
ปลายหาง. อคฺคนงฺคณฺุจ จาเลนฺทํ ทิสฺวา ธมฺม.
๒/๒๔๓.

อคฺคปาท [อคฺค+ปาท] ป. ปลายเท้า
หรือ เท้าส่วนปลาย. อุโภ อคฺคปาทา ธมฺม.
๖/๑๖๒.

อคฺคปุกฺคล [อคฺค+ปุกฺคล] ป. บุคคล
เลิศ—ประเสริฐ. โลเก อคฺคปุกฺคลํ สคฺคถารํ
ธมฺม. ๓/๔๒๐.

อคฺคผล [อคฺค+ผล] นป. ผลเลิศ, ผล
ที่สุด, ไต้แก่พระอรหัตตผล. อคฺคผล ปตฺติ-
จฺจิโต ชาติ. ๒/๓๐๐.

อคฺคพาหา [อคฺค+พาหา] ปลายแขน.
ปตฺกํ อคฺคพาหา ย ปกฺขิยิตฺวา อง.อ. ๑/๕๔.

อคฺคมคฺค^๑ [อคฺค+ม (อาคม)+อคฺค]

พ.ศ. ๒๔๗๖

พจนานุกรม ขาลี—ไทย

ค. 'เล็คเล็ค', เล็คลัน, เล็คที่สุก—เล็คเป็น ไม่ถื้อแล้ว. อคฺคหิโต หคฺคณ มิตฺติ. ย. 83
ที่ ๑. =อคฺคคค. อคฺคมคฺคานิ โภชนานิ อคฺคหิต, ไทย ๑๒๑ อคฺคหิต.

เทนฺติ วิน. ๓/๕๒.

อคฺคหิต^๒ [อา+คหิต, ชาติเดียวกัน]

อคฺคมคฺค^๒ [อคฺค+มคฺค] ป. มรรค
เล็ค, มรรคที่สุก, ไต้แก่อรหัตตมรรค. อคฺค-
มคฺคํ ปฏิภินฺตํ ยม. ๑/๘๖๓. อคฺค-
มคฺคสมฺภวํ ป. พระอริยผู้ไปพร้อมกัน หรือ
ถึงพร้อมซึ่งอัครมรรค, ไต้แก่อริยที่ต้งอยู่
ในอรหัตตมรรค. อคฺคมคฺคสมฺภวํ อรห-
ตญฺ. จุเปตฺวา ยม. ๑/๒๗๖.

อคฺคมเหสี [อคฺค+มเหสี] อ. อัคร
มเหสี, 'มเหสีเล็ค', พระราชินี. รมอ. ๑๘๔.
อคฺคมเหสีภูฐาน นป. ตำแหน่งแห่งอัคร
มเหสี รมอ. ๑๘๑.

อคฺคลฺล กุ อคฺคลฺล.

อคฺควนฺตฺ [อคฺค+วนฺตฺ] ค. มีบุทกลเล็ค,
มีคนชั้นสูง. อ. อคฺควติ (ปริสา), ตรงข้ามกับ
อนคฺควติ. อคฺควตฺติ อคฺควมปคฺคลวติ, อคฺคาย
วา อคฺควมา ยปฏิปตฺติยา สมนนาคตา ๗ คโท
วิปริทา อนคฺควตฺติ ๗ องอ. ๒/๖๐.

อคฺควาที [อคฺค+วาที] ป. ผู้กล่าวซึ่ง
ธรรมอันเล็ค. เถร. ๓๔๕^{๑๒}.

อคฺคหิต^๑ และ อคฺคหิต [อ (ปฏิเสธ)+
คหิต, จาก ๗ คห ยิก, ถื้อ] กค. กม. ไม่จับ—

กค. กม. จับแน่น—ยิกแน่นแล้ว. ไต้ในคำ
เช่น

อคฺคหิตตฺต [อคฺคหิต+ตฺต] นป. ความ
ที่แห่งจิตอันความตระหนัยิกแน่นแล้ว. อคฺค-
หิตตฺตํ จิตฺตสฺส รมส. ๗๒๘, อนัน อ. ไขว่
อาวริตฺวา กัน, กางกัน. โดยอรรถว่า จิตต์ไม่
กว้างขวาง ไม่เมตตาการุณาผู้ใด. อคฺคหิตตฺตํ
จิตฺตสฺสชาติ ปเรสํ อุปการกรณํ ทานาทินากา-
เรน ยถา น สมนฺปสํวริยติ, เหว่ อาวริตฺวา คหิต-
ภาโว จิตฺตสฺส ๗ รมสอ. ๕๓๔.

อคฺคพ หรือ อคฺคล^๑ นป. ขานประค
หรือ ขานหน้าต่าง (=กวาญ, ทวารกวาญ ขาน
แห่งประค, วาตขานกวาญ ขานแห่งหน้าต่าง
กุ อคฺคพํทฺถมฺภ); ลิม หรือ กถอน. อคฺคพํ
อาโกเกสิ เคาขานประค. อคฺคพํ อาโกเกสิติ
อคฺคณเชน ทวารกวาญ อาโกเกสิ องอ.
๓/๓๒๘. อคฺคพํ วุจฺจติ กวาญ มชอ.
๒/๕๖๐. ผู้สืตคคพํ ค. มีขานชิต หรือ สนิช,
=สฺสฺสฺส ผู้สืตกวาญ มง. ๓๓—๔.

อคฺคพ หรือ อคฺคล^๒ นป. ผ้าปะ, ผ้าทาบ.
(ในเรื่องของการเย็บจีวร). อคฺคพํ อคฺคพเยยฺย,

หลวงเทพดรณานุศิษฐ์

มกร

—อุทฺทริทฺวา อลฺลียาปนวตฺถชณฺทํ มงฺ. ๑๓๐

—๑.

อภุคฺคผลุคฺติ [อภุคฺค+ผลุคฺติ] อ. ความ
คุ้มครองด้วยอภุคฺค. อภุคฺคผลุคฺติวิหาร ป.
วิหารมีความ คุ้มครอง ด้วย... วินอ. ๓/
๒๓๕.

อภุคฺคพญฺรูปน [อภุคฺค+พญฺรูปน] นป.
ความทั้งไว้ซึ่งอภุคฺค. อภุคฺคพญฺรูปนยาติ
สกวาฏทวารพญฺรูปนยาติ ๖ วินอ. ๒/๓๔๖.

อภุคฺคพตฺถมฺภ และ ฅมฺภก [อภุคฺค+
ภ] ป. ล้ม หรือ กลอนประทุ อช. ๒๑๗. (กบิ-
ลีส อภุคฺคพตฺถมฺภ เหมื่อนกันทั้ง ๒ ศัพท์).
ทวินัน วาตปานกาวาฏานํ มชฺ. ๕ จิโต อภุค-
คพตฺถมฺภโก ชุทฺ. ๕๕.

อภุคฺคปาสก [อภุคฺค+ปาสก] ป. ล้ม
หรือ กลอนประทุ (=กบิลีสก). กบิลีสก นาม
ทวารพาหุ วิชฺฌิตฺวา ทตฺถ ปเวสิโต อภุคฺค-
ปาสโก วุจฺติ วินอ. ๓/๓๔๓.

อภุคฺคผลก [อภุคฺค+ผลก] นป. บาน
ประทุ. อภุคฺคผลกนฺท กวาฏํ มชฺ. ๓/๕๕๕.

อภุคฺคพวณฺณิ [อภุคฺค+พวณฺณิ] อ. ล้ม
หรือ กลอนประทุ. (=อภุคฺคพตฺถมฺภ). อภุคฺค-
พวณฺณิ นาม ทวารพาหุ สมปฺปมาโณเยว
อภุคฺคพตฺถมฺภโก วุจฺติ วินอ. ๓/๓๔๓.

อภุคฺคผลิส [อภุคฺค+ผลิส] นป. ล้ม
หรือ กลอนประทุ. =กบิลีสก ปก. ๒ อังฎิกา
มหว.

อภุคฺคพสุจิ [อภุคฺค+พสุจิ] อ. ลูกกาล
(สำหรับไขกลอน), บางอาจารย์ว่า หมุก
สำหรับไขกลอนให้แน่น. แต่คงไม่ใช่ของเล็ก
ตามเรื่องว่า นายโกรรบ่าว เอา อภุคฺคพสุจิ
ตีศีรษะบ่าวจนแตก, อภุคฺคพสุจิ คเหตฺวา ลีเส
ปหาริ อทาสี มช. ๑/๒๖๖. ฉะนั้นน่าจะเป็น
ลูกกาล มากกว่าและ อ. ไม่แก้.

อภุคฺคพาโรปน [อภุคฺค+พาโรปน] นป.
ความเต็มลงซึ่งผ้าทาบ (เทียบ อภุคฺค^๒).
วินอ. ๓/๒๓๕.

อภุคฺคาภา [อภุคฺค+อาภา] อ. รัศมี หรือ
แสงแห่งไฟ. ในพวก อาภา ๕ คือ จันทาภา
สุริยาภา อภุคฺคาภา ปณฺณภา อง. ๒/๑๔๑.

อภุคฺคาโลก [อภุคฺค+อาโลก] ป. แสง
สว่างแห่งไฟ. ในพวก อาโลก ๕ คือ จันทาโลก
สุริยาโลก อภุคฺคาโลก ปณฺณาโลก อง.
๒/๑๔๓.

อภุคฺคาสน [อภุคฺค+อาสน] นป. อาสนะ
เล็ก, อาสนะที่ ๑. อาสนะของเถระ. =เถรวาสน
วินอ. ๓/๓๖๑.

อภุคฺคิ [๖อภุค. เทียบ คินิ อภุคฺคินิ ฐาตุป.ก.

พ.ศ. ๒๔๗๖

พจนานุกรม บาลี—ไทย

สก. อคฺนิ] ป. ไฟ. อช. ๓๔. อธิการันต์ ใน
ปูลลึงค์ แจกอย่าง มุณี ในบว.—นาม.

ในศาสนาไฟ ๗ อย่าง คือ รากคฺคิไฟ
คือ รากะ โทสคฺคิไฟคือ โทสะ โมหคฺคิไฟ
คือ โมหะ (๓ อย่างเป็นไฟควรละ) อาหุเนย-
ยคฺคิไฟคือ อธิการการ ผู้ควรรับสักการะของ
บุตร คหปตคฺคิไฟของเจ้าบ้าน คือ บุตร ภรรยา
ทาส คนใช้ เจ้าบ้านควรบำรุง ทกฺขิณียคฺคิ
ไฟคือ พระอริยเจ้าผู้ควรรับทักษิณาทาน (๓ น
ควรบำรุงตามหน้าที่) กฏฺจคฺคิไฟธรรมคา
“ไฟแห่งไม้แห้ง” อช. ๔/๔๓, ๔๓.

คำคหปตคฺคิ ที่แปลไว้ข้างบนนั้นตามพระ
บาลีแท้ แต่อ. แก้อย่างพระบาลีก็อย่างหนึ่ง
อีกอย่างหนึ่ง แก่ว่า ไฟคือคหบดี เติงเจ้าบ้าน
คนเดียว ที่เป็น ‘ไฟ’ นั้น คือเป็นไฟสำหรับ
แม่บ้าน คือเมียคนเดียว ถ้าเมียล่วงใจตัวก็มี
โทษ ใหญ์ อช. ๒/๒๐๔—๕.

ตามลัทธิพราหมณ์ ถือว่า ไฟเป็นพระเป็น
เจ้าองค์หนึ่ง รูปศัพท์บาลีในความหมายเช่นนั้น
ใช้ศัพท์ประกอบ เช่น อคฺคิเทว อคฺคิ ภควา
เติงพระอคฺคิเทพ หรือ ที่เรียกว่า พระเพลิง ให
ญ์ อคฺคิเทว.

อคฺคิก [อคฺคิ+ก] ป. ผู้บำรุงไฟ หรือ
บูชาไฟ พหุ. อคฺคิกา. อคฺคิกา ชฎิลกา ชฎิลท.

ผู้บำรุงไฟ วิน. ๔/๑๐๐—๕. ที. ๒/๓๑๗.
อคฺคิกาทิ อคฺคิปริวรรตกา วิน. ๓/๕๕.

อคฺคิกุขนุช [อคฺคิ+ขนุช] กองแห่งไฟ.
อคฺคิกุขนุเชน อุปเมตฺวา ทรงเปรียบด้วยกอง
ไฟ, อคฺคิกุขนุชูปม หรือ—รูปมค. เปรียบ
ด้วยกองแห่งไฟ มง. ๑๕๒. มหตฺถอคฺคิกุขนุช
ป. กองแห่งไฟใหญ่ มิติน. ๓๘๓.

อคฺคิกต [อคฺคิ+คต] ค. ‘ไปสู่ไฟ’
ถ้าเป็นคุณของน้ำ เช่น อคฺคิกตํ (อุทกํ) ก็
หมายความว่า เตโชหรือสากลงที่ไฟ มิติน. ๓๓๔,
ถ้าเป็นคุณของคน เช่น อคฺคิกโต (ปริโส) ก็
หมายความว่า กระโดดลงไปสู่กองไฟ มิติน. ๓๘๑.

อคฺคิกเวสฺสี [อคฺคิ+คเวสฺสี] ป. ผู้แสวง
หาไฟ. อคฺคิกุติโก อคฺคิกเวสฺสี มช. ๓/๔๑๓.

อคฺคิชาลา [อคฺคิ+ชาลา, สก. อคฺนิช-
วาลา] อ. (๑) เปลวแห่งไฟ. อคฺคิชาลาหิ
วีย ปริทฺยพฺพมานสฺส ธมฺม. ๓/๔๑๑. (๒) เป็น
ชื่อของพฤษภชาติชนิดหนึ่ง โบราณไทยว่า
สัตบุค (โดยอรรถว่า มีดอกมีเค้าคล้ายเปลว
ไฟ) อช. ๕๔๕.

อคฺคิชูหน หรือ ชูหน [อคฺคิ+ชฺ หรือ
ชฺ.] นป. ความบูชาไฟ, เครื่องบูชาไฟ. ทีอ.
๑/๑๒๒.

อคฺคิฏฺฐา [อคฺคิ+ ฐา] อ. ‘ที่ทั้งแห่ง

หลวงเทพครุณานุกิษฏ

มกร

ไฟ', โรงไฟ. อคฺคิฏฺฐํ ปริมชฺชนกํ อิลลิสฺสํ
อุปากมิ เข้าไปหาอิลลิสฺสํ ผู้กวาดโรงไฟอยู่,
อคฺคิฏฺฐนฺติ อคฺคิสาลํ ชาอ. ๗/๔๐๐-๑.

อคฺคิตฺถิก [อคฺคิ+อคฺคิถ] ค. ผู้ตั้ง
การไฟ. อคฺคิตฺถิกโก อคฺคิกเวลลํ มช. ๓/๔๑๓.

อคฺคิตทฺธม [อคฺคิ+ททฺธม, จาก ๗ ทท
เผา] ค. อันไฟไหม้—เผาแล้ว. อคฺคิตทฺธโมว
ตปฺปติ รมอ. ๕/๕๗.

อคฺคิเทว [อคฺคิ+เทว] ป. พระอคฺคิ-
เทพ, พระเพลิง, ตามลตฺธิพรหมณฺท์ถิอว่า
ไฟ เป็นพระเป็นเจ้าองค์หนึ่ง. อคฺคิเทวสุส
ยชิตฺวา ชาอ. ๑๐/๖๖ ในทฺนฺ ๕ เทว คัพท
แสดงความเป็น “พระเป็นเจ้า” ในทฺนฺ ๕
อย่างอื่นก็มี เช่น อคฺคิ ภควนฺตํ นมสฺสนฺโต
นอบน้อมอยู่ ซึ่งไฟผู้เป็นพระเป็นเจ้า ชาอ.
๒/๗๕ ในทฺนฺ ๕ ภควนฺตํ แสดง คงมีอรรถ
เท่ากัน.

อคฺคินิ ป. ไฟ. = อคฺคิ. สทฺธิ หรือ ฐาตุ-
ป.ก. แห่ง ๗ อคฺค. ดู อคฺคินิสม ต่อไป.

อคฺคินิกาสี หรือ อคฺคินิภาสี [อคฺคิ+
นิกา หรือ นิภา] ป. พระอาทิตย์, ‘ผู้เหมือน
กับไฟหรือแสงไฟ อีกนัยหนึ่งว่า ผู้ฉายรัศมี
เป็นดวงไฟ’. อคฺคินิกาสีผาลิมฺนฺติ อคฺคินิภา-
สีนา สุริเยน ผาลิตํ วิกลิตนฺติ อคฺโค ชาอ.

๕/๑๒๓ บ. เป็น อคฺคินิกาสี III 320.

ชอบกล คำนิกาสิ และ นิภาสีนี้ แม้ต่าง
กันโดยรูปและธาตุ ความก็ไปกันได้ดังนี้

—นิกาสิ (ผู้เหมือนกัน) แยก นิ+ ๗ กาสฺ
= ทิตฺติยํ เทียบได้กับ สงฺกาส [ส+ ๗ กาสฺ=
ทิตฺติยํ] เหมือน, เช่น, คล้าย (=สमान) ทั้ง
คำว่า มยุรคิวงฺสงฺกาส ผู้มีวรรณเหมือนคนอก
ยุง อ. แก้ว = โมรคิวงฺสमानวณฺณํ ชาอ.
๓/๑๕๕. รมอ. ๑/๑๓๔. (ที่แปล สงฺกาส
ว่า สร้อยคอ ตามเดิม ๆ นั้นเห็นจะผิด สงฺกาส
มีเนื้อความว่าเหมือนเท่านั้น).

—นิภาสี (ผู้เหมือนกัน) แยก นิ+ ๗ กาสฺ
= ทิตฺติยํ เทียบได้กับ อาภาส [อา+ภาส=ทิต-
ติยํ] เหมือน, เช่น; ท่า, อาการ, เค้า (=สถิต,
ปฏิรูป) ทั้งคำว่า ปณฺธิตาภาส คนเหมือน
บัณฑิต, คนเทียมบัณฑิต (แต่ไม่ใช่บัณฑิต
จริง) หรือจะแปลว่าคนมีท่า, อาการ, เค้า
เหมือนบัณฑิตก็ได้ อ. แก้ว = ปณฺธิตสทฺธิส
ชาอ. ๕/๓๔๗. และ อทอ. ๔๐๓ แก้ว
= ปณฺธิตปฏิรูปก คนเทียมบัณฑิต (ดูอาตุป.พ.
๖๗) อย่างไรก็ตาม คัพท ๒ คัพทน ขอฝาก
ท่านผู้รู้ไว้ด้วย.

อคฺคินิพฺพาน [อคฺคิ+นิพฺพาน] นป.
ความดับแห่งไฟ. ทนฺ อคฺคินิพฺพานํ มหว.